

A close-up photograph of a person's neck and shoulder, rendered in a dark, textured, almost painterly style. The lighting is dramatic, highlighting the contours of the neck and the texture of the skin and fabric. The background is dark and indistinct.

KEN FOLET

Skandal s
Modiljanijem

Ken Folet

**SKANDAL
S MODILJANIJEM**

**Naslov originala: Ken Follett The
Modigliani Scandal**

S engleskog prevela: Ivana Lazić

UVOD

U modernom trileru, glavni junak uvek spasava svet. Tradicionalni avanturistički romani su skromni: glavni lik spasava samo sopstveni život, a možda i život vernog prijatelja ili odvažnu devojku. U romanima koji su manje senzacionalistički, u proznim delima koja su više od jednog veka bila glavna hrana čitalaca srednje klase, manje toga je na kocki, pa ipak naponi, borbe i odluke glavnog junaka na dramatičan način određuju njegovu sudbinu.

Ja zapravo ne verujem da je život takav. U stvarnosti, zapravo one okolnosti koje ne možemo da kontrolišemo određuju da li ćemo umreti ili živeti, hoćemo li biti srećni ili nesrećni, da li ćemo se obogatiti ili sve izgubiti. Na primer: najbogatiji ljudi su nasledili novac. Najbolje uhranjeni ljudi su jednostavno imali sreću da se rode u bogatoj zemlji. Najsrećniji ljudi su se rodili u porodicama gde je bilo ljubavi, a jadni ljudi su imali lude roditelje.

Ja nisam fatalista i ne verujem da je sve u životu plod slepe sudbine. Mi ne kontrolišemo svoje živote kao što šahista kontroliše figure, ali život nije ni rulet. Kao i obično, istina je komplikovana. Mehanizmi van naše kontrole, a ponekad i iznad našeg shvatanja, određuju sudbinu pojedinca, pa ipak, odluke koje on donosi imaju posledice, makar to i ne bile posledice koje je očekivao.

U Skandalu s Modiljanijem pokušao sam da napišem novu vrstu romana, u kojem bi se odrazila prefinjena podređenost lične slobode mnogo moćnijem mehanizmu. Omanuo sam u ovom neskromnom poduhvatu. Možda takav roman ne može da se napiše: čak i onda kada život nije stvar ličnog izbora, književnost jeste.

Ono što sam napisao, na kraju krajeva, bila je vesela kriminalistička priča u kojoj grupa ljudi, pretežno mladih, preduzima razne čudne poduhvate, ali se nijedan ne ostvaruje onako kao što se očekivalo. Kritičari su je pohvalili kao živahnu, bujnu, čitku, vedru, veselu, laku i poletnu. Bio sam razočaran što nisu primetili moje ozbiljne namere.

Sada više ne gledam na ovu knjigu kao na neuspeh. Ona jeste poletna, i to joj nije škodilo. Činjenica što je toliko drugačija od knjige koju sam planirao da napišem nije trebalo da me iznenadi. Konačno, baš to ide u prilog mojim stavovima.

Ken Folet, 1985.

Prvi deo PRIPREMA PLATNA

Čovek se ne ženi umetnošću. Ushićuje se njome.
Edgar Dega, slikar impresionista

1.

Pekar počeša brašnjavim prstom crne brkove, posvetlivši ih i nehotice postigavši da izgleda deset godina starije. Police i tezge oko njega bile su pune dugih vekni svežeg hrskavog hleba, poznati miris ispunjavao mu je nozdrve, a grudni koš mu se nadimao od tihog zadovoljstva i ponosa. Bila je to druga tura sveže ispečenog hleba tog jutra: posao je cvetao jer je vreme bilo lepo. Uvek se mogao pouzdati da će malo sunca izvući pariške domaćice na ulice da kupe njegov ukusan hleb.

Pogledao je kroz izlog, zažmurivši zbog jarkog sunca. Lepa devojka prelazila je ulicu. Pekar oslušnu i začu glas svoje žene; kreštavo se prepirala s pomoćnikom u zadnjoj prostoriji. Svađa će potrajati nekoliko minuta, uvek je bilo tako. Zadovoljan što nije u opasnosti, pekar je dopustio sebi da se zagleda u devojku.

Njena letnja haljina bila je tanka i bez rukava, a pekar pomisli kako deluje prilično skupo, iako on nije bio stručnjak za te stvari. Zvonasta suknja ljupko joj se njihala na bedrima, ističući njene vitke gole noge, nagoveštavajući, ali ne razotkrivajući, očaravajuć prizor ženstvenog donjeg rublja.

Previše je mršava za njegov ukus, primetio je kada se približila. Grudi su joj bile veoma male, nisu čak ni podrhtavale dok je hodala dugim sigurnim korakom. Posle dvadeset godina braka sa Žan-Mari, pekaru nisu dodijale bujne mlohawe grudi.

Devojka je ušla u radnju, i pekar zaključio da nije neka lepotica. Lice joj je bilo duguljasto i mršavo, usta mala i tanka, gornji zubi blago istureni. Kosa je bila smeđa ispod pramenova izbledelih od sunca.

Izabrala je hleb s tezge, dugim prstima opipala koru i zadovoljno klimnula glavom. Nije lepotica, ali je nesumnjivo poželjna, pomislio je pekar.

Ten joj je bio beo i rumen, a koža glatka i meka. Ali držanje joj je bilo zanosno. Delovala je vrlo samouvereno i samosvesno; bilo je

jasno da ta devojka radi samo ono što hoće i ništa drugo. Pekar reče sebi da prestane s igrom reči: privlačna je, i to je to.

Povio je ramena da oslobodi košulju koja mu se zalepila za znojjava leđa.

- Toplo je, zar ne? - rekao je.

Devojka izvadi kovanice iz novčanika i plati svoj hleb. Osmehnula se njegovoj primedbi i odjednom postala lepa.

- Sunce? Volim ga - odvrati. Zatvorila je novčanik i otvorila vrata radnje.

- Merci! - dobacila je preko ramena dok je izlazila.

U njenom francuskom osećao se prizvuk stranog izgovora, engleskog, primetio je pekar. Ali možda je on to samo umislio jer se slagalo s njenim tenom. Zurio joj je u zadnjicu dok je prelazila ulicu, hipnotisan pomeranjem mišića ispod pamučne tkanine. Verovatno se vraća u stan nekog mladog kosmatog muzičara koji još uvek leži u krevetu posle razvratne noći.

Piskav glas Žan-Mari se približavao, prekinuvši ga u sanjarenju. Duboko je uzdahnuo, i ubacio novac u kasu.

Di Slej se smeškala dok se pločnikom udaljavala od pekare. Mit je istinit: Francuzi su senzualniji od Engleza. Pekarev pogled bio je iskreno lascivan, uprt pravo u predeo međunožja. Engleski pekar krišom bi, iza naočara, pogledao njene grudi.

Zabacila je glavu i zadenuła kosu iza uva kako bi joj toplo sunce obasjalo lice. Bilo je predivno, ovakav život, ovo leto u Parizu. Nije morala da uči, nema ispita, pisanja referata i predavanja. Spavanje s Majkom, ustajanje kasno; dobra kafa i svež hleb za doručak; dani provedeni s knjigama koje je i ulavno želela da pročita i slikama koje je htela da vidi; večeri sa zanimljivim, ekscentričnim ljudima.

Uskoro će se to završiti. Još malo pa će morati da odluči šta da učini sa svojim životom. Ali za sada je u neodređenom prostoru,

jednostavno uživa u onom što voli, bez preciznog cilja koji joj određuje kako će provesti svaki minut svog vremena.

Skrenula je iza ugla i ušla u mali skroman stambeni blok.

Dok je prolazila pored prozorčeta portirnice, začula je nastojničin piskav glas.

- Mademoiselle!

Seda žena naglasila je svaki slog reči i dala joj optužujuć toni kojim je naglasila skandaloznu činjenicu da Di nije udata za čoveka koji je iznajmio stan. Di se ponovo osmehnula; ljubavna veza u Parizu bila bi nepotpuna bez mrzovoljne nastojnice.

- Telegramme - rekla je. Spustila je kovertu na dasku prozorčeta i povukla se u portirnicu koja je vonjala na mačku, kao da se potpuno ograđuje od mladih devojaka sumnjivog morala i njihovih telegrama.

Di uze telegram i potrča uza stepenice. Bio je adresiran na nju, i znala je šta je u njemu.

Ušla je u stan i spustila hleb i telegram na sto u maloj kuhinji. Sipala je kafu u zrn u mlin i pritisla palcem dugme; mlin je zazujao meljući tamnosmeđe zrnevlje.

Majkov električni aparat za brijanje oglasio se kao odgovor na zujanje mlina. Ponekad je samo najava kafe mogla da ga izvuče iz kreveta. Di je skuvala punu džezvu i isekla svež hleb na kriške.

Majkov stan bio je mali i opremljen starijim nameštajem neodređenog stila. Želeo je nešto veće i sigurno je mogao to sebi da priušti. Međutim, Di je insistirala da ne idu u hotele i otmene četvrti. Htela je da provede leto s Francuzima, a ne s međunarodnim džetsetom i bilo je tako kako je ona želela.

Zujanje njegovog aparata za brijanje utihnulo je i Di natoči dve šolje kafe. Ušao je upravo kad je spuštala šolje na okrugli drveni sto. Nosio je izbledele zakrpljene leviske a plava pamučna košulja bila mu je raskopčana oko vrata, otkrivajući busen crnih malja i medaljon na kratkom srebrnom lancu.

- Dobro jutro, draga - izustio je. Obišao je oko stola i poljubio je. Zagrlila ga je oko pasa i priljubila se uz njega, strasno ga poljubivši.

- Opa! To je bilo snažno za ovako rane sate - rekao je. Nasmejao se široko, na kalifornijski način, i seo.

Di ga je posmatrala kako zahvalno pijucka kafu i zapitala se da li želi da provede s njim ceo život. Njihova veza trajala je već godinu dana i već se navikla na njega.

Volela je njegov cinizam, njegov smisao za humor i avanturistički duh. Oboje su se opsesivno zanimali za umetnost, mada se njegovo interesovanje svodilo na zaradu koju je mogla da mu donese, dok su nju zanimali uzroci i razlozi stvaralačkog procesa. Podsticali su jedno drugo, u krevetu i van njega: bili su uigran tim.

Ustao je, sipao još kafe i pripalio dve cigarete.

- Čutljiva si - kazao je dubokim, hrapavim glasom s američkim izgovorom. - Razmišljaš o rezultatima? Vreme je da stignu.

- Stigli su danas - odgovorila je. - Odlažem otvaranje telegrama.

- Šta? Ma daj, želim da znam kako si prošla.

- U redu. - Uzela je kovertu i sela pre nego što ju je otvorila palcem. Raširila je list i pogledala, najpre u tanak papir pa u njega, široko se osmehujući.

- O bože, dobila sam desetku!

Uzbuđeno je skočio.

- Jupii! - uzviknuo je. - Znao sam! Ti si genije! - Zaplesao je brzi kantri kadril i, oponašajući zvuk električne gitare upotpunjen povicima „jiii-haaa“, skakutao je po kuhinji sa zamišljenom partnerkom.

Di se bespomoćno smejala.

- Ti si najnezreliji tridesetdevetogodišnjak koga sam ikada upoznala - rekla je, pokušavajući da dođe do vazduha.

Majk se poklonio zahvaljujući na zamišljenom aplauzu i ponovo seo.

- Dakle. Šta to znači, za tvoju budućnost? - pitao je. Di se ponovo uozbiljila.

- Znači da moram da doktoriram.

- Šta, još diploma? Sada si diplomirani istoričar umetnosti, a imaš i nekakvu diplomu Akademije likovnih umetnosti. Zar nije vreme da prestaneš da budeš profesionalni student?

- A zašto? Uživam u učenju. Ako su voljni da mi plaćaju kako bih učila do kraja života, zašto to ne bih radila?

- Neće ti mnogo plaćati.

- To je istina. - Di je izgledala zamišljeno. - Volela bih nekako da se obogatim. Ipak, imam vremena na pretek. Tek mi je dvadeset pet godina.

Majk posegnu preko stola da je uhvati za ruku.

- Zašto ne bi radila za mene? Plaćaću ti čitavo bogatstvo... sigurno si vredna toga.

Odmahnula je glavom.

- Ne želim da ti zajašem grbaču, sama ću se probiti.

- Prilično si srećna kad me jašeš spreda - nasmejao se. Pogledala ga je zavodljivo.

- I te kako - odgovorila je oponašajući njegov izgovor. Zatim je izvukla ruku. - Ne, napisaću disertaciju. Možda ću, ako je budu objavili, zaraditi neke pare.

- O čemu ćeš da pišeš?

- Pa, razmišljala sam o nekoliko tema. Najviše obećava veza između umetnosti i narkotika.

- Moderno.

- I originalno. Mislim da mogu da dokažem kako upotreba narkotika koristi umetnosti, a šteti umetniku.

- Lep paradoks. Odakle ćeš da počneš?

- Odavde. Od Pariza. Tokom prve dve decenije dvadesetog veka u umetničkoj koloniji se pušila trava. Samo što su je oni zvali hašiš.

Majk klimnu glavom.

- Hoćeš li barem u početku dozvoliti da ti pomognem?

Di je posegnula za cigaretama i uzela jednu.

- Naravno.

Pružio joj je upaljač preko stola.

- Postoji jedan starac koga bi trebalo da upoznaš. Pre Prvog svetskog rata družio se s desetak velikih slikara. Nekoliko puta mi je ukazao na trag vrednih slika. Nekada se pomalo bavio kriminalom, dovodio mladim slikarima prostitutke da im poziraju i slično. Sada je star, verovatno ima skoro devedeset godina. Ali, još dobro pamti.

Malecna garsonjera užasno je smrdela. Miris iz obližnje ribarnice svuda se širio, prodirao kroz gole daske, lepio se za pohabani nameštaj, za čaršave na uskom krevetu u uglu i izbledele zavese na uskom prozoru. Dim iz starčeve lule nije uspeo da priguši vonj ribe, a ispod svega toga probijao se zadah prostorije koja se retko čisti.

A na zidovima je visilo pravo bogatstvo u postimpresionističkim slikama.

- Sve to su mi poklonili umetnici lično - objasnio je starac poletno. Di je morala da se usredsredi kako bi razumela njegov izrazito pariški izgovor. - Nisu mogli da plate dugove. Uzimao sam slike jer sam znao da nikada neće imati novca. Tada mi se nisu sviđale. Sada znam zašto su tako slikali i sviđaju mi se. Između ostalog, bude uspomene.

Potpuno ćelav, opuštene i blede kože lica, bio je nizak i teško se kretao; ali sitne crne oči povremeno bi mu uzbuđeno blesnule. Podmladila ga je ta lepa mlada Engleskinja koja tako dobro govori francuski i osmehuje mu se kao da je ponovo mladić.

- Zar vas ne opsedaju ljudi koji žele da ih kupe? - upitala je Di.

- Više ne. Uvek sam voljan da ih pozajmim, uz nadoknadu. - Žmirnuo je. - To mi je za duvan - dodao je, podigavši lulu kao da nazdravlja.

Di je shvatila koji je to miris osetila: duvan u njegovoj luli bio je pomešan s kanabisom. Znalački je klimnula glavom.

- Hoćete malo? Imam papiriće - ponudio je.

- Hvala vam.

Dodao joj je konzervu s duvanom, cigaret-papirom i parčetom smole, i ona poče da mota džoint.

- Ah, vi mlade devojke - zamišljeno je rekao. - Narkotici su zlo za vas, stvarno. Ne bih smeo da kvarim omladinu. Ja sam to radio čitavog života i sada sam suviše star da bih se menjao.

- Doživeli ste duboku starost - rekla je Di.

- Istina, istina. Ove godine ću napuniti osamdeset devet, valjda. Sedamdeset godina sam pušio ovaj duvan svakoga dana, osim u zatvoru, naravno.

Di je liznula papir premazan lepkom i smotala džoint. Upalila ga je malim zlatnim upaljačem i povukla dim.

- Da li su slikari mnogo pušili hašiš? - pitala je.

- O, da. Zaradio sam bogatstvo na tome. Neki su potrošili sav svoj novac na to. - Pogledao je olovkom nacrtan crtež na zidu, žensku glavu skiciranu u nekoliko poteza: ovalno lice i dug tanak nos. - Dedo je bio najgori - dodao je s odsutnim osmehom.

Di pročitaj potpis na crtežu.

- Modiljani?

- Da. - Starčeve oči sada su videle samo prošlost, a govorio je kao da razgovara sa sobom. - Uvek je nosio smeđi žaket od rebrastog somota i šešir širokog oboda. Obično je govorio da bi umetnost morala da bude kao hašiš: da otkriva ljudima lepotu koju inače ne mogu da vide. I pio je, kako bi sagledao ružnoću. Ali je voleo hašiš... Tužno je što ga je zbog toga toliko grizla savest. Verujem da je bio prilično strogo vaspitan. I zdravlje mu je bilo nežno, pa je brinuo zbog uzimanja narkotika. Brinuo je, ali ga je ipak uzimao. - Starac se smeškao i klimao glavom kao da se slaže sa svojim uspomnama.

- Stanovao je u Prolazu Falgijer. Bio je vrlo siromašan; postajao je sve iscrpljeniji. Sećam se kada je otišao u Egipatsko odeljenje u Luvru... vratio se i rekao da samo to vredi videti! - Nasmejao se. - Ipak, bio je setan čovek - nastavio je starac, uozbiljivši se. - U džepu je uvek nosio Les Chants de Maldoror* Znao je napamet mnogo francuskih stihova. Kubizam je stigao pred kraj njegovog života. Bio mu je stran. Možda ga je on i ubio.

Di je progovorila polako, da bi navela starčevo sećanje, a ne da bi mu prekinula tok misli.

- Da li je Dedo ikada slikao pod uticajem droge?

Starac se slabašno nasmejao.

- O, da. Dok je bio drogiran, slikao je veoma brzo, sve vreme uzvikujući kako će to biti njegovo remekdelo, njegov chef-d'oeuvre, da će sada ceo Pariz videti šta je slikarstvo. Birao je najsvetlije boje i nabacivao ih na platno. Prijatelji su mu govorili da mu je slika loša, užasna, a on bi im rekao da se nose, da su obične neznalice kad ne shvataju da je to delo dvadesetog veka. Zatim, kad bi se smirio, složio bi se s njima i bacio platno u ugao. - Starac je povukao iz lule, shvatio da se ugasila i posegao za šibicama. Čarolija se rasplinula.

Di je sedela u tvrdoj stolici s naslonom, nagnuta, zaboravivši džoint među prstima. U glasu joj se osetila blaga napetost.

Rekla je: - Šta se dogodilo s tim platnima?

Uzastopnim ritmičkim uvlačenjem puckao je kako bi razgoreo žar u luli. Naizmenično uvlačenje i izbacivanje dima postepeno su ga ponovo vratili u prošlost.

- Jadni Dedo - odvratio je. - Nije mogao da plati stanarinu. Nije imao kud. i stanodavac mu je dao dvadeset četiri sata da izađe iz stana. Pokušao je da proda neke slike, ali oni malobrojni koji su mogli da prepoznaju njihovu vrednost, imali su isto toliko novca kao i on... Morao je da deli atelje... zaboravio sam s kim sve. Jedva je bilo mesta za njega, a kamoli za njegova platna. Ona koja je voleo pozajmio je bliskim prijateljima. Ostala... - starac zastenja kao da ga je sećanje bolno žignulo. - Još uvek ga vidim kako ih tovari u kolica i vozi niz ulicu. Stiže do dvorišta, baca ili na gomilu i pali. „Šta mi drugo preostaje?“, ponavljao je. Pretpostavljam da sam mogao da mu pozajmim novac, ali je već previše dugovao. Eto, nikada nisam bio svetac, ni u mladosti kao ni sada u starosti.

- Sve slike naslikane pod uticajem hašiša završile su na toj lomači? - šapatom je upitala Di.

- Da - odgovorio je starac. - Praktično sve.

- Praktično? Neke je sačuvao?

- Ne, nijednu. Ali nekoliko je poklonio... zaboravio sam to, ali sad se setih, dok vam pričam. U njegovom rodnom mestu živeo je neki sveštenik koga su zanimali istočnjački narkotici. Zaboravio sam zašto... da li zbog lekovitosti, duhovnih svojstava? Nešto u vezi s tim. Dedo mu je priznao da je zavisnik, a sveštenik ga je razrešio greha. Zatim je tražio da vidi neko delo koje je naslikao pod uticajem hašiša. Dedo mu je poslao jednu sliku... samo jednu, sada se sećam.

Di opeče prste o opušak i ispusti ga u pepeljaru. Starac ponovo pripali lulu a Di ustade.

- Mnogo vam hvala što ste razgovarali sa mnom - obratila mu se.

- Mmm. - Starac je u mislima delimično još uvek bio u prošlosti. - Nadam se da će vam to pomoći da napišete disertaciju - rekao je.

- Sigurno hoće - odvratila je. Impulsivno se sagnula i poljubila ga u čelavu glavu. - Bili ste vrlo ljubazni.

Starac se ozari.

- Mnogo je vremena prošlo od kada me je poljubila neka lepa devojka - izustio je.

- Od svega što ste mi ispričali, to je jedino u šta ne verujem - dodala je. Osmehnula mu se ponovo i izašla na vrata.

Dok je koračala ulicom, potiskivala je ushićenje. Kakvo otkriće! I to pre početka novog semestra! Gorela je od želje da sve to nekom ispriča. Zatim se setila: Majk je otišao; odleteo je na nekoliko dana u London. Kome bi mogla da kaže?

Ne razmišljajući, u jednom kafeu je kupila razglednicu koja je prikazivala kafe i ulicu i sela je da je napiše uz čašu vina. Pijuckala je vin ordinaire* i pitala se kome da piše. Trebalo je i da obavesti porodicu o rezultatima ispita. Majci će biti drago na njoj svojstven, neodređen način, jer je zapravo želela da joj ćerka bude pripadnik izumiruće učtive građanske klase koja posećuje balove i prati modu. Ne bi se ona obradovala diplomi uglednog univerziteta. Zašto i da se obraduje?

Onda je shvatila kome bi bilo izuzetno drago. Napisala je: Dragi ujka Čarlse,

Verovao ili ne, položila sam s najboljom ocenom! Što je još neverovatnije, na tragu sam izgubljenom Modiljaniju!

S ljubavlju,

D.

Kupila je marku za razglednicu i na povratku u Majkov stan ubacila ju je u poštansko sanduče.

2.

Život je izgubio draž, zaključio je Žarls Lampet dok se odmarao u svojoj fotelji u stilu kraljice Ane. Ova kuća, vlasništvo njegovog prijatelja, bila je svedok zabava i balova koji se danas vide samo u visokobudžetnim istorijskim filmovima. Barem dva premijera su ručala u ovoj istoj trpezariji s dugačkim stolom od hrastovine i zidovima od istog drveta. Ali trpezarija, kuća i njen vlasnik, lord Kardvel, pripadali su vrsti koja izumire.

Lampet izabra cigaru iz kutije koju je držao batler i dopusti mu da je pripali. Gutljaj izuzetnog starog brendija upotpunio mu je osećaj zadovoljstva. Jelo je bilo izvrsno, njihove supruge su se prema starinskom običaju povukle i njih dvojica sada mogu da razgovaraju.

Pošto je pripalio Kardvelovu cigaru, batler nečujno izađe iz sobe. Dva muškarca su neko vreme zadovoljno pučkala odbijajući dim. Toliko dugo su bili prijatelji da im tišina nije bila neprijatna. Na kraju Kardvel progovori: - Kakva je situacija na tržištu umetnina?

Lampet se zadovoljno osmehnu.

- Sjajna, kao i tokom prethodnih godina.

- Nikad nisam mogao da shvatim te ekonomske razloge - napomenuo je Kardvel. - Zašto je tržište tako oživelo?

- To je komplikovano, kao što možeš da naslutiš - odgovorio je Lampet. - Pretpostavljam daje počelo kada su amerikanci postali svesni umetnosti, malo uoči Drugog svetskog rata. Reč je o drevnom mehanizmu ponude i potražnje: cene starih majstora probile su sve granice.

- Nije bilo dovoljno starih majstora na tržištu, pa su ljudi počeli da se okreću savremenim slikarima.

Kardvel ga prekinu:

- I onda si ti stupio na scenu.

Lampet je klimnuo glavom i s užitkom popio gutljaj brendija.

- Kada sam odmah posle rata otvorio prvu galeriju, bilo je nemoguće prodati bilo šta naslikano posle hiljadu devetstote. Ali bili smo uporni. Nekolicini su se slike svidеле, cene su polako rasle, a

onda su došli ulagači. To je bilo u vreme kada su impresionisti probili plafon.

- Mnogi su se dobro nafatirali - komentarisao je Kardvel, - Manje nego što misliš - odvratio je Lampet. Popustio je leptirmašnu ispod dvostrukog podvaljka. - To ti je kao kupovina akcija ili klađenje na konje. Kladiš se na sigurno, a onda shvatiš da su svi uložili na istog konja, i zarada je mala. Ako hoćeš siguran posao, plaćaš visoku cenu, pa je dobitak od prodaje zanemarljiv.

- Tako je i sa slikama: kupi jednog Velaskeza i siguran si da ćeš zaraditi. Ali njega treba platiti toliko da moraš da čekaš mnogo godina kako bi ostvario zaradu od pedeset odsto. Bogatstvo su stekli samo oni koji su kupovali slike koje im se svide i koji su shvatili da imaju dobar ukus kada je vrednost njihovih kolekcija odjednom astronomski skočila. Ljudi kao ti.

Kardvel je klimnuo glavom i nekoliko sedih pramenova na glavi zatreperilo mu je na neprimetnom strujanju vazduha izazvanom tim pokretom. Potegnulo je vrh svog dugog nosa.

- Šta misliš, koliko danas vredi moja kolekcija?

- Gospode. - Lampet se namrštitio. - To, s jedne strane, zavisi od načina prodaje. S druge, za preciznu procenu, stručnjaku bi bile potrebne nedelje.

- Zadovoljiću se površnom procenom. Slike su ti poznate, većinu si mi lično nabavio.

- Da. - Lampet se priseti dvadesetak-tridesetak slika u kući i ovlaš ih proceni. Zatvorio je oči i sabrao.

- Oko milion funti - izgovorio je na kraju. Kardvel ponovo klimnu glavom.

- Tako sam i ja sračunao - rekao je. - Žarli, treba mi milion funti.

- Gospode bože! - Lampet se uspravi na stolici. - Ne misliš valjda da prodaš zbirku?

- Bojim se da je dotle došlo - rekao je Kardvel tužno. Nadao sam se da ću moći da je ostavim svom narodu, ali posao je na prvom mestu. Kompanija je preopterećena, treba joj injekcija kapitala u narednih dvanaest meseci, inače će otići na doboš. Znaš da sam godinama prodavao

deo po deo imanja da bih zadržao ovo. - Podigao je okruglu čašu s brendijem i otpio gutljaj. - Na kraju su me sustigle mlade snage - nastavio je. - Nove metle čiste svet finansija. Naše metode su zastarele. Odlazim čim kompanija dovoljno ojača da mogu da je predam nekom. Neka je preuzme neko mlađi.

Prizvuk umorne pomirenosti s neizbežnim u prijateljevu glasu naljutio je Lampeta.

- Mlade snage - rekao je prezrivo. -I njima će doći dan naplate.

Kardvel se blago nasmeja.

- Hajde, hajde, Žarli. Moj otac se zaprepastio kad sam objavio svoju nameru da odem u Siti. Sećam se da je rekao: „Pa ti ćeš naslediti lordovsku titulu!“, kao da to isključuje svaku mogućnost da dodirnem stvarni novac. A ti... šta ti je otac rekao kada si otvorio galeriju?

Lampet je nerado prihvatio poentu.

- Mislio je da je to neozbiljan posao za sina jednog oficira.

- Pa, vidiš, svet pripada mladima. Zato, prodaj moje slike, Čarli.

- Kolekcija mora da se raspari, kako bi se postigla bolja cena.

- Ti si stručnjak. Nema smisla biti sentimentaln u vezi s tim.

- Ipak, neke moraju da ostanu zajedno zbog izložbi. Da vidimo: jedan Renoar, dva Degaa, nekoliko Pisaroa, tri Modiljanija... moraću da razmislim. Naravno, Sezan će morati na aukciju.

Kardvel je ustao, otkrivajući impresivnu visinu od sto osamdeset tri ili četiri centimetra.

- Pa, hajde da ne razvlačimo previše. Hoćemo li da se pridružimo damama?

U umetničkoj galeriji Belgrevj vladala je pomalo nadmena atmosfera provincijskog muzeja. Tišina je bila skoro opipljiva kada je Lampet ušao nečujno gazeći crnim cipelama s blokejima po jednobojnom maslinastozelenom tepihu. U deset sati, galerija samo što se otvorila i još nije bilo kupaca. Uprkos tome, tri pomoćnika u crnim sakoima i prugastim pantalonama nečujno su kružila po prijemnom odeljenju.

Lampet im je klimnuo glavom i prošao kroz prizemlje galerije, stručnim okom gledajući u prolazu slike na zidovima. Neko je nedosledno okačio savremeno apstraktno delo pored naivnog i on reče sebi da ga treba premestiti. Na slikama nisu bile izložene cene: namerno. Ljudi su imali utisak da bi se pri spominjanju novca neki od elegantno odevenih pomoćnika namrštili s neodobravanjem. Da bi sačuvali samopoštovanje, kupci su uveravali sebe da su i oni deo tog sveta u kojem je novac samo detalj, jednako nevažan kao i datum na čeku. Tako su trošili više. Čarls Lampet je pre svega bio poslovan čovek, pa tek onda ljubitelj umetnosti.

Popeo se na sprat širokim stepeništem i uhvatio svoj odraz u staklu jednog rama. Čvor na kravati mu je bio mali, okovratnik uštirkan, odelo šiveno u Savil rouu stajalo mu je kao saliveno. Šteta što je punačak, ali za svoje godine ipak je privlačan čovek. Nagonski je ispravio ramena.

U mislima je zapisao i ovo: staklo u tom ramu ne sme da reflektuje svetlost. Iza njega je bio crtež nacrtan perom, ko god da ga je ovde okačio, pogrešio je.

Ušao je u svoju kancelariju i okačio kišobran o čiviluk. Prišao je prozoru i pogledao na Ridžent strit dok je palio prvu cigaru tog dana. Posmatrao je saobraćaj, istovremeno i uvijajući u sebi spisak onoga što mora da obavi do prvog džintonika u pet sati.

Okrenuo se kada je ušao njegov mlađi partner, Stiven Vilču.

- Jutro, Vilou - izgovorio je i seo za sto.

Vilou je uzvratio:

- Jutro, Lampete.

I dalje su se oslovljavali po prezimenu iako su već šest-sedam godina partneri, Lampet je primio Viloua u firmu kako bi proširio galeriju: Vilou je stvorio svoju malu galeriju negujući vezu s desetak mladih slikara koji su kasnije postali traženi. U to vreme, Lampet je primetio da Belgrejv pomalo zaostaje na tržištu, Vilou je nudio mogućnost da brzo uhvate korak s trendom u savremenoj umetnosti. Partnerstvo je dobro funkcionisalo iako je među njima bilo dobrih deset do petnaest godina i razlike, Vilou je imao iste osnovne vrline: umetnički ukus i poslovni smisao kao i Lampet.

Mlađi muškarac spustio je dokumenta na sto i odbio ponuđenu cigaru.

- Moramo da porazgovaramo o Piteru Ašeru - rekao je.

- Ah, da. Nešto tu nije u redu, a ja ne znam šta.

- Preuzeli smo ga kad je propala Galerija šezdeset devet - počeo je Vilou. - Tamo se dobro prodavao nekih godinu dana, zajedno platno dobili su hiljadu funti. Većinu su prodali i i najviše pet stotina. Od kada smo ga mi preuzeli, prodana su samo dva.

- Kakve smo cene stavili?

- Iste kao u Galeriji šezdeset devet.

- Možda su se oni bavili mutnim radnjama - dodao je Lampet.

- Mislim da jesu. Posle prodaje, na tržištu se ponovo našao sumnjiv broj slika s visokom cenom.

Lampet je klimnuo glavom. U svetu umetnosti, najlošije čuvana tajna je da galeristi ponekad kupuju svoje slike kako bi podstakli interesovanje za nekog mladog umetnika. Lampet odgovori: - Ipak, znaš, mi nismo prava galerija za Ašera. - Video je da je njegov partner izvio obrve i dodao je: - Nije to kritika, Vilou... u to vreme je izgledalo da će biti hit. Ali on je veoma avangardan i verovatno mu je malo i štetilo što se povezao s tako uglednom galerijom kao što je naša. Međutim, sve je to prošlost. I dalje smatram da je on izuzetno dobar mlad slikar, i moramo mu pokloniti dužnu pažnju.

Vilou se predomislio u vezi s cigarom i uzeo jednu iz kutije na Lampetovom izrezbarenom pisaćem stolu.

- Da, to i ja mislim. Pitao sam ga za izložbu: kaže da ima dovoljno novih radova da izloži.

- Dobro. U Novoj sali, možda?

Galerija je bila prevelika da bi se ceo prostor posvetio delu jednog živog slikara, zato su individualne izložbe održavali u manjim galerijama ili delu prostora u Ridžent stritu.

- Savršeno.

Lampet je bio zamišljen.

- Još uvek se pitam da li bismo mu učinili uslugu ako bismo ga pustili da izlaže negde drugde.

- Možda, ali publika to ne bi tako shvatila.

- Potpuno si u pravu.

- Onda, da mu kažem da je dogovoreno?
- Ne, ne još. Možda će iskrsnuti nešto veće. Sinoć sam bio na večeri kod lorda Kardvela. Želi da proda svoju zbirku.
- Zaboga, jadan čovek. To je za nas veliki posao.
- Da i moraćemo pažljivo da ga obavimo. Još razmišljam o tome. Ostavi to pitanje za sada otvoreno.

Vilou je ispod oka pogledao ka prozoru. Lampet je znao daje to znak da pokušava da se priseti nečeg.

- Zar nije Kardvel imao dva ili tri Modiljanija? - pitao je na kraju.
- To je tačno. - Lampeta nije iznenadilo što Vilou to zna. Sastavni deo posla savršenog trgovca umetničkim delima bio je da zna gde se nalaze stotine slika, kome pripadaju i koliko vrede.
- Zanimljivo - nastavio je Vilou. - Juče sam, kada ste otišli, dobio vest iz Bona. Na tržištu je zbirka Modiljanijevih crteža.

- Kakvih?
- Skice olovkom, za skulpture. Naravno, još nisu na prodaju. Možemo da ih dobijemo, ako želimo.
- Dobro. Svakako ćemo ih kupiti, mislim da će Modiljaniju uskoro skočiti cena. Dugo je bio potcenjivan jer se ne može precizno svrstati ni u jednu čistu kategoriju.

Vilou je ustao.

- Javiću se svojoj vezi i reći ću mu da je kupi. Ako Ašer bude pitao, odugovlačiću.
- Da. Budite ljubazni prema njemu.

Vilou je izašao, a Lampet privuče žičanu korpu s poštom. Uzeo je kovertu koja je već bila otvorena nožem, a onda mu je pogled pao na razglednicu ispod nje. Ispustio je kovertu i uzeo razglednicu. Pogledao je sliku i pretpostavio da je u pitanju neka ulica u Parizu. Zatim ju je okrenuo i pročitao poruku. Osmehnuo se, opčinjen tekstom ispisanim u dahu, sa šumom uzvičnika.

Zatim se naslonio i zamislio. Njegova sestričina ume da ostavi utisak ženstvenog, vetropirastog mladog stvorenja, ali veoma je inteligentna i odlikuje se izvesnom hladnokrvnom odlučnošću. Obično i misli ono što kaže, iako deluje kao šiparica iz dvadesetih godina.

Lampet ostavi preostalu poštu u korpi, gurnu razglednicu u unutrašnji džep sakoa, uze kišobran i izađe.

Sve u vezi s agencijom je bilo diskretno, čak i ulaz. Bio je lukavo osmišljen, tako da posetioca niko s ulice nije mogao videti kad izlazi iz taksija i plaća, a zatim ulazi kroz bočna vrata u tremu.

Osoblje je zahvaljujući nenametljivoj ljubaznosti ličilo na ono u galeriji, iako su njihovi razlozi bili potpuno drugačiji.

Kad bi baš morali precizno da objasne čime se agencija bavi, promrmljali bi da skupljaju podatke u ime svojih klijenata. Baš kao što pomoćnici u Belgrevju nikada ne pominju novac, tako i ovi u agenciji nikada ne pominju detektive.

Koliko se Lampet seća, zaista tamo nikada nije video nijednog detektiva. Detektivi kod Lipsija nisu otkrivali ko su im klijenti iz jednostavnog razloga što to često nisu ni znali. Diskrecija je bila još važnija od uspešnog okončavanja neke operacije.

Mada je tu svratio samo dva-tri puta, Lampeta su odmah prepoznali.

Uzeli su mu kišobran i uveli ga u kancelariju gospodina Lipsija: niskog, žustrog čoveka ravne crne kose i pomalo tužnog, taktično upornog ponašanja u istragama.

Rukovao se s Lampetom i pokazao na stolicu. Kancelarija mu je više ličila na advokatsku nego na detektivsku, obložena tamnim drvetom, s komodama s fiokama umesto ormarića za dokumenta, i sefom u zidu. Sto je bio pun papira ali uredan; olovke složene u nizu, razvrstana dokumenta, a kraj njih digitron.

Digitron je podsetio Lampeta na činjenicu da se agencija uglavnom bavila slučajevima koji ukazuju na proneveru; zato se i nalazila u Sitiju. Ali bavila se i traganjem za osobama, a za Lampetove potrebe i traganjem za slikama. Cene usluga bile su im visoke, što je Lampeta smirivalo.

- Čašicu šerija? - ponudio je Lipsi.

- Hvala. - Lampet izvadi iz džepa razglednicu dok je drugi čovek sipao šeri. Uzeo je ponuđenu čašu i u zamenu pružio razglednicu. Lipsi sede, spusti piće na sto i prouči razglednicu.

Minut kasnije reče:

- Pretpostavljam da želite da nađemo sliku.

- Da.

- Hmm. Imate li adresu svoje sestričine u Parizu?

- Ne, ali ima je moja sestra, njena majka. Nabaviću vam je. Međutim, koliko ja poznajem Diliju, dosad je verovatno otišla iz Pariza... u potragu za Modiljanijem. Ukoliko slika nije u Parizu.

- Znači, ostaju nam njeni tamošnji prijatelji. I ova razglednica. Da li je moguće da je namirisala, da tako kažem, to značajno otkriće negde u blizini ovog kafea?

- Moguće - odgovorio je Lampet. - Dobra pretpostavka. Ona je impulsivna devojka.

- Pretpostavio sam na osnovu... ovaj... stila pisanja. Dobro, kolika je verovatnoća da se ovo pretvori u lov na duhove?

Lampet slegnu ramenima.

- Uvek postoji takva mogućnost kad se traga za izgubljenim slikama. Ali nemojte da vas Dilijin stil zavara, ona je upravo kao najbolja u klasi diplomirala istoriju umetnosti, i veoma je oštroumna dvadesetpetogodišnjakinja. Kad bi htela da radi za mene, zaposlio bih je, ako ni zbog čega drugog, onda stoga da ne bi završila kod moje konkurencije.

- A izgledi?

- Pedeset posto. Ne, bolji, sedamdeset prema trideset. U njenu korist.

- U redu. Imam pravog čoveka za taj posao. Možemo odmah da počnemo.

Lampet je ustao, oklevajući i mršteći se, kao da ne zna tačno kako da izrazi ono što želi da kaže. Lipsi je strpljivo čekao.

- Da, važno je da devojka ne sazna da sam ja pokrenuo i potragu, razumete?

- Naravno - glatko je odvratio Lipsi. - To se podrazumeva i da niste pomenuli.

Galerija je vrvela od ljudi koji su ćaskali, zveckali čašama i otresali pepeo cigara na tepih. Cilj prijema bilo je reklamiranje male zbirke nemačkih ekspresionista koju je Lampet kupio u Danskoj: njemu se slike nisu sviđale, ali bile su dobra prilika. Zvanice su bile kupci, slikari, kritičari i istoričari umetnosti. Neki su došli samo da bi bili viđeni u galeriji Belgrev, da bi svet shvatio da se kreću u tom krugu; ali jednog dana, nešto će ipak kupiti, kako bi dokazali da nisu došli samo da bi bili viđeni. Većina kritičara će pisati o izložbi, jer ne mogu dozvoliti sebi da zanemare nešto što Belgrev radi. Slikari su došli zbog sendviča i vina, besplatnog jela i pića i nekima od njih to je bilo potrebno. Možda su samo istoričari umetnosti i nekoliko ozbiljnih kolekcionara zaista bili zainteresovani za slike.

Lampet je uzdahnio i krišom bacio pogled na sat. Još barem ceo sat neće moći da ode. Njegova žena je odavno prestala da dolazi u galeriju na otvaranje izložbi. Tvrdila je da su dosadne, i bila je u pravu. Lampet je želeo da je sada kod kuće, s čašom porta u jednoj ruci i s knjigom u drugoj, u svojoj omiljenoj staroj kožnoj fotelji presvučenoj čvrstom tkaninom konjske dlake i s progorelim tragovima na naslonu za ruke gde je uvek ostavljao lulu; žena naspram njega, a Sajdons ulazi da poslednji put potpali vatru.

- Priželjuješ da si kod kuće, Čarli? - Glas je dopro sa strane i prekinuo ga u sanjarenju. - Više bi voleo da sediš ispred televizora i gledaš Barloua?

Lampet se usiljeno osmehnuo. Retko je gledao televiziju i nije trpeo da ga bilo ko osim najstarijih prijatelja oslovljava sa Čarli. Čovek kome se osmehnuo nije bio čak ni prijatelj: bio je kritičar jednog nedeljnika, dovoljno bistar da primeti šta je umetničko delo, posebno u vajarstvu, ali užasno dosadan.

- Zdravo, Džek, drago mi je što si došao - rekao je Lampet.

- U stvari, malo sam umoran za ovakvu gužvu.

- Znam kako se osećaš - odvratio je kritičar. - Naporan dan? Natezanje s nekim siromašnim slikarem kako bi mu za koju stotku spustio cenu?

Lampet se još jednom usiljeno osmehnu, ali odluči da ne odgovori na tu uvredljivu šalu. Nedeljnik je bio levo orijentisan, setio se, i smatrao je da mora zameriti svakom ko zarađuje na kulturi.

Primetio je Viloua kako se kroz mnoštvo probija ka njemu, i osetio zahvalnost prema mlađem partneru. Novinar kao da je to naslutio i izvinio se.

- Hvala vam što ste me spasli - tiho reče Vilouu.

- Nema problema, Lampete. Zapravo sam došao da vam kažem da je Piter Ašer ovde. Da li želite lično da porazgovarate s njim?

- Da. Slušajte, odlučio sam da priredimo izložbu Modiljanija. Imamo tri crteža od lorda Kardvela, a jutros se ukazala još jedna mogućnost. To je dovoljno kao osnova. Da li biste hteli da istražite ko ima još nešto?

- Naravno. To znači da je Ašerova samostalna izložba propala?

- Bojim se da je tako. Mesecima nećemo imati slobodan termin za nešto slično. Reći ću mu. To mu se neće svideti, ali neće mu ni naškoditi previše. Njegov dar će se pokazati na duge staze, bez obzira na to šta ćemo mi uraditi.

Vilou klimnu glavom i udalji se, a Lampet ode da potraži Ašera. Zatekao ga je na drugom kraju galerije, sedeo je ispred neke nove slike. Bio je s nekom ženom, držali su tanjire pune hrane koji su uzeli sa stola s posluženjem.

- Mogu li da vam se pridružim? - obratio im se Lampet.

- Naravno. Sendviči su odlični - izgovorio je Ašer. - Danima nisam jeo kavijar.

Lampet se osmehnuo na njegov sarkazam i uzeo malo parče belog hleba. Žena reče: - Piter pokušava da igra ulogu ljutitog mladog čoveka, ali mator je za nju.

- Još niste upoznali moju brbljivu ženu? - upita Ašer.

Lampet klimnu glavom.

- Drago mi je. Navikli smo na Pitera, gospođo Ašer. Podnosimo njegov smisao za humor zato što nam se mnogo sviđa njegov rad.

Ašer je krotko prihvatio prekor, a Lampet je znao da ga je izgovorio kako je trebalo: upakovan u pristojnost i podmazan laskanjem.

Ašer proguta još jedan sendvič zalivši ga gutljajem vina i reče: - Pa, kada ćete postaviti moju izložbu?

- Upravo sam o tome hteo da porazgovaram s vama - počeo je Lampet. - Bojim se da moramo da je odložimo. Vidite...

Ašer ga prekinu zajapurenog lica uokvirenog dugom kosom i isusovskom bradom.

- Nemojte se neiskreno izvinjavati... našli ste nešto bolje čime ćete popuniti taj termin. O kome je reč?

Lampet uzdahnu. Želeo je da izbegne ovo.

- Postavićemo izložbu Modiljanija. Ali to nije jedini...

- Koliko dugo? - ispitivao je Ašer podižući glas. Žena mu smirujuće položi ruku na rame. - Za koliko mislite da odložite moju izložbu?

Lampet oseti poglede uperene u svoja leđa i nasluti kako neki ljudi iz mnoštva posmatraju scenu. Osmehnu se i spusti glavu prema Ašeru kao da mu se obraća u poverenju, pokušavajući da ga navede da govori tiše.

- To ne mogu da kažem - promrmljao je. - Svi termini su nam popunjeni. Nadam se početkom sledeće godine...

- Sledeće godine! - uzviknu je Ašer. - Gospode bože, Modiljani može i bez izložbe, ali ja moram da živim! Moja porodica mora da jede!

- Molim te, Pitere...

- Ne! Neću da učutim! - U galeriji je nastao tajac, a Lampet je utučeno shvatio da sada svi slušaju svađu. Ašer je vikao: - Ne sumnjam da ćete više zaraditi na Modiljaniju, jer je mrtav. Time nećete učiniti ništa dobro za čovečanstvo, ali ćete napraviti bum. Previše je takvih masnih profitera kao što ste vi, Lampete, koji vode ovaj posao. Znate li vi kakve sam cene postizao pre nego što sam se pridružio ovoj proklesnoj snobovskoj galeriji? Uzeo sam prokleti zajam na osnovu toga. A Belgrevj nije učinila ništa osim što je spustila moje cene i sakrila slike da ih niko ne bi kupovao. Dosta mi vas je, Lampete! Odneću svoja dela negde drugde, a vi možete svoju jebenu galeriju da nabijete u dupe.

Lampet je ustuknuo zbog tog grubog tona. Znao je da se zacrveneo kao bulka, ali nije mogao to da spreči. Ašer se teatralno

okrenu i izlete napolje. Mnoštvo se razmaknu i on prođe, visoko podignuta čela. Žena ga je pratila, žureći da bi ga sustigla dok se udaljavao dugim koracima i izbegavajući poglede zvanica. Svi su pogledali u Lampeta pitajući se šta će on reći.

- Izvinjavam se zbog... ovoga - izustio je. - Molim vas, nastavite sa zabavom i zaboravite na to, hoćete li? - Usiljeno se osmehnuo. - Ja ću uzeti još jednu čašu vina i nadam se da ćete mi se svi pridružiti.

Razgovor se postepeno nastavio i polako se širio dok nije ispunio prostor neprekidnim žamorom i kriza je prošla. Grdno je pogrešio što je saopštio tu vest Ašeru u galeriji, na otvaranju. U to nema sumnje. Lampet je doneo odluku na kraju dugog, napornog dana. Uбудuće će otići kući ranije ili će kasnije dolaziti na posao. Previše je star za ovakve napore.

Našao je čašu vina i brzo je popio naskap. Podrhtavanje u kolenima se smirilo i prestao je da se preznojava. Bože, kakva neprijatnost! Prokleti umetnici!

3.

Piter Ašer je naslonio bicikl o izlog galerije Dikson i Dikson u Bond stritu. Skinuo je štikaljke s nogavica i protresao jednom i drugom nogom da ih ispravi. Proverio je u staklu kako izgleda: jeftino prugasto odelo bilo je malo izgužvano, ali bela košulja, široka kravata i prsluk ostavljali su utisak izvesne elegancije. Znojio se ispod odeće. Vožnja od Klepama bila je duga i bilo mu je vrućina, ali nije mogao da priušti sebi vožnju podzemnom železnicom.

Progutao je ponos, još jednom odlučivši da bude učtiv, skroman i dobro raspoložen, i ušao u galeriju.

U prijemnom odeljenju prišla mu je lepa devojka s naočarima, u minisuknji. Verovatno nedeljno zarađuje više od mene, pomislio je smrknuto Piter, zatim se setio svoje odluke i potisnuo tu misao.

Devojka se ljubazno osmehnula.

- Izvolite, gospodine?

- Hteo bih da razgovaram s gospodinom Diksonom. Moje ime je Piter Ašer.

- Hoćete li biti ljubazni da sednete dok pogledam da li je gospodin Dikson u kancelariji?

- Hvala vam.

Piter je seo na zelenu stolicu presvučenu skajem i posmatrao devojku koja se vratila za pisaći sto i uzela telefon. Mogao je da vidi ispod stola, između fioka, devojčina kolena. Promeškoljila se, razmakla kolena i on krišom pogleda u glatku unutrašnjost njenih butina. Pitao se da li bi... Ne budi glup, rekao je sebi. Ona bi očekivala skupe koktele, najbolja mesta u pozorištu, dajana odrezak i klaret. On bi mogao da joj ponudi amaterski film u jeftinom bioskopu i odlazak u njen stan s dvolitarskom bocom jugoslovenskog rizlinga kupljenom u Sejsnsberiju. Nikada ne bi stigao dalje od tih kolena.

- Da li biste bili ljubazni da pođete ovuda do kancelarije? - izgovorila je.

- Znam put - odvratio je Ašer i ustao.

Prošao je kroz vrata, i kroz hodnik prekriven tepihom stigao do drugih. Unutra je bila još jedna sekretarica. Sve te proklete sekretarice, pomislio je: nijedna ne bi preživela da nema umetnika. Ova je bila starija, jednako poželjna, i još nedostižnija. Rekla je: - Gospodin Dikson je od jutros prezauzet. Ako možete malo da sačekate, obavestiću vas kad bude slobodan.

Piter je ponovo seo i trudio se da ne zuri u ženu. Gledao je slike na zidu: bezizrazni pejzaži u akvarelu, vrsta umetnosti koja mu je bila dosadna. Sekretarica je imala velike grudi koje su se isticale u grudnjaku ispod širokog tankog džempera. Šta bi se dogodilo kad bi ustala i polako skinula džemper preko glave? Oh, pobogu, prekini, manijače! Jednoga dana će naslikati sve te fantazije da bi ih izbacio iz misli. Naravno, niko ih ne bi kupio. Piter ne bi želeo ni da ih zadrži. Ali možda bi mu koristile.

Pogledao je na sat: Diksonu se nije žurilo. Mogao bih da crtam pornografske crteže za prljave časopise, tako bih mogao i da zaradim nešto. Ali to bi bilo prostituisanje ovakve nadarenosti, pomislio je.

Sekretarica je podigla slušalicu kao odgovor na tiho zujanje.

- Hvala, gospodine - rekla je i spustila slušalicu. Ustala je i obišla sto. - Molim vas, uđite - obratila se Ašeru i pridržala mu vrata.

Dikson je ustao kada je Piter ušao. Bio je visok, mršav čovek sa uskim naočarima za čitanje i izgledom lekara opšte prakse. Rukovao se bez osmeha i žustro zamolio Pitera da sedne. Naslonio je laktove na stilski pisaći sto i upitao: - Dakle, šta mogu da učinim za vas?

Piter je ponavljao govor čitavim putem dok je vozio bicikl. Nije sumnjao u to da će ga Dikson primiti, no ipak mora biti oprezan da ne bi nekako uvredio tog momka.

- Već izvesno vreme nisam zadovoljan načinom na koji Belgrevj vodi moje poslove. Zanima me da li biste vi izložili moje slike.

Dikson je izvio obrve.

- Ovo je malo iznenada, zar ne?

- Možda tako izgleda ali, kao što rekoh, to već neko vreme tinja.

- Pošteno. Da vidimo, šta ste uradili u poslednje vreme.

Piter se načas upita da li je Dikson čuo za sinoćnu svađu.

Ako jeste, sada to nije pomenuo.

- Smeđa linija je pre izvesnog vremena prodana za šest stotina, a Dve kutije za pet stotina pedeset - rekao je Piter. Dobro je zvučalo, ali to su zapravo bile jedine slike koje je prodao za jedanaest meseci.

- Lepo - odvrati Dikson. - A u čemu je problem s galerijom Belgrevjv?

- Nisam siguran - odgovorio je Piter iskreno. - Ja sam slikar, a ne trgovac. Ali izgleda da uopšte ne pokušavaju da pokrenu prodaju mojih slika.

- Hmm. - Dikson se naizgled zamislio: ponaša se kao da je nedostižan, razmišljao je Piter. Na kraju je rekao: - Pa, gospodine Ašer, bojim se da vas ne možemo uvrstiti u svoju postavku. Šteta.

Piter je zaprepašćeno zurio u njega.

- Kako to mislite, ne možete me uvrstiti? Pre dve godine svaka galerija u Londonu je htela da me ima! - Sklonio je dugu kosu s lica. - Isuse! Ne možete da me odbijete!

Dikson je izgledao nervozno, kao da se plaši besa mladog slikara.

- Po mom mišljenju, vaše slike su bile precenjene - uzvratio je kratko. - Mislim da biste s nama bili nezadovoljni, kao u slučaju s galerijom Belgrevjv, jer problem, u suštini, nije u galeriji nego u vašem radu. Vremenom će njegova vrednost ponovo skočiti, ali za sada malo koje vaše platno zaslužuje više od tri stotine dvadeset pet funti. Žao mi je, ali to je moja odluka.

Ašer je navaljivao, skoro preklinjući: - Slušajte, ako me odbijete, možda ću morati da počnem da krečim kuće. Zar ne vidite... moram da imam galeriju!

- Preživećete, gospodine Ašer. U stvari, uspećete. Za deset godina bićete vrhunski engleski slikar.

- Zašto me onda ne uzmete?

Dikson nestrpljivo uzdahnu. Smatrao je taj razgovor krajnje neumesnim.

- U ovom trenutku mi nismo galerija za vas. Kao što znate, trgujemo uglavnom slikama i skulpturama s kraja devetnaestog veka. Imamo samo dva živa slikara pod ugovorom, a obojica su dobro kotirana. Osim toga, vaš stil nije naš stil.

- Šta to, dođavola, znači?

Dikson je ustao.

- Gospodine Ašer, pokušao sam ljubazno da vas odbijem i da vam

razumno obrazložim svoj stav, bez oštrih reči ili nepotrebnih grubosti, pristojnije nego što biste, u to sam uveren, vi postupili prema meni. Ali vi me terate da budem potpuno otvoren. Sinoć ste izazvali izuzetno neprijatan incident u Belgrevju. Uvredili ste vlasnika i zaprepastili njegove goste. Ne želim takve scene u galeriji Dikson. A sada vam želim prijatan dan.

Piter je ustao, agresivno isturivši bradu. Zaustio je da kaže nešto, zatim ućutao, okrenuo se na peti i izašao. Prošao je kroz hodnik i predvorje i izašao na ulicu. Seo je na bicikl, i dok je sedeo na sedlu, pogledao je gore ka izlogu.

Uzviknuo je:

- I ti se jebi! - Zatim se odvezao.

Iskalo je bes na pedalama, snažno ih pritiskajući i vozeći sve brže. Nije obraćao pažnju na semafore, znake obaveznog pravca i traku za autobuse. Na raskrsnicama je skretao na pločnik, terajući pešake, potpuno sumanutog izgleda, s kosom koja se vijorila, dugom bradom i poslovnim odelom.

Posle nekog vremena stigao je na obalu blizu keja Viktorija, a bes mu je splasnuo. Pogrešio je što je dozvolio sebi da se upušta u posao s trgovcima umetničkih dela, razmišljao je. Dikson je bio u pravu: njegov stil nije njihov stil. Perspektiva je zvučala zavodljivo: činilo se da ugovor s nekom konzervativnom, savršeno uglednom galerijom, nudi trajnu sigurnost. To je loše za mladog slikara. Možda je uticalo i na njegov rad.

Trebalo je da se drži galerija mladih pobunjenika kao što je Šezdest devet, koja je predstavljala silovitu revolucionarnu snaga dve godine pre nego što je bankrotirala.

Podsvest ga je terala prema Kings roudu i odjednom je shvatio zašto. Čuo je da Džulijan Blek, površni poznanik iz vremena dok je studirao na akademiji, otvara novu galeriju koja će se zvati Crna galerija. Džulijan je bio bistar čovek: ikonoborac, prezirao je

tradicionalizam u svetu umetnosti, strastveno zainteresovan za slikarstvo, iako je bio beznadežan kao slikar.

Piter ukoči ispred jednog lokala. Izlozi su bili sveže okrečeni, na pločniku je ležala gomila dasaka. Firmopisac na merdevinama ispisivao je ime iznad lokala. Do sada je napisao Crna ga...

Piter je parkirao bicikl. Džulijan će biti idealan, zaključio je. Sigurno traži slikare i biće oduševljen što može da preuzme nekog tako poznatog kao što je Piter Ašer.

Vrata nisu bila zaključana i Piter zakorači po najlonu umazanom bojom. Zidovi velike prostorije bili su okrečeni u belo, a električar je postavljao reflektore na tavanicu. U dnu je drugi čovek stavljao tepih na betonski pod.

Piter je odmah primetio Džulijana. Stajao je pored ulaza i razgovarao sa ženom čije lice mu je bilo donekle poznato. Bio je u crnom somotskom odelu, s leptirmašnom. Uredno ošišan, dobro je izgledao, kao učenik neke privatne škole. Okrenuo se kada je Piter ušao, s izrazom ljubazne dobrodošlice na licu, kao da kaže: - Izvolite? - Izraz lica mu se promenio kad ga je prepoznao i on reče: - Bože, Piter Ašer! Ovo je iznenađenje! Dobro došao u Crnu galeriju.

Rukovali su se.

- Izgledaš uspešno - rekao je Piter.

- To je neophodna iluzija. Ali tebi ide dobro, o bože, kuća u vlasništvu, žena, dete... i sam znaš da bi trebalo da umireš od gladi u potkrovlju. - Nasmejao se kada je to izgovorio.

Piter upitno pogleda ženu.

- Ah, izvini - izustio je Džulijan. - Ovo je Samanta. Poznato ti je njeno lice.

Žena je rekla:

- Zdravo.

- Naravno! - uzviknuo je Piter. - Glumica! Drago mi je. - Stisnuo joj je ruku i rekao Džulijanu: - Slušaj, pitao sam se da li možemo načas da porazgovaramo poslovno?

Džulijan je izgledao zbunjeno i pomalo nepoverljivo.

- Naravno - odgovorio je.

- Moram da idem - kazala je Samanta. - Doviđenja.

Džulijan joj je pridržao vrata, zatim se vratio i seo na sanduk.

- Dobro, stari druže, pucaj.

- Napustio sam Belgrev - rekao je Piter. - Tražim novo i nešto za svoje slike. Mislim da bi to moglo da bude ovo. Sećaš se kako smo dobro saradivali u organizovanju maskenbala? Mislim da bismo ponovo mogli da budemo dobar tim.

Džulijan se namrštio i pogledao u izlog.

- U poslednje vreme nisi imao uspešne prodaje, Pite.

Piter podignu ruke.

- O, hajde, Džulijane, ti ne možeš da me odbiješ! Bio bih premija za tebe.

Džulijan stavi ruke Piteru na ramena.

- Dozvoli da ti objasnim nešto, stari prijatelju. Imao sam dvadeset hiljada funti za otvaranje galerije. Znaš koliko sam do sada potrošio? Devetnaest hiljada. Znaš koliko sam slika kupio? Nijednu.

- Na šta je otišlo toliko?

- Kirija unapred, nameštaj, uređenje, osoblje, depozit za ovo, depozit za ono, reklama. U ovaj posao je teško ući, Pite. Kada bih te preuzeo, morao bih da ti dam pristojan prostor, ne samo zato što smo prijatelji, nego i zato što bi se inače pročulo da te ne cenim dovoljno, a to bi štetilo mom ugledu... Znaš kakvo je to pokvareno malo vrzino kolo?

- Znam.

- Ali tvoje slike se ne prodaju, Pite, a ja ne mogu dozvoliti sebi da trošim dragoceni prostor na zidu za radove koje ne mogu da prodam. U prvih šest meseci ove godine, četiri londonske galerije su bankrotirale. I meni to može lako da se dogodi.

Piter je polako klimnuo glavom. Nije bio ljut. Džulijan nije jedan od debelih parazita u svetu umetnosti, on je na dnu gomile, zajedno sa slikarima.

Nije više imalo šta da se kaže. Piter je polako pošao prema vratima. Kada ih je otvorio, Džulijan doviknu: - Žao mi je!

Piter ponovo klimnu glavom i izađe.

U pola osam, sedeo je na stolici u učionici, dok su učenici ulazili. Kada je prihvatio posao da predaje umetnost u lokalnoj politehničkoj školi, nije znao koliko će biti zahvalan za dvadeset funti nedeljno koje je dobijao. Podučavanje je bilo dosadno, i ni u jednom razredu

nije bilo više od jednog iole nadarenog učenika; ali, tom zaradom je nekako pokrивao rate za kuću i kupovao namirnice.

Sedeo je ćutke dok su se smeštali za štafelaje čekajući znak da je čas počeo ili da počne predavanje. Na putu ovamo popio je nekoliko ćašica: nekoliko šilinga izgledalo mu je beznaćajno u poređenju s katastrofom koja je pogodila njegovu karijeru.

Bio je uspešan predavać, znao je to: ućenicima se sviđao njegov oćigledan entuzijizam i otvoreno, ponekad okrutno ocenjivanje njihovih radova. A umeo je da ih poboljša, ćak i radove ućenika bez i malo dara; umeo je da im pokaže trikove, da im ukaže na greške u tehnici, i znao je kako da ih natera da ih zapamte.

Polovina ih je ųelela da budu akademski slikari. Budale. Neko bi trebalo da im kaųe da gube uzalud vreme, slikarstvo je trebalo da im bude zabava u kojoj će uųivati ćitavog ųivota, dok budu radili kao ćinovnici u banci ili kompjuterski programeri.

Dođavola, neko bi to trebalo da im kaųe.

Svi su stigli. Ustao je.

- Većeras ćemo govoriti o svetu umetnosti - rekao je. - Pretpostavljam da se neki među vama nadaju da će uskoro postati deo tog sveta. - Jedno ili dvoje klimnulo je glavom. - Pa, onima koji se nadaju, evo najboljeg saveta koji mogu da dobiju: zaboravite to.

- Prićaću vam o tome. Pre dva meseca, u Londonu je prodato osam slika za ukupno ćetiri stotine hiljada funti. Dva njihova autora umrla su u siromaštvu. Znaete kako to ide? Dok je ųiv, umetnik se posveti umetnosti, cedi svoju ųivotnu snafu na platno. - Piter je kratko klimnuo glavom. - Melodramatićno, zar ne? Ali istinito. Vidite, jedino o ćemu on brine jeste slikanje. Ali debelim frajerima, bogatašima, damama iz visokog društvа, trgovcima i kolekcionarima koji traųe nešto u šta bi mogli da uloųe novac i tako smanje svoj porez, ne sviđa se njegov rad. ųele nešto sigurno i poznato, a osim toga, ne znaju ništa o umetnosti. Zato ne kupuju, a slikar umire mlad. Zatim, za nekoliko godina, jedan ili dvojica pametnih ljudi uvide šta je slikar hteo da izrazi, i kupe njegove slike... od prijatelja kojima ih je ovaj poklonio, antikvarnica, galerija u Bornmutu i Votfordu koje su upljuvale muve. Cena raste i trgovci poćinju da kupuju. Odjednom slikar postaje: a) moderan i b) dobra investicija. Njegove slike

postiću astronomske cene... pedeset hiljada, dve stotine hiljada, koliko god možete da zamislite. Ko pritom zarađuje? Trgovci, oštroumni investitori, ljudi koji imaju dovoljno ukusa da kupe slike pre nego što postanu moderne. I aukcionari, njihovo osoblje i galerije i njihove sekretarice. Svi osim slikara... jer on je mrtav. U međuvremenu, današnji mladi umetnici bore se da prežive. U budućnosti, njihove slike će se prodavati za astronomske sume, ali oni sada nemaju nikakve koristi od toga.

- Možda mislite da bi vlada mogla da uzme deo od tih velikih transakcija prilikom prodaje slika i da tim sredstvima otvori ateljea s niskom zakupninom. Ali ne. Umetnik uvek gubi.

- Dozvolite mi da vam kažem nešto o sebi. Bio sam na neki način izuzetan... moji radovi dobro su se prodavali. Na osnovu toga uzeo sam kredit i zasnovao porodicu. Bio sam slikarska nada Engleske. Ali stvari su krenule naopako. Rekli su da sam... precenjen! Izašao sam iz mode. Moj način ponašanja ne uklapa se u pravila otmenog društva. Odjednom sam beznadežno osiromašio. Na otpadu sam. Inače, i dalje pričaju da sam izuzetno nadaren. Za deset godina biću na vrhu. Međutim, u međuvremenu, mogu da crknem od gladi ili da kopam jarke ili pljačkam banke. Vidite... nije ih briga... - Zastao je i prvi put shvatio koliko je govorio i koliko se udubio u sopstvene reči. Razred je potpuno zanemio pred tim gnevom, strašću i takvom otvorenom ispovešću.

- Vidite - dodao je na kraju - poslednje o čemu oni brinu jeste čovek koji koristi svoj bogomdani dar da stvori čudesno delo, slikar.

Onda je seo na stolicu i zagledao se u sto ispred sebe. Bila je to stara školska katedra s urezanim inicijalima i prastarim mrljama mastila koje je drvo upilo. Gledao je godove, primetivši da teku kao na nekoj slici urađenoj u optičkoj tehnici.

Učenici su, izgleda, shvatili da je čas završen. Jedan po jedan su ustali, spakovali stvari i otišli. Za pet minuta učionica je ostala prazna, ako se izuzme Piter, koji je spustio glavu na katedru i zatvorio oči.

Pao je mrak kada je stigao u svoju malu kuću u jednom nizu kuća u Klepamu. Zbog starosne granice, jedva je dobio kredit za nju, iako je bila jeftina. Ali uspeo je.

Piter je postao sam svoj majstor i preuredio je potkrovlje u atelje, srušio pregradne zidove i ugradio krovni prozor. Sve troje su spavali u jednoj spavaćoj sobi u prizemlju, dok su dnevna soba, kuhinja i kupatilo bili pozadi u nastavku.

Ušao je u kuhinju i poljubio En.

- Dao sam sebi oduška i bojim se da sam se izvikao na decu - rekao je.

- Nema veze - osmehnula se. - Došao je Ludi Mič da te oraspoloži. Čeka te u ateljeu. Spremam sendviče za nas troje.

Piter se popeo na sprat. Ludi Mič bio je Artur Mičel, koji je studirao s Piterom na Slejdu. Postao je nastavnik, jer nije hteo da se upusti u rizičan komercijalni posao kao slobodni umetnik. I on je kao i Piter prezirao svet trgovaca umetničkim delima i njegovu pretencioznost.

Kada je Piter ušao, Mič je gledao skoro završeno platno.

- Kako ti izgleda? - upitao je Piter.

- Nepristojno pitanje - odgovorio je Mič. - Podstiče me da saspem gomilu gluposti o zamahu, potezu četkice, dizajnu i emociji. Bolje me pitaj da li bih je okačio na zid.

- Da li bi je okačio na svoj zid?

- Ne bih. Ne bi se slagalo s mojim skromnim nameštajem.

Piter se nasmejao.

- Hoćeš li da otvoriš tu bocu škotskog viskija koju si doneo?

- Naravno. Za zadušnice.

- En ti je ispričala?

- Jeste. Otkrio si nam ono na šta sam te upozorio pre mnogo godina. Ipak, ništa nije korisno kao lično iskustvo.

- I ja to kažem. - Piter uze s police dve prljave čaše i Mič natoči viski. Na gramofon su stavili Hendriksovu ploču i neko vreme su ćutke slušali vatromet gitare. En je donela sendviče sa sirom, a onda su sve troje nastavili da piju.

- Najgore od svega - reče Mič - suština, ono što jeste, tog sranja kao takvog...

Piter i En su se nasmejali zbrkanoj metafori.

- Nastavi - izgovorio je Piter.

- ... elementarna suština tih odvratnih sranja, jeste nenadmašnost remekdela. Veoma malo slika je neponovljivo u smislu značaja. Ako nešto na njima nije mnogo komplikovano, kao Mona Lizin osmeh, da uzmemo izuzetan primer, moguće je ponoviti je.

- Ne baš - dodao je Piter.

- I te kako. Nekoliko milimetara prostora, jedva primetna nijansa u boji... nije to važno za sliku koja dostigne prosečnu cenu od pedeset hiljada funti. O, bože, pa Mane nije slikao tačnu repliku neke zamišljene slike, jednostavno je ovlaš nanosio boju tamo gde je mislio da treba. Mešao je boju dok mu se ne učini da izgleda kako treba... Na primer, Devica u pećini. Jedna je u Luvru, druga u Nacionalnoj galeriji u Londonu. Svi se slažu da je jedna kopija, ali koja? Ona u Luvru, kažu londonski stručnjaci. Ona u Nacionalnoj galeriji, tvrde Francuzi. Nikada nećemo saznati, ali koga to zanima? Treba samo pogledati obe, pa da primetiš njihovu veličinu. A kad bi neko pouzdano utvrdio koja je od njih kopija, tu sliku više niko ne bi gledao. Gomila gluposti!

Popio je piće, ponovo sipao, a En je rekla: - Ne verujem ti. Za uspešno kopiranje remekdela potrebno je skoro isto toliko genijalnosti kao i da se naslika original.

- Besmislica! - izustio je Mič. - Dokazaću vam. Dajte mi platno i za dvadeset minuta ću vam naslikati jednog Van Goga.

- U pravu je. - Piter odvrati. - I ja bih to mogao.

- Ali ne tako brzo kao ja - ispravi ga Mič.

- Brže.

- Tako - odvratio je Mič i ustao. - Nadmetaćemo se.

Piter skoči.

- Prihvatam. A sada, dva lista papira. Ne možemo da trošimo platno.

En se nasmejala.

- Obojica ste ljudi.

Dok je Piter izvlačio palete, Mič je pričvrstio dva parčeta papira na zid.

- Kaži mi ime jednog slikara, En - rekao je Mič.

- Dobro. Van Gog.

- Tema?

- Hmm... Grobar.
- Sad kaži: priprema, pozor, sad.
- Priprema, pozor, sad!

Obojica su počela besomučno da slikaju. Piter je prvo naslikao čoveka oslonjenog na lopatu, natapkao malo trave kraj njegovih nogu i počeo da ga oblači. Mič je počeo od lica: izbrazdanog, umornog lica starog seljaka. En je zapanjeno posmatrala kako slike dobijaju oblik.

Obojici je trebalo više od dvadeset minuta. Zaneli su se poslom, i u jednom trenutku Piter je prišao polici i otvorio neku knjigu da osmotri sliku u boji.

Mičov grobar se otelotvorio u krupnom, nespretno nagnutom telu, u čoveku koji je nogom pritiskao lopatu u tvrdu zemlju. Nekoliko minuta je gledao papir, tu i tamo dodavao boju i ponovo gledao.

Piter je počeo da slika crnom bojom nešto sitno u dnu papira. Odjednom je Mič dreknuo: - Gotovo!

Piter je bacio pogled na Mičov rad.

- Svinjo - dobacio je. Zatim je ponovo pogledao. - Ne, nije gotovo... nema potpisa. Ha, ha!

- Gluposti! - Mič se nagnuo prema slici i počeo da potpisuje. Piter je upravo završio svoj potpis. En im se smejala.

Obojica su se istovremeno odmakla korak unazad.

- Pobedio sam! - uzviknuli su uglas, pa prasnuli u smeh.

En je pljesnula rukama.

- Ako ikada budemo gladovali, na ovaj način ćemo moći da zaradimo za hleb.

Piter se nasmejao.

- Dobra ideja! - Pogledao je Miča, a ovaj mu je uzvratio pogled. Osmeh im je polako, komično splasnuo i obojica se zagledaše u slike na zidu.

Piterov glas je bio prigušen, hladan i ozbiljan.

- Isuse svemogućí - izustio je. - Dobra ideja.

4.

Džulijan Blek je bio pomalo nervozan kada je ušao u novinsku redakciju. Bio je često nervozan tih dana: zbog galerije, novca, Sare, i njenih roditelja. Što je zapravo bio jedan isti problem.

Mermerno predvorje bilo je prilično raskošno, s visokom tavanicom, uglačanim mesingom tu i tamo, oslikanih zidova. Očekivao je da će zgrada novinske redakcije biti zapuštena i da u njoj vlada metež, ali ova je izgledala kao hol nekog viktorijanskog bordela.

Tabla sa zlatnim slovima pored gvozdene rešetke lifta objašnjavala je posetiocima raspored redakcija po spratovima. U zgradi su se nalazile redakcije jutarnjih i večernjih novina i mnoštva časopisa i periodike.

- Mogu li da vam pomognem, gospodine? - Džulijan se okrenuo i video pored sebe uniformisanog vratara.

- Možda - odgovori Džulijan. - Tražim gospodina Džeka Besta.

- Da li biste, molim vas, popunili naš upitnik?

Zbunjen, Džulijan pođe za čovekom do pisaćeg stola u uglu predvorja. Dadoše mu zelenu cedulju na kojoj je trebalo da napiše svoje ime, ime onoga koga želi da vidi i razlog posete. Takva provera verovatno je neophodna, pomislio je Džulijan blagonaklono, dok je zlatnom parkericom popunjavao upitnik. Mora da im je muka od gomile gnjavatora koji dolaze u novinsku redakciju.

Posetilac je tako imao utisak da je povlašćen time što mu dozvoljavaju da razgovara s novinarima. Dok je čekao da odnesu poruku Bestu, pitao se da li je pametno što je došao lično. Možda je trebalo samo da pošalje obaveštenje za novine. Popravio je kosu i nervozno namestio sako.

Nekada ga ništa nije moglo iznervirati. Pre mnogo godina. U školi je bio šampion na duge staze, predsednik školskog odbora, vođa debatnog kluba. Izgledalo je da je predodređen za pobeđe. Onda se upisao na slikarstvo. Ko zna koji put je zaključio da su tom nerazumnom odlukom počeli njegovi problemi. Od tada je samo

gubio. Jedino u čemu je pobedio bila je Sara, ali ispostavilo se da je i to lažna pobjeda. Ona i njene zlatne parkerice, pomislio je. Shvatio je da automatski pritiska vrh hemijske olovke, pa ju je, ogorčeno uzdahnuvši, gurnuo nazad u džep. Njene zlatne gluposti, njen mercedes i haljine i njen prokleti otac.

Na mermernom stepeništu pojavio se par iznošenih, izlizanih udobnih mokasina koje su silazile vukući se po podu. Uz njih su se ukazale izgužvane smeđe pantalone, a prsti požuteli od duvana klizili su niz mesingani rukohvat. Ugledao je mršavog, naizgled nestrpljivog čoveka. Dok se približavao Džulijanu, bacio je pogled na zeleni upitnik u ruci.

- Gospodin Blek?

Džulijan ispruži ruku.

- Drago mi je, gospodine Best.

Best podiže ruku i skloni dug pramen crne kose s lica.

- Šta mogu da učinim za vas?

Džulijan pogleda oko sebe. Bilo je očigledno da ga Best neće pozvati u svoju kancelariju ili mu makar ponuditi da sedne. Odlučno mu se obratio.

- Otvaram novu galeriju u Kings roudu - rekao je. - Naravno, vi ćete kao likovni kritičar London magazina biti pozvani na otvaranje, ali pitao sam se da li mogu da porazgovaram s vama o ciljevima galerije.

Best nezainteresovano klimnu glavom. Džulijan je zastao da mu pruži priliku da ga pozove gore u kancelariju. Best je i dalje ćutao.

- Pa - nastavio je Džulijan - ideja je da se ne povežemo s nekom određenom školom ili grupom, nego da zidove oslobodimo za različite marginalne pokrete... za one koji su previše avangardni za postojeće galerije. Za mlade umetnike s novim radikalnim idejama. - Džulijan je primetio da se Best dosađuje.

- Slušajte, dozvolite da vas častim pićem.

Best pogleda na sat.

- Zatvoreni su - odvratio je.

- Pa, hm, kako bi bilo da popijemo kafu?

Kritičar ponovo pogleda na sat.

- Zapravo, mislim da će najbolje biti da popričamo kad otvorite galeriju. Zašto ne pošaljete pozivnicu i svoje podatke, pa ćemo videti da li možemo da se nađemo.

- Oh! Pa, dobro onda - odgovori Džulijan. Bio je zbunjen.

Best mu je pružio ruku.

- Hvala što ste došli - rekao je.

- Naravno - Džulijan se okrenuo i izašao.

Hodao je uskom ulicom prema Flit stritu, pitajući se gde je pogrešio. Očigledno mora još jednom da razmisli treba li lično da obiđe sve londonske likovne kritičare. Možda bi mogao da napiše i pošalje kratak

članak o ciljevima Crne galerije. Svi će doći na otvaranje, dobiće besplatno piće i znaju da će tamo videti svoje kolege. Nadao se da će svi doći na otvaranje. Bila bi prava katastrofa da se ne pojave.

Nije mogao da shvati zašto je Best reagovao tako blazirano. Ne otvara se nova galerija svake nedelje, čak ni svakog meseca. Naravno, kritičari moraju da obiđu mnogo izložbi, a većina na raspolaganju ima samo malu rubriku u novinama jednom nedeljno. Ipak, čovek bi pomislio da će se na novu stvar makar osvrnuti. Možda je Best loš kritičar. Najgori, ponadao se. Ozario se, a onda se zgrozio od nehotečne igre reči*

Ništa se više ne pretvara u zlato. Setio se vremena kada je počeo da gubi osećaj za ono što je dobro. Duboko zamišljen, prekrštenih ruku stao je pored ivičnjaka u red za autobus.

Bio je na akademiji kada je shvatio da svako ume jednako dobro kao on da namesti onaj opušten, baš me briga izraz lica koji ga je tako dobro služio poslednjih godina u privatnoj srednjoj školi. Svi studenti likovne akademije znali su za Madija Votersa, Alena Ginzberga, Kjerkegora, amfetamine, Vijetnam i predsednika Maoa. Još gore, svi su znali da slikaju, a Džulijan nije.

Odjednom više nije imao ni stila ni dara. Ali bio je uporan i položio je ispite. To mu nije mnogo koristilo. Video je stvarno darovite ljude poput Pitera Ašera kako odlaze u Slejd ili kuda god žele, dok je on morao da obija pragove u potrazi za poslom.

Red za autobus pomerao se u talasima. Džulijan pogleda i primeti autobus koji mu treba. Skočio je na stepenicu i popeo se na

gornju platformu.

Kada je upoznao Saru, bio je zaposlen. Neki stari školski drug koji je radio u izdavaštvu, ponudio mu je da ilustruje dečje knjige. Novcem od avansa mogao je da se pretvara pred Sarom da je uspešan slikar. Kada je otkrila istinu, bilo je kasno, za nju i njenog oca.

To što je osvojio Saru podstaklo ga je da, nakratko, poveruje da je povratio nekadašnju sposobnost da sve pretvori u uspeh. Onda je sve pošlo naopako. Džulijan izađe iz autobusa. Nadao se da Sara neće biti kod kuće.

Imali su kuću u Fulamu, iako je Sara uporno ulicu pripajala otmenoj četvrti Čelsi. Kuću je kupio njen otac, ali je Džulijan morao priznati da je stara škrtica dobro izabrala. Bila je mala, s tri spavaće sobe, dve dnevne i radnom, ali vrlo savremena, od betona i aluminijuma.

Džulijan je otključao ulazna vrata i ušao, pa se uz nekoliko stepenica popeo u veću dnevnu sobu.

Soba je imala tri staklena zida. Nažalost, jedan ogroman prozor gledao je na ulicu, a drugi na red kuća od cigala i drveta. Međutim, zadnji prozor bio je okrenut ka malom vrtu, koji je uredno održavao baštovan, dobar deo ugovorena dvadeset četiri sata nedeljno trošeći na pušenje ručno uvijenih cigareta i na šišanje travnjaka veličine poštanske marke. Popodneвно sunce prodiralo je u kuću, unoseći vedrinu i obasjavajući nameštaj presvučen zlatnosmeđim baršunom.

Jednu od niskih širokih fotelja krasilo je Sarino izduženo telo. Džulijan se nagnuo i ovlaš je poljubio u obraz.

- Dobro jutro - rekla je.

Odupro se iskušenju da pogleda na sat. Znao je da je otprilike pet sati, ali ona je spavala do podneva.

Seo je naspram nje.

- Šta radiš? - upitao je. Slegnula je ramenima. U desnoj ruci je držala cigaretu, u levoj čašu. Ništa nije radila. Džulijan nikada nije prestao da se čudi njenoj sposobnosti da satima ne radi ništa.

Primitila je da mu se pogled zaustavio na njenoj čaši.

- Hoćeš li da popiješ nešto? - upitala je.

- Ne. - Zatim se predomislio. - Dobro. Pridružiću ti se.

- Doneću ti. - Ustala je i prišla baru. Činilo se da korača veoma oprezno. Dok je sipala piće, votka se prosula po poliranoj ploči bara.

- Koliko već dugo piješ? - izustio je.

- Oh, bože - odvratila je. Zvučala je prosto. Umela je da izgovara kletve da tako i zvuče. - Nećemo o tome.

Džulijan potisnu uzdah.

- Izvini - rekao je. Uzeo joj je čašu iz ruke i otpio.

Sara je prebacila nogu preko noge, puštajući da joj duga kućna haljina sklizne u stranu i otkrije vitak, lepo oblikovan list. Setio se da je na njoj prvo primetio predivne noge. - Noge su joj do ramena - rekao je prijatelju na prvoj zabavi. A njena visina ga je od tada opsedala: bila je pet centimetara viša od njega čak i bez svojih zastrašujuće visokih potpetica.

- Kako je prošlo? - pitala je.

- Jadno. Osećao sam se kao da me neko kritikuje.

- Oh, dragi. Jadni Džulijan, uvek ga grde.

- Mislio sam da smo se dogovorili da se ne podbadamo.

- Tako je.

Džulijan je odlučio:

- Poslaću obaveštenja i pozivnice i nadam se da će se ljudi pojaviti. Moraće da bude dobro.

- Zašto ne bi bilo?

- Zbog novca. Znaš šta bi zapravo trebalo da uradim?

- Da odustaneš od cele zamisli - odvratila je.

Džulijan je prešao preko toga.

- Da im svima poslužim sendviče sa sirom i točeno pivo, i da potrošim novac na slike.

- Zar ih nisi kupio dovoljno?

- Nisam kupio nijednu - odgovorio je Džulijan. - Tri slikara su pristala da im radove izložim komisijom... ako se prodaju, dobiću deset odsto. Zapravo, trebalo bi da ih otkupim. Ako se slikar probije, onda bih mogao da zaradim brdo novca. Tako to ide.

Zavladala je tišina. Sara nije komentarisala. Na kraju Džulijan reče: - Treba mi još nekoliko hiljada.

- Hoćeš li ih tražiti od tate? - U glasu joj se osetio prezir.

- To ne bih mogao podneti. - Džulijan je utonuo dublje u fotelju i popio dug gutljaj votke s tonikom. - Nije samo reč o tome što je teško tražiti mu novac već i o tome što znam da će me odbiti.

- Potpuno opravdano. O, bože, ne znam šta ga je uopšte navelo da uloži u tu tvoju malu avanturu.

Džulijan nije dozvolio da upadne u zamku.

- Ni ja ne znam - odvratio je. Prisilio je sebe da kaže ono što mora: -Slušaj, da li bi ti mogla da skupiš nekoliko stotina?

Sevnula je pogledom.

- Ti, glupo malo kopile. Izvukao si od oca dvadeset hiljada, živiš u kući koju je on kupio, jedeš hranu koju ja kupujem, a onda još tražiš novac od mene! Jedva imam za život, a ti hoćeš i to da mi oduzmeš. Zaboga!

- S gađenjem je skrenula pogled. Međutim, Džulijan se već latio neprijatnog posla i nije imao šta da izgubi.

- Slušaj, mogla bi da prodaš nešto - nagovarao ju je. - Za tvoj automobil dobio bih dovoljno da skoro savršeno opremim galeriju. Ionako ga ne koristiš. Ili neki nakit koji nikada ne nosiš.

- Muka mi je od tebe. - Uzvratila mu je pogled i prezrivo izvila usne. - Ne znaš da zaradiš, ne znaš da slikaš, ne znaš da vodiš ni pišljivu prodavnicu slika...

- Zaveži! - Džulijan skoči, lica bledog od besa. - Prekini! - uzviknuo je.

- Znaš šta još ne znaš, zar ne? - izgovorila je. Nemilosrdno ga je ubola, okrećući sečivo u staroj rani kako bje ponovo raskrvarila. - Ne znaš da jebeš. - Poslednju reč je uzviknula, tresnula mu je u lice kao udarac. Stala je pred njega, odvezala bademantil, pustila ga da joj sklizne s ramena na pod. Uhvatila je grudi rukama, milujući ih raširenim prstima. Gledala ga je u oči. - Da li bi mogao to sad da mi uradiš? - pitala je tiho. - Možeš li?

Zanemeo je od besa i nemoći. Usne, u kojima nije ostalo nimalo krvi, zgrčile su se od poniženja i gneva.

Spustila je ruku na svoje međunožje i isturila bokove prema njemu.

- Pokušaj i uradi to, Džulijane - odvratila je istim zavodničkim glasom. - Pokušaj i digni ga, za mene.

Glas mu se pretvorio u šapat, skoro u jecaj: - Ti, kurvo! Ti, prokleta ženo, kurvo jedna!

Potrčao je niza zadnje stepenište u garažu, dok ga je pri sećanju na svađu gušio bol. Pritisnuo je dugme za otvaranje garažnih vrata i seo u Sarin automobil. Uvek je ostavljala ključ u kolima. Nikad do tada nije koristio njen automobil jer nije hteo da moli, ali sada ga je uzeo ne kajući se. Ako joj se to ne bude svidelo, moraće da se pomiri s tim.

- Krava - izustio je glasno vozeći uz kratak, strmi prilaz.

Skrenuo je na ulicu. Pošao je na jug prema Vimbltonu. Već je trebalo da ogugla na svađe: trebalo je da stekne izvestan imunitet. Ali uobičajena podbadanja očigledno bole sve više s godinama. Kriva je isto koliko i ja, Džulijan je razmišljao. Kao da joj njegova impotencija pruža izopačeno uživanje. Imao je nekoliko devojaka pre Sare. Pretpostavljao je da nije ostavio baš spektakularan utisak na njih, ali uspevao je da obavi ono što se od njega očekivalo. Nemoć je na neki način bila u vezi upravo s onim Sarinim kvalitetima koji su ga i privukli: savršenstvo njenog vitkog tela, neprikosnoveno aristokratsko držanje, njeno bogato poreklo.

Ali mogla je da dovede to u red. Znala je šta treba da radi, i imala je moć da to izvede. Strpljenje, ljubaznost i smiren pristup seksu odavno bi ga izlećio. Ali Sara se ponašala ravnodušno i ispoljavala je nezadovoljstvo. Možda joj je odgovaralo što je on impotentan. Možda ju je to štitilo od seksa; čuvalo njene lične nedostatke. Džulijan odbaci tu mogućnost. Jednostavno je izbegavao odgovornost prebacujući krivicu na nju.

Ušao je na kolski prilaz prostrane tastove kuće i zaustavio kola na šljunku ispred ulaza. Vrata mu je otvorila služavka.

- Da li je lord Kardvel kod kuće? - pitao je.

- Nije, gospodine Blek. On je u golf klubu.

- Hvala vam. - Džulijan je ušao u automobil i otišao. Mogao je pretpostaviti da će stari po ovako lepom vremenu predveče odigrati partiju golfa.

Vozio je mercedes oprezno, ne koristeći njegovu sposobnost ubrzanja i stabilnost u krivinama. Snaga automobila samo ga je podsećala na sopstvenu nedelotvornost.

Parkiralište kluba bilo je prepuno. Džulijan je ostavio automobil i ušao u zgradu. Sarin otac nije bio u baru.

- Jeste li večeras videli lorda Kardvela? - pitao je barmena.

- Jesam. Igra sam. Sada je kod sedme ili osme rupe.

Džulijan je izašao i zaputio se preko travnjaka. Lorda Kardvela je zatekao kod devete rupe.

Tast mu je bio visok čovek proređene sede kose. Nosio je vetrovku i žutosmeđe pantalone, a veći deo skoro ćelave glave pokrio je platnenom kapom.

- Lepo večer - rekao je Džulijan.

- Zaista. Pa, kad si već tu, mogao bi da mi poneseš štapove. - Kardvel je ubacio lopticu dugačkim zamahom, pokupio je i produžio.

- Kako napreduje galerija? - pitao je, pripremajući se da cilja u deset rupe.

- Vrlo dobro, uglavnom - odvrati Džulijan. - Renoviranje je skoro gotovo, i upravo radim na reklamama. - Kardvel savi kolena, namesti lopticu i zamahnu. Džulijan pođe za njim po glatko pokošenoj travi. - Međutim - nastavio je - sve košta mnogo više nego što sam očekivao.

- Shvatam - izusti Kardvel nezainteresovano.

- Da bih obezbedio dobru zaradu od početka, moram da uložim još nekoliko hiljada na otkup slika. Ali sudeći po tome kako novac odlazi, neću ih imati.

- Onda ćeš u početku morati da budeš vrlo štedljiv - kazao je Kardvel. - To ti neće škoditi.

Džulijan je proklinjao u sebi. Plašio se da će razgovor poći u tom pravcu.

- Zapravo, pitao sam se da li biste mi možda pozajmili još malo gotovine - rekao je. - To bi obezbedilo vaše ulaganje.

Kardvel je našao lopticu i sada je zamišljeno stajao.

- Moraš još mnogo toga da naučiš o poslu, Džulijane - odvratio je. - Istina je da me smatraju imućnim čovekom, ali to ne znači da mogu da uložim dve hiljade funti u gotovinu kad god mi padne na pamet. Ne bih mogao ni trosed da kupim da sutra moram da ga platim u gotovinu. Što je još važnije, moraš da naučiš kako se uvećava kapital. Ne prilaziš čoveku s recima: „Malo sam kratak s novcem,

možete li da mi pozajmite nekoliko funti." Kažeš mu da si naleteo na veoma unosan posao, pa želiš i njemu da omogućiš da učestvuje. Bojim se da više ne mogu da ti dam. I prvi put sam ti dao novac protiv svog ubeđenja... Kako god bilo, to je sada prošlost, sad mi dozvoli da ti kažem šta mogu da uradim. Ti hoćeš da kupiš slike. Ja sam kolekcionar, a ne trgovac, ali znam da vlasnik galerije mora da bude darovit da bi na tržištu našao ono što je dobro i isplativo. Nađi nekoliko takvih dela, i daću ti taj dodatni kapital.

Ponovo je zauzeo položaj nad loptom, spreman da zamahne.

Džulijan staloženo klimnu glavom, pokušavajući da prikrije razočaranje.

Kardvel snažno udari a zatim isprati pogledom lopticu koja je poletela uvis i pala uz ivicu žbunja. Okrenuo se ka Džulijanu.

- Ja ću to sad uzeti - rekao je nabacivši torbu sa štapovima na rame. - Znam da nisi došao da mi tegliš pribor. - Glas mu je postao nepodnošljivo pokroviteljski. - Idi sad i upamti šta sam rekao.

- Naravno - izgovorio je Džulijan. - Doviđenja. - Okrenuo se i zaputio se nazad ka parkiralištu.

Upao je u saobraćajnu gužvu na mostu Vendsvort i pitao se kako da tokom ostatka večeri izbegne Saru.

Osećao se čudno slobodan. Obavio je neprijatne poslove koje je morao da obavi i laknulo mu je, uprkos tome što ništa nije postigao. Nije ni očekivao da će Sara ili njen otac ispljunuti novac, ali barem je pokušao. Osećao je i da se poneo vrlo peodgovorno prema Sari. Posvađali su se i on joj je ukrao automobil. Pobesneće, ali ništa nije mogao da učini u vezi s tim.

Posegnuo je rukom u džep sakoa da izvuče beležnicu i da pogleda može li još nešto da uradi. Napipao je parče papira i izvukao ga. Automobili su se pomerili, pa je i on krenuo. Pokušao je usput da pročita šta piše na papiru: Samanta Vineker i neka adresa u Izlingtonu.

Setio se. Samanta je bila glumica i Sarina poznanica. Džulijan ju je nekoliko puta susreo. Pre neki dan je u prolazu svratila u galeriju i zamolila ga da joj javi šta će da izlaže. Sada mu se ta slika vratila u sećanje: bilo je to kada je ušao jadni stari Piter Ašer.

Shvatio je da vozi prema severu, da je promašio skretanje koje vodi ka kući. Bilo bi vrlo prijatno svratiti kod nje. Bila je veoma lepa, darovita i inteligentna glumica. Zapravo, to nije bila dobra zamisao, jer će ona verovatno biti okružena ljudima, ili uopšte neće biti tu jer uveče verovatno odlazi na prijeme koje priređuje svet šoubiznisa.

S druge strane, nije izgledala kao osoba kojoj pristaje takav životni stil. Ipak, potreban mu je dobar izgovor za takav dolazak. Pokušavao je nešto da smisli.

Provezao se Park lejn, izborio se sa Spikers Kornerom i skrenuo u Edžver roud, i na kraju u Marilebon roud. Malo je ubrzao, radujući se svom pomalo ludom pokušaju da se nametne filmskoj zvezdi. Marilebon roud postao je Juston roud, a zatim je skrenuo levo na Ejndžel.

Za nekoliko minuta stigao je ispred njene kuće. Izgledala je veoma uobičajeno: nije treštala muzika, nije odjekivao promukli smeh, niti bilo jarkog svetla. Odlučio je da okuša sreću.

Pokucao je na vrata. Izašla je lično, s peškirom na glavi.

- Zdravo! - rekla je ljubazno.

- Naš razgovor pre neki dan bio je prilično oštro prekinut - odvratio je Džulijan. - Bio sam u prolazu i pitao sam se da li mogu da vas častim pićem.

Široko se nasmejala.

- Veoma simpatično, spontano od vas. Upravo sam razmišljala kako da izbegnem veče ispred televizora. Uđite.

5.

Anitine cipele veselo su kloparale po pločniku dok je žurila prema stanu Samante Vineker. Sunce je grejalo i bilo je već devet i trideset. Ako ima sreće, Semi je još uvek u krevetu. Anita je trebalo da počne da radi u devet, ali često je kasnila. Semi je to retko kad primećivala.

Anita je usput pušila kratku cigaretu, duboko uvlačeći i uživajući u ukusu duvana i svežeg jutarnjeg vazduha. Tog jutra je oprala dugu kovrdžavu kosu, odnela majci šolju čaja, nahranila iz flašice najmlađeg brata, a ostalu decu poslala u školu. Nije se umorila jer je imala samo osamnaest godina, ali za deset godina mogla bi da izgleda kao četrdesetogodišnjakinja.

Najmlađe dete bilo je šesto po redu, ako se izuzme jedno koje je umrlo, i nekoliko abortusa. Zar njen otac ne zna za kontracepciju, pitala se, ili ga nije briga? Da je moj muž, i te kako bih se postarala da sazna.

Gari je znao sve o merama predostrožnosti, ali Anita nije htela da mu popusti, ne još. Semi je tvrdila da je ona staromodna jer pušta momka da čeka. Možda i jeste, ali smatrala je da za to oboje moraju biti stvarno zaljubljeni. Semi je, uostalom, pričala gomilu gluposti.

Semi je imala kuću u nizu s podrumom, staru, ali prilično dobro sređenu. Mnogo bogatih ljudi renoviralo je stare kuće u tom delu Izlingtona, i četvrt je postala vrlo otmena. Anita je otključala ulazna vrata i tiho ih zatvorila za sobom.

Pogledala je svoj odraz u ogledalu u predsoblju. Nije stigla da se našminka, ali je njeno okruglo, ružičasto lice dobro izgledalo i bez šminke. Nikada nije mnogo stavljala, osim subotom, kad izlazi.

Na staklu je bila izbrušena reklama za pivo, kao na ogledalu u nekom pabu u Pentonvil roudu. To znači da nikad u njemu ne možeš da vidiš celo lice, ali Semi je rekla da je to artdeko ogledalo. Još jedna od njenih besmislica.

Prvo je zavirila u kuhinju. Na pultu za doručak bilo je malo neopranog posuđa, a na podu nekoliko boca i ništa više. Sinoć nije bilo žurke, hvala bogu.

Izula je cipele, izvadila mokasine iz kese i obula ih. Zatim je sišla u suteran.

Široka dnevna soba niske tavanice pružala se čitavom dužinom kuće. To je bila Anita omiljena prostorija. Uski prozori visoko u zidu s prednje i zadnje strane propuštali su malo svetla, ali je glavna rasveta poticala od niza malih reflektora usmerenih na plakate, male apstraktne skulpture, vaze i cveće. Skupoceni mali tepisi pokrivali su dobar deo poda s parketom, a soba je bila opremljena nameštajem iz Habitata.

Anita je otvorila prozor i brzo pospremila sobu. Ispraznila je pepeljaru u kantu, istresla jastuke, i bacila nešto cveća koje je počelo da vene. Pokupila je dve čaše s hromiranog stočića; jedna je mirisala na viski. Samanta je pila votku. Anita se pitala da li je muškarac još u kući.

Vratila se u kuhinju i razmislila da li će uspjeti i da opere sudove a da ne probudi Semi. Shvatila je da nema vremena; Semi tog jutra mora na sastanak. Verovatno će moći da sredi kuhinju dok Semi bude pila čaj. Pristavila je čajnik.

Devojka je ušla u spavaću sobu i raširila zavese, puštajući da sunčevo svetlo prodre kao voda kroz napuklu branu. Jaka svetlost istog trena je probudila Samantu. Još malo je ležala mirno, čekajući da se poslednje niti paučine sna pretvore u javu novog dana. Zatim je sela i osmehnula se devojci.

- Dobro jutro, Anita.

- Jutro, Semi. - Devojka pruži Samanti solju čaja i dok je ona pila, sela je na ivicu kreveta. Anita je govorila otegnuto i kroz nos, kao prava kokni tinejdžerka, a zbog užurbanog, gotovo majčinskog poslovanja po kući, delovala je starije nego što jeste. - Dole sam spremila i obrisala prašinu. Pranje ću ostaviti za kasnije. Izlazite?

- Mmm. - Samanta je popila čaj i spustila šolju na noćni stočić pored kreveta. - Imam sastanak u vezi sa scenariom. - Odbacila je čaršave sa strane, ustala i prešla preko sobe do kupatila. Ušla je pod tuš i na brzinu se istuširala.

Kad je izašla iz kupatila, Anita je nameštala krevet.

- Izvadila sam vam taj scenario - rekla je. - Onaj koji ste čitali pre neko veče.

- Oh, hvala - odvrati Samanta zahvalno. - Baš sam se pitala gde sam ga stavila. - Umotana u veliki peškir prišla je stolu kraj prozora i pogledala skripta. - Da, to je taj. Šta bih ja bez tebe, devojko?

Anita je radila po sobi, a Samanta je sušila kratku kosu. Stavila je grudnjak i obukla gaćice i sela ispred ogledala da se našminka. Anita tog jutra nije bila pričljiva kao obično i Samanta se pitala zašto.

Nešto joj je palo na pamet.

- Jesi li dobila rezultate maturalnog ispita?

-Jesam. Jutros.

Samanta se okrenula ka njoj.

- Kako si prošla?

- Položila sam - ravnodušno je odgovorila devojka.

- S dobrim ocenama?

- Odlična iz engleskog.

- To je sjajno! - oduševila se Samanta.

- Stvarno?

Samanta ustade i uhvati devojku za ruku.

- Šta je, Anita? Zašto si nezadovoljna?

- To ništa ne menja. Mogu da radim u banci za dvadeset funti nedeljno, ili u Brasijevoj fabrici za dvadeset pet. To bih mogla i bez mature.

- Ali ja sam mislila da želiš da studiraš?

Anita skrenu pogled.

- To je bila samo luda želja... san. Pre bih mogla da odem na mesec nego da studiram. Šta ćete da obučete... belu getsbi haljinu?

- Otvorila je vrata garderobe.

Samanta se vratila do ogledala.

- Da - odsutno je rekla. - Danas mnoge devojke studiraju, znaš.

Anita je stavila haljinu na krevet i izvadila bele hulahopke i cipele.

- Znate kako je u mojoj kući, Semi. Otac čas radi, čas ne radi, nije on kriv. Mama ne može mnogo da zaradi, a ja sam najstarija. Moraću da ostanem kod kuće i da radim nekoliko godina dok mališani ne počnu da zarađuju. Zapravo...

Samanta spusti ruž i pored svog odraza u ogledalu pogleda mladu devojku iza sebe.

- Šta?

- Nadala sam se da mogu da ostanem kod vas.

Samanta ne reče ništa na trenutak. Zaposlila je Anitu kao ispomoć u kući tokom letnjeg raspusta. Njih dve su se dobro slagale, a pokazalo se da je Anita i više nego sposobna. Ali Samanti nikada nije palo na pamet da to može prerasti u nešto trajno. Rekla je: - Mislim da bi trebalo da ideš na koledž.

- Pošteno - odgovorila je Anita. Podigla je šolju s noćnog ormarića i izašla.

Samanta je završila šminkanje i obukla farmerke i teksas košulju pre nego što je sišla. Anita je upravo stavljala kuvano jaje i držač s dvopekrom na mali kuhinjski sto. Samanta je sela da doručkuje. Anita natoči kafu u dve šolje i sede naspram nje. Samanta je ćutke jela, zatim odgurnula tanjir i ubacila tabletu saharina u kafu. Anita izvadi kratku cigaretu s filterom i pripali je.

- Sad me slušaj - kazala je Samanta. - Ako ti treba posao, biće mi drago da radiš za mene. Mnogo mi pomažeš. Ali ne smeš odustati od namere da ideš na koledž.

- Nema svrhe nadati se. To jednostavno neće moći.

- Reći ću ti šta ću da uradim. Zaposliću te i plaćaću ti isto koliko ti i sada plaćam. Tokom polugodišta ćeš ići u školu, a kod mene ćeš raditi preko raspusta, a cele godine ćeš dobijati istu sumu novca. Na taj način ja te neću izgubiti, ti ćeš moći da pomogneš majci i da se školuješ.

Anita ju je pogledala širom otvorenih očiju.

- Uvek ste tako ljubazni - rekla je.

- Nisam. Imam više novca nego što zaslužujem, a skoro da ga i ne trošim. Molim te da prihvatiš to, Anita. Osećaću da sam nekome učinila nešto dobro.

- Mama će reći daje to milostinja.

- Ti sada imaš osamnaest godina, ne moraš da radiš ono šta ti ona kaže.

- Da. - Devojka se osmehnu. - Hvala vam. - Ustala je i impulsivno poljubila Samantu. Oči su joj bile pune suza. - Kakav čudan preokret - odvratila je.

Samanta ustade, malo zbunjena.

- Reći ću svom advokatu da napiše nešto kako bi bila sigurnija. Sada moram da požurim.

- Pozvaću taxi - kazala je Anita.

Samanta se pope na sprat da se presvuče. Kad je obukla lepršavu belu haljinu koja je koštala više od dvomesečne Anitine plate, osećala je neobičnu krivicu. Bilo je nečeg pogrešnog u tome što može da promeni život te mlade devojkje tako malim gestom. Davaće joj beznačajnu sumu koju će joj verovatno odbiti od poreza, shvatila je iznenada. Nije važno. Ono što je rekla Aniti istina je. Samanta je mogla da priušti sebi da živi u nekoj veličanstvenoj kući u Sariju ili u vili na Francuskoj rivijeri. Nije trošila skoro ništa od svoje ogromne zarade. Anita je bila jedina stalna služavka koju je imala. Stanovala je u skromnoj kući u Izlingtonu, nije vozila automobil, nije imala jahte, zemlju, vredne slike ni antikvitete.

Setila se čoveka koji ju je sinoć posetio... kako se zove? Džulijan Blek. Pomalo ju je razočarao. Teoretski, svako ko joj tako iznenada bane na vrata, trebalo bi da bude zanimljiv: naime, svi su pretpostavljali da moraju da prođu kroz kordon čuvara kako bi došli do nje, a ona gluplja vrsta se i ne trudi da pokuša.

Džulijan je bio prijatan i zanimljivo je pričao o umetnosti, koja je bila njegovo zanimanje. Ali Samanti nije trebalo dugo da otkrije kako je nesrećan u braku i zabrinut zbog novca; i činilo se da te dve činjenice oslikavaju njegov karakter. Stavila mu je do znanja da ne želi da je zavodi, a on nije pokušavao. Popili su nekoliko pića i otišao je.

Mogla je da reši njegove probleme tako lako kao što je rešila i Anitine. Možda je trebalo da mu ponudi novac. Nije joj se učinilo da očekuje to, ali novac mu je očigledno bio potreban.

Možda bi trebalo da postane mecena slikara. Međutim, umetnički svet bio je pretenciozno poprište viših klasa. Novac se trošio bez jasnog poimanja njegove vrednosti, one koju je imao za obične ljude, ljude kao što su Anita i njena porodica. Ne, umetnost nije rešenje za Samantinu dilemu.

Čulo se zvono na vratima. Pogledala je kroz prozor. Taxi je čekao

napolju. Uzela je scenario i sišla.

Zavalila se u udobno sedište crnog taksija i listala scenario o kojem će razgovarati sa svojim agentom i filmskim producentom. Naslov je bio Trinaesta noć, što neće privući gledaoce: ali to je samo jedan detalj. Priča je bila obrada Šekspirove Dvanaeste noći, iz koje je izostavljen originalan dijalog. Zaplet je vrveo od homoseksualnih aluzija na komediju. Orsino se zaljubio u Cezarija pre nego što je otkrio da je Cezario žena u muškoj odeći; Olivija je prikrivena lezbijka. Samanta će, naravno, igrati Violu.

Taksi je stao ispred kancelarije agencije u Vordor stritu i Samanta je izašla, pustivši vratara da plati vozaču. Dok je njišući se ulazila u zgradu, glumeći filmsku zvezdu, vrata su se sama otvarala. Njen agent, Džo Dejvis, dočekao ju je i uveo u kancelariju. Sela je i opustila se, odbacujući masku koju je nosila u javnosti.

Džo je zatvorio vrata.

- Semi, želim da upoznaš Vilija Raskina.

Visok muškarac koji je ustao kada je Samanta ušla pružio joj je ruku.

- Veoma mi je drago, gospođice Vineker.

Ta dva muškarca predstavljala su takve suprotnosti da je to bilo skoro komično. Džo, nizak, gojazan i ćelav. Raskin, visok, guste crne kose koja mu je padala preko ušiju, nosio je naočare i imao prijatan američki izgovor.

Muškarci su seli i Džo je pripalio cigaretu. Raskin ponudi Samanti cigaretu iz tanke tabakere; odbila ju je.

- Semi, objasnio sam Viliju da se još nismo odlučili u vezi sa scenariom; još premišljamo o njemu - počeo je Džo. Raskin klimnu glavom. - U svakom slučaju, mislio sam da bi bilo lepo da se sastanemo. Možemo da porazgovaramo i o onome što po vašem mišljenju predstavlja nedostatke scenarija. I, naravno, želeo bih da čujem sve vaše predloge.

Samanta je klimnula glavom, prebirajući po mislima.

- Zainteresovana sam - izgovorila je. - Zamisao je dobra, i scenario za film je lepo napisan. Meni je prilično zabavan. Zašto ste izostavili pesme?

- Reči pesama nisu prikladne za filmski žanr koji smo imali u vidu - odgovorio je Raskin.

- Dobro. Ali mogli ste napisati nov tekst i dati ga nekom dobrom rok kompozitoru da ih ukomponuje.

- To je dobra ideja - primetio je Raskin, gledajući Samantu s iznenađujućim poštovanjem u očima.

Nastavila je:

- Zašto ne biste dvorsku ludu pretvorili u šašavog rok pevača, neku vrstu Kita Muna.

Džo upade da objasni:

- To je bubnjar jedne engleske rok grupe.

- Da, znam - odvratio je Raskin. - Sviđa mi se ta zamisao. Odmah ću se postarati da porade na tome.

- Samo čas - kazala je Samanta. - To je detalj. Za mene u tom filmu postoji mnogo ozbiljniji problem. To je dobra komedija. Tačka.

- Izvinite, zašto je to problem? - upita Raskin. - Nisam vas razumeo.

- Ni ja, Semi - dodao je Džo.

Samanta se namrštila.

- Bojim se da to ni meni još nije sasvim jasno. Stvar je u tome da film baš ništa ne govori. Nema zaključak, ne sadrži ništa poučno, nikakve nove poglede na život... znate već, takve stvari.

- Pa, postoji poruka da se žena može prerušiti u muškarca i uspešno obavljati muški posao - ponudio je Raskin kao odgovor.

- To je moglo biti revolucionarno u šesnaestom veku, ali više nije.

- Ima i opušten pristup homoseksualnosti koji se može smatrati poučnim.

- Ne, nema - energično je odvrtila Samanta. - Danas čak i televizija dopušta šale o homoseksualcima.

Raskin se malo uvredio.

- Da budem iskren, ne vidim kako se to što za čim vi tragate može uvrstiti u komediju koja je u suštini komercijalna. - Pripalio je još jednu cigaretu.

Džo je bio na mukama.

- Semi, dušo, to je komedija. Svrha joj je da nasmeje ljude. A ti želiš da snimaš komediju, zar ne?

- Da. - Samanta je pogledala Raskina. - Žao mi je što sam tako oštra prema vašem scenariju. Dozvolite mi da još malo razmislim o

njemu.

- Da, dajte nam još nekoliko dana. Važi, Vili? Znete da želim da Semi to snimi.

- Naravno - rekao je Raskin. - Nema bolje glumice za ulogu Viole od gospođice Vineker. Ali znate, imam dobar scenario i hoću da film krene. Ubrzo ću morati da počnem da tražim zamene.

- Znete šta, zašto ne bismo razgovarali o tome za nedelju dana - predložio je Džo.

- Dobro.

Samanta reče:

- Džo, htela bih da porazgovaram s tobom o još nečemu.

Raskin ustade.

- Hvala vam na razgovoru, gospođice Vineker.

Kada je otišao, Džo ponovo pripali cigaretu, koja se bila ugasila.

- Semi, možeš li da shvatiš da me ovo prilično nervira?

- Da, mogu.

- Mislim, malo je dobrih scenarija. Da bi mi što više otežala, tražiš da ti nađem komediju. Ne bilo kakvu, nego savremenu, koja će privući mlade. Nađem jednu, sa sjajnom ulogom za tebe, a ti se žališ da nema poruku.

Ustala je i prišla prozoru, gledajući na usku Ulicu Soho. Parkirani kombi zakrčio je saobraćaj. Jedan vozač je izašao iz automobila i okomio se na vozača kombija, koji se pravio gluv i nastavio da iznosi kutije u neku kancelariju.

- Nemoj da govoriš kao da poruku sadrže samo of-Brodvej avangardna dela - rekla je. - I film može nešto da kaže a ipak da ostvari zaradu.

- Ne baš često - odgovorio je Džo.

- Ko se boji Virdzinije Vulf i U vrelini noći? Detektiv, Poslednji tango u Parizu.

- Nijedan od njih nije doneo toliko novca kao Žaoka.

Samanta se okrenula od prozora nestrpljivo zatresavši glavom.

- Koga je, dođavola, briga za to? To su bili dobri filmovi, koje se isplatilo snimiti.

- Reći ću ti koga je briga, Samanta. Producente, scenariste, snimatelje, drugu ekipu, vlasnike bioskopa, razvodnike i distributere.

- Da - kazala je umorno. Vratila se fotelji i spustila se u uju. - Da li bi rekao svom advokatu da učini nešto za mene, Džo? Da mi sastavi neku vrstu ugovora. Kod mene radi jedna devojka kao kućna pomoćnica. Školovaću je. U ugovoru treba da piše da ću joj plaćati tri godine trideset funti nedeljno pod uslovom da se školuje i da tokom raspusta radi kod mene.

- Naravno. - Zapisao je pojedinosti u blok na pisaćem stolu. - To je stvarno velikodušno, Semi.

- Sranje. - Džo izvi obrve. Samanta dodade: - Hoće da ostane kod kuće i radi u fabrici kako bi pomogla porodici. Može da se upiše na univerzitet, ali porodica ne može da preživi bez njene zarade. Skandalozno je što ima takvih ljudi dok neki zarađuju kao ti i ja. Njoj sam pomogla, ali šta je s hiljadama mladih u sličnoj situaciji?

- Ne možeš sama da rešavaš svetske probleme, dušo - odvratio je Džo pomalo samozadovoljno.

- Ne budi tako prokleta popustljiv - oštro je rekla. - Ja sam zvezda, trebalo bi da mogu da saopštim to ljudima. Trebalo bi da vičem na sav glas... to nije pošteno, ovo društvo nije pravedno. Zašto ne mogu da snimam filmove koji govore o tome?

- Postoji više razloga. Jedan od njih je i da niko ne želi da ih distribuira. Moramo da pravimo vesele ili uzbudljive filmove. Da odvučemo ljude na sat-dva od njihovih briga. Niko ne želi da ode u bioskop i gleda film o običnim ljudima koji se muče.

- Možda ne bi trebalo da budem glumica.

- A šta bi radila? Hoćeš da budeš socijalni radnik i da shvatiš da ne možeš stvarno da pomogneš ljudima jer moraš da rešiš previše slučajeva, a svima, zapravo, treba samo novac. Da budeš novinarka i utvrdiš kako moraš da pišeš ono što misli urednik, a ne ono što ti misliš. Da pišeš pesme i grcaš u siromaštvu. Da budeš političar i praviš kompromise.

- Zato i ne može nikad ništa da se uradi, zato što su svi tako cinični kao ti.

Džo joj spusti ruke na ramena i blagonaklono je stegnu.

- Semi, ti si idealista. Ostala si idealista duže od većine nas. Cenim te zbog toga; volim te zbog toga.

- Ah, poštedi me, molim te, tog jevrejskog šoubiznis sranja - rekla je, i osmehnula mu se ljubazno. - U redu, Džo, razmisliću ponovo. Sad moram da idem.

- Pozvaću ti taksi.

Bio je to jedan od onih modernih prostranih stanova u Najtsbridžu. Tapete nepoznate marke imale su nejasne šare, presvlake su bile brokatne, pojedini delovi nameštaja stilski. Kroz otvorene francuske balkonske prozore ulazio je blagi noćni vazduh i čula se udaljena buka saobraćaja. Bio je elegantan i dosadan.

Takva je bila i zabava. Samanta je došla zato što ju je pozvala stara prijateljica. Išle su zajedno u kupovinu i ponekad svraćale jedna kod druge na čaj. Ali ti povremeni susreti nisu otkrivali koliko su se Meri i Samanta udaljile od kada obe glume u pozorištu.

Meri se udala za poslovnog čoveka i činilo se da većinu gostiju čine njegovi prijatelji. Neki muškarci su nosili smokinge, iako su se služili samo kanapei. Svi su prepričavali najprizemnije tračeve. Mala grupa okupljena oko Samante izveštačeno je razgovarala o beznačajnim grafikama koje su visile na zidu.

Samanta se osmehivala kako bi prikrila dosadu na licu, i pila šampanjac. Ni vino nije bilo baš kvalitetno. Klimala je glavom čoveku koji je govorio. Živi leševi, svi odreda. Osim jednog izuzetka. Tom Koper je štrcao kao gradski gospodin u orkestru pleh muzike.

Bio je krupan i činilo se da je otprilike Samantinih godina, osim što mu je crna kosa bila prošarana sedima. Nosio je kariranu radničku košulju i farmerke s kožnim kaišem. Imao je dugačke ruke i noge.

Uhvatio je njen pogled preko prostorije i gusti brci iznad usne zaigrali su mu kad se osmehnuo. Promrmljao je nešto paru s kojim je stajao i pošao prema Samanti.

Napola se okrenula od društva koje je raspravljalo o grafikama. Tom je nagnuo glavu i rekao joj na uvo: - Došao sam da vas spasem lekcije o ocenjivanju umetnosti.

- Hvala. Upravo to mi je trebalo. - Pomerili su se još malo od grupe, tako daje izgledalo da, iako blizu, nisu više deo nje.

- Imam osećaj da ste vi ovde glavni gost - rekao je Tom. Ponudio joj je dugačku cigaretu.

- Da. - Nagnula se do njegovog upaljača. -Šta ste onda vi?

- Simboličan predstavnik radničke klase.

- Taj upaljač ne deluje nimalo radnički. - Bio je tanak, s monogramom i, izgleda, zlatan.

Razvlačio je svojim londonskim izgovorom: - Svestran momak, zar ne? - Samanta se nasmejala, a on poče da govori kao pripadnik više klase: - Još šampanjca, madam?

Zaputili su se prema stolu s posluženjem, gde joj je napunio čašu i ponudio je malim krekerom s trunkom kavijara u sredini. Odmahnula je glavom.

- Ah, u redu. - Progutao je dva odjednom.

- Kako ste upoznali Meri? - radoznalo je pitala Samanta.

Nasmejao se.

- Zapravo ste pomislili, otkud ona u društvu grubijana kao što sam Ja? Išli smo u istu Školu šarma Madam Kler u Romfordu. Moju majku je koštalo krvi, znoja i suza da me šalje tamo jednom nedeljno... ali to mi je mnogo koristilo. Nikada ne bih mogao da budem glumac.

- Čime se bavite?

- Rekao sam vam, zar ne? Ja sam svestran momak.

- Ne verujem vam. Mislim da ste arhitekta, advokat ili nešto slično.

Izvukao je pljosnatu kutijicu iz džepa, otvorio je i stavio na dlan dve plave kapsule.

- Ne verujete ni da su ovo narkotici, jelda?

-Da.

- Da li ste probali spid?

Odmahnula je glavom.

- Samo hašiš.

- Onda vam treba samo jedna. - Gurnuo joj je kapsulu u ruku. Gledala gaje dok je gutao tri odjednom, zalivajući i li šampanjcem. Stavila je plavu kapsulu u usta, uzela veliki gutljaj iz čaše i s mukom

progutala. Kad joj je kapsula prošla kroz jednjak, rekla je: - Vidite?
Ništa.

- Sačekajte nekoliko minuta, i počecete da se skidate. - Zažmirila je.

- Jeste li zato to uradili?

Ponovo joj se obratio na kokniju.

- Ja čak nisam ni bio tamo, inspektore.

Samanta poče da se vrpolji, tapkajući nogom u ritmu nepostojeće muzike.

- Kladam se da biste odmah pobešli ako bi to uradila - odvratila je i glasno se nasmejala. Tom se znalački osmehnuo.

- Počinje.

Odjednom je osetila talas energije. Zenice su joj se raširile, a obrazi blago pocrveneli.

- Muka mi je od ove proklete zabave - rekla je malo preglasno. -
Želim da igram.

Tom je uhvati oko struka.

- Idemo.

Drugi deo KRAJOLIK

Miki Maus ne liči mnogo na pravog miša, pa ipak, ljudi ne pišu protestna pisma novinama zbog dužine njegovog repa.

E. H. Gombrih, istoričar umetnosti

1.

Voz se polako kotrljao kroz severnu Italiju. Žarko sunce povuklo se pred hladnim, teškim oblacima, a zamagljeni krajolik mirisao je na vlagu. Fabrike i vinogradi smenjivali su se dok se nisu stopili u svetlu mrlju.

Kako je putovanje odmicalo, osećala je kako joj oduševljenje polako splašnjava. Shvatila je da ništa nije našla; samo je bila na tragu. Ako na kraju traga ne nađe sliku, ono što je saznala neće vredeti više od naučenog stručnog objašnjenja.

Ponestajalo joj je novca. Nikada ga nije pozajmljivala od Majka niti mu je davala povoda da pomisli kako joj je novac potreban. Naprotiv, uvek je ostavljala utisak da su joj prihodi veći nego što jesu. Sada je zažalila zbog te male prevare.

Imala je dovoljno da ostane nekoliko dana u Livornu i da se vrati kući. Odložila je razmišljanje o gotovini i pripalila cigaretu. U oblaku dima sanjarila je o tome šta će da radi ako pronađe izgubljenog Modiljanija. To bi bio senzacionalan početak njene doktorske teze o povezanosti narkotika i umetnosti.

Kad bolje razmisli, možda i vrednije od toga: moglo bi da bude okosnica rasprave o zabludama u vezi s najvećim italijanskim slikarom dvadesetog veka. Možda bi to moglo izazvati dovoljno interesovanja da podstakne više akademskih rasprava.

Možda će čak postati poznato kao Slej Modiljani, postala bi poznata. Doživotno bi obezbedila karijeru. Naravno, moglo bi se ispostaviti da je to neki umereno dobar crtež kao stotinu drugih koje je Modiljani nacrtao. Ne, to je gotovo nemoguće: slika je poklonjena kao primerak rada pod uticajem hašiša.

To je sigurno nešto neobično, jeretički, ispred svog vremena, možda čak revolucionarno. Šta ako je apstraktno, nalik Džeksonu Poloku na prelazu dva veka?

Istoričari umetnosti zvali bi gospođicu Diliju Slej i kolektivno je pitali

kako se stiže u Livorno. Morala bi da objavi članak s detaljnim opisom mesta gde se delo nalazi. Ili će ga možda trijumfalno preneti u gradski muzej. Ili u Rim. Možda će ga kupiti i iznenaditi svet...

Da, mogla bi da ga kupi. Kakva zamisao!

Onda bi mogla da ga odnese u London, i...

- O, bože - izgovorila je naglas. - Mogla bih da ga prodam.

Livorno je predstavljao šok. Očekivala je malu pijacu s desetak crkava, glavnom ulicom i lokalnim živopisnim tipom koji zna sve o svakom ko je živeo u Livornu poslednjih sto godina. Zatekla je grad sličan Kardifu: dokovi, fabrike, čeličana i turističke atrakcije.

Sa zakašnjenjem je shvatila da je englesko ime za Livorno Leghorn, velika sredozemna luka i letovalište. Izronila su joj nejasna sećanja iz knjige istorije: Musolini je potrošio milione da modernizuje luku, kako bi je zatim saveznički bombarderi uništili; grad je imao neke veze s porodicom Mediči; u osamnaestom veku stradao je od zemljotresa.

Našla je jeftin hotel; visoku belo okrečenu zgradu u nizu, s visokim lučnim prozorima, bez prednjeg vrta. Soba je bila gotovo prazna, čista i prohladna. Raspremila je stvari iz kofera, okačila dve letnje haljine u orman s otvorima za provetravanje. Umila se, obukla farmerke i patike, i izašla u grad.

Izmaglica se podigla i predvečerje je bilo prijatno. Sloj oblaka se povlačio, iznad njihovih oboda na obzorju iznad mora naziralo se sunce na zalasku. Starice s keceljama, glatke sede kose začušljane i vezane u rep, stajale su ili sedele na kućnom pragu, gledajući prolaznike.

Nadomak centra, zgodni italijanski mladići paradirali su pločnicima u uskim farmekama zvonastih nogavica, pripijenim košuljama, pažljivo očešljane guste crne kose. Kad su ugledali Di, dvojica-trojica upitno izviše obrve, ali se nijedan nije odlučio da joj priđe. Shvatila je da su to izložbeni primerci: više za gledanje nego za dodirivanje.

Di je besciljno lutala gradom, ubijajući vreme do večere i pitajući se kako da u tom velikom gradu počne da traži sliku. Očigledno, onaj ko zna da to platno postoji nije znao da je to Modiljanijevo delo; i

obrnuto, da je bilo ko znao za tog Modiljanija, ne bi znao gde je i kako da ga nađe.

Prošla je preko niza lepih prostranih trgova sa statuama bivših kraljeva, isklesanih u kvalitetnom mermeru iz okoline. Zatekla se na Trgu Vitorio, u koji se ulivala široka avenija s ostrvima drveća i trave. Sela je na nizak zidić kako bi se divila renesansnim lukovima. Bilo bi joj potrebno mnogo godina da obiđe svaku kuću u gradu, pogleda svaku staru sliku na tavanu i u antikvarnicama. Trebalo je suziti polje rada, iako je to smanjivalo izgleda za uspeh.

Na kraju su joj navrle ideje. Ustala je i brzo krenula nazad u mali hotel. Ogladnela je.

Vlasnik i njegova porodica živeli su u prizemlju. U predvorju nije bilo nikoga, zato je oprezno pokucala na vrata vlasnikovog stana. Čula se muzika i dečji glasovi, ali niko ne odgovori na njeno kucanje. Gurnula je vrata i ušla. Bila je to dnevna soba s prilično novim, izrazito ružnim nameštajem. U uglu je svirao radio-gramofon iz šezdesetih godina, nalik komodici s visokim nogarama. Na televizijskom ekranu čovek je nemo otvarao usta čitajući vesti. U sredini sobe, na narandžastom sintetičkom tepihu, bilo je pepeljara, novina i knjiga u mekom povezu.

Kraj njenih nogu malo dete igralo se automobilčićem ne obraćajući pažnju na nju. Preskočila ga je. Kroz vrata u dnu prostorije ušao je vlasnik. Stomak mu je visio preko uskog plastičnog kaiša na plavim pantalonama, a cigareta s prst dugačkim pepelom visila mu je iz usta. Ispitivački je pogledao Di.

Di progovori brzim tečnim italijanskim.

- Kucala sam, ali niko se nije javio.

Čovek jedva daje pomerao usne kad ju je upitao: - Šta želite?

- Htela bih da telefoniram u Pariz.

Prišao je ovalnom stočiću izvijenih nogara koji je stajao pored vrata, i podigao slušalicu.

- Kažite mi broj. Pozvaću.

Di pročeprka po džepu košulje i izvuče parče papira na kome je zapisala Majkov broj.

- Želite da razgovarate s nekom određenom osobom? - pitao je vlasnik.

Di odmahnu glavom. Majk se verovatno još nije vratio, ali postojala je mogućnost daje njegova kućna pomoćnica u stanu. Kada njih dvoje nisu kod kuće, dolazila je kad god joj odgovara.

Čovek je izvadio iz usta cigaretu i izgovorio nekoliko rečenica u slušalicu. Zatim je spustio i rekao: - Spojiće vas za nekoliko minuta. Hoćete li da sednete?

Di su malo boleli listovi od šetnje. Zahvalno je sela u tamnu fotelju presvučenu veštačkom kožom koja je izgledala kao da je kupljena u nekoj prodavnici nameštaja u Luišamu. Vlasnik hotela kao da je osećao da treba da ostane pored nje: možda iz pristojnosti ili iz straha da ne ukrade neki porcelanski ukras s kamina.

- Šta vas dovodi u Livorno... izvori sumporne vode? - pitao je.

Nije bila raspoložena da mu poveri celu priču.

- Želim da pogledam neke slike - odgovorila je.

- Ah. - Osvrnulo se i pogledao po zidovima. - Imamo lepih radova ovde, zar ne?

- Da. - Di se savladala da se ne naježi. Uramljene slike u sobi uglavnom su bile mračni prikazi svetaca s oreolom. - Ima li u katedrali nekih umetničkih dela? - pitala je, setivši se jedne od svojih ideja.

Odmahnuo je glavom.

- Katedrala je bombardovana u tatu. - Kao da mu je bilo neprijatno da pomene činjenicu da je njegova zemlja ratovala s Dininom. Promenila je temu.

- Volela bih da obiđem Modiljanijevu rodnu kuću. Zna li gde se nalazi?

Vlasnikova žena pojavila se na vratima i ljutito se istresla na njega. Govorila je narečjem koje Di nije razumela. Čovek joj je odvratio besnim glasom i žena ode.

- Modiljanijeva rodna kuća? - ponovila je Di.

- Ne znam - odgovorio je. Ponovo je izvadio cigaretu iz usta i spustio je u prepunu pepeljaru. - Ali imamo turističke vodiče na prodaju, možda će vam to pomoći.

- Da. Uzeću jedan.

Čovek je izašao iz sobe, a Di je gledala dete koje se potpuno udubilo u neku tajanstvenu igru sa svojim automobilićem. Žena je

prošla kroz sobu i ne pogledavši Di. Trenutak kasnije vratila se. Nije bila baš najljubaznija domaćica, za razliku od njenog prijatnog muža, a možda se upravo stoga ponašala tako neprijatno.

Telefon je zazvonio i Di je podigla slušalicu.

- Imate vezu s Parizom - rekla je telefonistkinja.

Trenutak kasnije, ženski glas reče:

- Halo?

Di pređe na francuski:

- Oh, Kler, zar se Majk još nije vratio?

- Nije.

- Hoćeš li da zapišeš moj broj i kažeš mu da pozove? - pročitala je broj s broјčanika i spustila slušalicu.

U međuvremenu, vlasnik se vratio. Pružio joj je knjižicu sa sjajnim koricama, izvijenih uglova. Di uze novčić iz džepa pantalona i dade mu ga, pitajući se koliko je puta tu istu knjižicu prodao gostima koji bi je zatim ostavili u sobi.

- Moram da pomognem ženi da posluži večeru - obratio joj se čovek.

- Idem i ja u trpezariju. Hvala vam.

Prošla je kroz predvorje i u maloj trpezariji sela za okrugli sto s kariranim stolnjakom. Zavirila je u vodič. *Lazaret svetog Leopolda*, jedan od najboljih u Evropi, pročitala je. Okrenula je stranicu. Nijedan posetilac ne bi trebalo da propusti čuvenu bronzanu skulpturu Četiri Mavra. Ponovo je okrenula list. Modiljanije najpre živeo u Rimskoj ulici, a kasnije u Ulici Leonarda Kambinija broj deset.

Vlasnik je ušao noseći činiju supe anđeoska kosa, a Di ga dočeka širokim, zadovoljnim osmehom.

Prvi sveštenik bio je mlad, a zbog kratke kose izgledao je kao dečak. Metalni ram naočara poigravao mu je na uskom, šiljatom nosu, dok je nervoznim pokretima brisao ruke o odoru kao da suši znojave dlanove. Činilo se da mu je u Diinom prisustvu bilo

nelagodno kao svakome ko se zavetovao na čednost; ali trudio se da bude uslužan.

- Ovde imamo mnogo slika - rekao je. - Kripta ih je puna. Niko ih godinama nije gledao.

- Da li bih mogla da siđem u kriptu? - upitala je.

- Naravno. Sumnjam da ćete naći nešto zanimljivo. - Dok su razgovarali u crkvenom brodu, sveštenikove oči lutale su preko Diinih ramena, kao da ga brine da li će neko ući i videti ga kako razgovara s mladom devojkom. - Pođite za mnom - pozvao ju je.

Poveo ju je kroz prolaz do vrata transepta i dole niza spiralno stepenište.

- Da li je sveštenik koji je služio ovde oko hiljadu devetsto desete godine bio zainteresovan za slike?

Čovek podignu pogled ka Di a onda brzo pognu glavu.

- Nemam pojma - odgovorio je. - Ja sam treći ili četvrti od tada.

Di je sačekala u podnožju stepenica dok je on palio sveću u svećnjaku na zidu. Klompe su joj odzvanjale po kamenim pločama dok je sagnute glave išla za njim ispod niskog luka do zasvođene prostorije.

- Stigli smo - kazao je. Upalio je još jednu sveću. Di se osvrnula oko sebe. Oko stotinu slika stajalo je na podu naslonjeno na zidove malog prostora. - Moraću da vas ostavim ovde - dodao je.

- Najlepše vam hvala. - Di ga je pratila pogledom dok ne žurno udaljivao, a zatim se zagledala u slike i uzdahnula. Ta ideja joj je pala na pamet prethodnog dana: da obiđe crkve u okolini Modiljanijeva dva stana i da se raspita imaju li neke stare slike.

Ispod haljine bez rukava obukla je košulju da pokrije ruke, strogi katolici ne bi dopustili da uđe u crkvu obnaženih ruku, i bilo joj je vruće dok je hodala ulicama. Ali u kripti je bilo prijatno prohladno.

Podigla je prvu sliku i primakla je sveći. Debeli sloj prašine na staklu zasenio je platno ispod njega. Bila joj je potrebna krpa za prašinu. Osvrnula se tražeći nešto zgodno. Naravno, tu nije bilo ničeg takvog. Nije imala maramice. S uzdahom je zadigla haljinu i skinula gaćice. Morala je to da uradi. Sad će morati dobro da pripazi da se sveštenik ne penje iza nje kružnim stepenicama. Tiho se nasmejala i obrisala prašinu sa slike.

Bilo je to sasvim prosečno ulje na platnu koje je prikazivalo mučeništvo Svetog Stefana. Procenila je da je slika stara oko sto dvadeset godina, ali je stil bio stariji. Kitnjasti ram vredeo je više od samog dela. Potpis je bio nečitak. Spustila je sliku na pod i uzela sledeću. Bila je manje prašnjava, ali jednako bezvredna.

Probijala se kroz sledbenike, apostole, svece, mučenike, svete porodice, tajne večere, raspeća i gomile tamnokosih, i mookih Isusa. Šarene gaćice pocrnele su od drevne prašine.

Radila je sistematski, pedantne redajući obrisane slike, obrađujući jednu grupu prašnjavih platna za drugom. To je potrajalo celo jutro, ali Modiljanija nije bilo.

Kada je obrisala i odložila poslednji ram, dozvolila je sebi da kine bez ustezanja. Prašina u vazduhu prilično se uskovitlala. Prstima je ugasila sveću i popela se u crkvu. Sveštenik nije bio tu, zato je ostavila prilog u kutiju i izašla na sunce. Prašnjave gaćice spustila je u najbližu kantu za đubre: to će đubretarima dati povod za razmišljanje.

Pogledala je plan ulica i pošla prema drugoj građevini.

Nešto ju je kopkalo; nešto što je znala o Modiljaniju, njegovoj mladosti i roditeljima. Napregla se kako bi se prisetila, ali to je bilo kao da pokušava da uhvati polutke bresaka iz kompotu u tanjiru: previše klizava, misao joj je stalno izmicala.

Prošla je pored nekog kafea i shvatila da je vreme ručku.

Ušla je i naručila picu i čašu vina. Dok je jela, pitala se da li će joj Majk danas telefonirati. Otezala je s kafom i cigaretom, odlažući susret s još jednim sveštenikom, drugom crkvom, i novom gomilom prašnjavih slika. Shvatila je da još tapka u mraku; izgledi da nađe izgubljeno delo bili su ravni nuli. U naletu odlučnosti zgnječila je cigaretu i ustala.

Drugi sveštenik bio je stariji i neljubazan. Sede veđe iznad smrknutih očiju poskočile su tri centimetra kad ju je upitao: - Zašto želite da pogledate slike 1

- To je moja profesija - objasnila je Di. - Ja sam istoričar umetnosti. - Pokušala je da se osmehne, ali kao da ga je time još više oneraspoložila.

- Znaite, crkva je za vernike, ne za turiste - odvratio je.

Njegova uljudnost bila je krajnje neiskrena.

- Biću veoma tiha.

- Uostalom, ovde imamo vrlo malo umetničkih dela. Samo ovo što vidite na zidovima.

- Onda ću obići crkvu, ako smem.

Sveštenik klimnu glavom.

- Dobro.

Stajao je u prolazu posmatrajući je kako obilazi crkvu. Slika je bilo veoma malo: jedna ili dve u malim kapelama. Vratila se, klimnula glavom svešteniku i izašla. Možda je posumnjao da će nešto da ukrade.

Potišteno je krenula nazad u hotel. Sunce je sada bilo visoko i pržilo je tako nemilosrdno da su usijane ulice bile skoro prazne. Samo besni psi i istoričari umetnosti izlaze po ovakvom suncu, pomislila je Di. Ova mala šala na svoj račun nije je razvedrila. Odigrala je svoju poslednju kartu. Jedini način da nastavi bio je da podeli grad na četiri dela i okuša sreću u svakoj crkvi.

Popela se do sobe, oprala ruke i lice od prašine u kripti. Popodnevni odmor bio je jedini pametan način da prebrodi taj deo dana. Skinula je odeću i legla na uzan krevet. Kad je sklopila oči, ponovo ju je kopkao osećaj da je nešto zaboravila. Pokušala je da se seti svega što zna o Modiljaniju; toga nije bilo mnogo. Zadremala je.

Dok je spavala, sunce je prošlo zenit i snažno zasijalo kroz otvoren prozor, tako da joj se nago telo potpuno oznojilo. Nemirno se pomerila, namrštivši izduženo lice. Plava kosa joj se zamrsila i zalepila za obraze.

Probudila se naglo i uspravila se. U glavi joj je bubnjalo od vrućih sunčevih zraka, ali nije se osvrtala na to. Gledala je ispred sebe kao osoba kojoj se upravo ukazalo nešto.

- Baš sam glupa! - uzviknula je. - On je bio Jevrejin!

Di se svideo rabin. Bio je osvežavajuća promena u odnosu na one svete ljude koji su se prema njoj ponašali kao da je zabranjeno

voće. Imao je prijatne smeđe oči i crnu bradu prošaranu sedima. Zanimala ga je njena potraga, pa je zatekla sebe kako mu priča sve po redu.

- Starac u Parizu pomenuo je sveštenika, pa sam pretpostavila da je to bio katolički sveštenik - objasnila je. - Zaboravila sam da su Modiljanijevi roditelji bili sefardski Jevreji i prilično religiozni.

Rabin se osmehnuo.

- Pa, znam kome je dao sliku! Moj prethodnik je bio vrlo ekscentričan čovek za jednog rabina. Zanimale su ga različite stvari: naučni eksperimenti, psihoanaliza, komunizam. Naravno, sada je već upokojen.

- Pretpostavljam da u njegovoj zaostavštini nema nikakvih slika?

- Ne znam. Pred kraj života je oboleo i odselio se. Otišao je u selo Poljo na obali Jadrana. Naravno, ja sam tada bio veoma mlad, uopšte ga se ne sećam jasno. Ali mislim da je nekoliko godina pre smrti živio u Polju sa sestrom. Ako ta slika i dalje postoji, možda je kod nje.

- Ona je sigurno umrla.

Nasmejao se.

- Naravno. Oh, bože, postavili ste sebi težak zadatak, mlada damo. Ipak, možda postoje naslednici.

Di je stegla rabinovu ruku.

- Bili ste veoma ljubazni.

- Bilo mi je zadovoljstvo - odgovorio je i verovatno je tako i mislio.

Di nije marila za umor u nogama dok se vraćala u hotel. Imala je plan: moraće da iznajmi automobil i ode u to selo. Rešila je da pođe ujutru.

Htela je da se poveri nekom; da objavi dobru vest. Setila se šta je uradila prošli put kada je osetila tu potrebu. Zastala je pored radnje i kupila razglednicu.

Napisala je:

Draga Semi,

Ovo je vrsta odmora kakav sam oduvek želela! Prava potera za blagom! Odlazim u Poljo da nađem izgubljenog Modiljanija.

Voli te D.

Pronašla je sitninu u džepu, kupila markicu i ubacila razglednicu u poštansko sanduče. Onda je shvatila da nema dovoljno novca da iznajmi automobil i ode tamo. To je sumanuto: bila je na tragu slike vredne pedeset do sto hiljada funti, a nije imala novca da iznajmi automobil. Bila je to stvarno bolna frustracija.

Može li da pozajmi novac od Majka? Ne, dođavola, ne bi mogla toliko da se ponizi. Možda bi mogla samo da nagovesti da joj treba novac kad joj bude telefonirao. Ako bude telefonirao: njegova putovanja u inostranstvo nisu bila precizno isplanirana.

Trebalo bi da dođe do novca na drugi način. Da ga traži od majke? Majka ima novca, ali joj Di godinama nije posvećivala nimalo pažnje. Nije imala pravo da traži novac od starice. Ujka Čarls?

Za sve to joj treba vremena. Di je žudela da krene za i tragom.

Dok se pela uskom ulicom prema hotelu, ugledala je metalikplavi mercedes kupe parkiran uz ivičnjak.

Prepoznala je crne kovrdže čoveka naslonjenog na kola.

- Majk! - uzviknula je radosno i potrčala.

2.

Džejms Vajtvud je parkirao volvo u uskoj ulici Izlingtona i ugasio motor. Neotvorenu paklicu plejersa i kutiju šibica stavio je u jedan džep, a novi blok i dve hemijske olovke u drugi. Osećao je poznatu napetost: da li će biti dobro raspoložena?

Da li će reći nešto vredno pažnje? Mučio ga je čir i on opsova. Obavio je stotine intervjuja sa zvezdama: ni ovaj neće biti drugačiji.

Zaključao je automobil i pokucao na vrata Samante Vineker. Otvorila mu je plavokosa punačka devojka.

- Džejms Vajtvud. Ivning star.

- Uđite, molim vas.

Pošao je za njom u predsoblje.

- Kako se vi zovete?

- Anita. Ja samo radim ovde.

- Drago mi je, Anita. - Osmehnuo se ljubazno. Uvek je korisno biti u dobrim odnosima s nekim iz zvezdinog okruženja.

Povela ga je niza stepenice u suteren.

- Gospodin Vajtvud, iz Stara.

- Zdravo, Džimi! - Samanta je u farmerkama i košulji ležala na sofi. Bila je bosa. Iz beng und olafsen stereo zvučnika naspram nje dopirao je glas Klio Lejn.

- Semi. - Zakoračio je ka njoj i rukovao se.

- Sedi, raskomoti se. Šta ima novo u Flit stritu?

Spustio joj je novine u krilo a zatim seo u fotelju.

- Glav-na senzacija dana je da lord Kardvel prodaje svoju zbirku.

Sad

li je jasno zašto ovo vreme zovemo ludim godišnjim dobom. Imao je izgovor žitelja južnog Londona. Anita mu se obrati: - Želite li nešto da popijete, gospodine Vajtvud?

Pogledao ju je.

- Ne bih imao ništa protiv čaše mleka. - Potapšao se po želucu.

Anita je izašla. Samanta reče: - Još uvek imaš čir?

- To je kao inflacija. U poslednje vreme možeš samo da se nadaš da će se malo smanjiti. - Nasmejao se kreštavo. - Ne smeta ti da zapalim?

Proučavao ju je dok je otvarao paklu. Uvek je bila mršava, ali joj je sada lice bilo nekako izmučeno, oči ogromne, a taj utisak nije bio zbog šminke. Obgrlila se jednom rukom, dok je u drugoj držala cigaretu. Dok ju je gledao, zgnječila je opušak u punoj pepeljari pored sebe i odmah pripalila sledeću cigaretu, Anita je donela čašu mleka.

- Piće, Semi?

- Molim te.

Džimi je bacio pogled na sat: bilo je pola jedan. Ispod oka je odmerio količinu votke i tonika koju je Anita sipala.

- Kaži mi, kako se živi u filmskom svetu? - pitao je.

- Razmišljam da ga napustim. - Uzela je čašu od Anite i služavka je izašla.

- Gospode bože! - Džimi izvuče beležnicu i skinu poklopac s hemijske olovke. - Zašto?

- Nema tu šta da se kaže, zaista. Osećam da su mi filmovi pružili sve što su mogli. Rad na filmu mi je dosadan, a krajnji rezultat deluje krajnje trivijalno.

- Postoji li nešto određeno što te je pokrenulo na to? Nasmejala se. - Postavljaš dobra pitanja, Džimi.

Pogledao ju je s iščekivanjem i primetio da se nije osmehnula njemu, nego prema vratima. Okrenuo se i ugledao krupnog muškarca u farmerkama i kariranoj košulji. Čovek je klimnuo glavom Džimiju i seo kraj Samante.

- Džimi, upoznaj Toma Kopera, čoveka koji mi je promenio život.

Džo Dejvis je pritisnuo točkić na svom kvantum ručnom satu i pogledao svetleće crvene brojke koje su se treperavo odražavale na njegovom crnom licu: devet i pedeset pet. Pravo vreme da pozove

londonski večernji list. Uzeo je telefon i okrenuo broj. Posle dužeg čekanja dobio je centralu novina i zatražio Džejmsa Vajtvuda.

- Jutro, Džime... Džo Dejvis.

- Gadno jutro, Džo. Kakvu gomilu đubreta valjaš danas?

Džo je zamišljao pokvarene zube na široko nasmejanom novinarevom licu: tobože neprijateljsko peckanje bila je igra kojom su njih dvojica prikrivala činjenicu da pokušavaju da iskoriste jedan drugog.

- Ništa previše zanimljivo - odvratio je Džo. - Jedna starleta je dobila malu ulogu, to je sve; Lejla d'Abo na čelu glumačke postave u londonskom Paladijumu.

- Ta ofucana stara krava? Kada počinje, Džo?

Džo se široko osmehnuo znajući da je ovu igru on dobio.

- Dvadeset prvog oktobra, samo jedno veče.

- Zapisao. Do tada će nekako završiti taj drugorazredni film koji snima... gde ono beše? Iling studios.

- U Holivudu.

- Da. Ko je još u postavi?

- Ne znam. Moraćeš da pitaš Paladijum. Moraš takođe da ih pitaš da li je istina da će joj za to veče platiti pedeset hiljada funti, jer ti ja to nisam rekao.

- Ne, nisi.

- Hoće li ti to biti dovoljno za članak?

- Uradiću sve što mogu za tebe, matori.

Džo se ponovo osmehnuo. Kad god je priča zaista dobra da se uvrsti u list, Vajtvud se pravio da agentu čini ličnu uslugu. Ako nije bila dobra, stavio bi mu to do znanja.

- A sad, da li si je već prodao konkurenciji? - pitao je Vajtvud.

- Još nisam.

- Hoćeš li nam dati prvo izdanje?

- Hoću. Kao ličnu uslugu tebi, Džime. - Džo se likujući invalid u stolicu presvučenu kožom. Sada mu novinar duguje protivuslugu. Džo je pobedio na poene.

- Uzgred, šta je s tvojom plavookom devojkom?

Džo se odjednom namrštio. Vajtvud je ipak imao skriveni adut u rukavu. Džo upita tobože nemarno: - S kojom?

- Džo, koliko sam ih intervjuisao ove nedelje? S neuhranjenom gospođicom Vineker, naravno. - Džo se namršti. Prokleta Semi. Sada će morati da zauzme oilbrambeni stav.

- Upravo sam hteo da te pitam: kako je bilo?

- Imam odličnu priču: Samanta Vineker ide u penziju. Nije ti rekla?

Pobogu, šta je Semi napričala tom reporteru?

- U poverenju, Džime, to je privremena faza.

- Nezgodna, izgleda. Ako odbija dobre scenarije kao što i je Trinaesta noć, sigurno se ozbiljno sprema za povlačenje.

- Učini sebi uslugu, nemoj to da objaviš. Predomisliće se.

- Drago mi je što to čujem. Ionako sam to izostavio, - Šta si napisao?

- Samanta Vineker izjavljuje: „Zaljubljena sam.“ U redu?

- Hvala ti, Džime. Vidimo se. Hej, samo trenutak. Da li je rekla u koga je zaljubljena?

- Ime mu je Tom Koper. Upoznao sam ga. Izgleda kao pametan momak. Da sam na tvom mestu, pripazio bih na posao.

- Hvala, još jednom.

- Zdravo.

Džo tresnu slušalicu. Sada su on i Vajtvud kvit u pogledu ličnih usluga. Ali to je bio najmanji problem. Semi je pogrešila što je rekla reporteru da odbija scenario a da prethodno nije obavestila svog agenta o tome.

Ustao je od stola i prišao prozoru. Bacio je pogled na uobičajenu gužvu u saobraćaju: automobili su bili parkirani duž duplih žutih linija. Svako misli da je upravo on izuzetak, pomislio je Džo. Čuvar parkirališta je prošetao duž reda, ne osvrćući se na povredu pravila.

Na pločniku preko puta jedna prostitutka ranoranilac nagovarala je muškarca srednjih godina. U striptiz-klub su unosili sanduke jeftinog šampanjca. U prolazu zatvorenog bioskopa jedan Azijat kratke crne kose i šarene odeće prodavao je nekakav smotuljak ispijenoj prljavoj devojci koja mu je drhtavom rukom pružila novčanicu. Njeno mršavo lice i kratka kosa podsećali su malo na Semi. Oh, zaboga, šta da radi sa Semi?

Taj momak je ključ. Džo se vratio stolu i pročitao ime koje je nažvrljao u beležnici: Tom Koper. Ako je zaljubljena u njega, onda je pod njegovim uticajem. Što znači da on želi da se ona povuče.

Ljudi su unajmljivali Džoa da im pomogne da zarade. Ljudi s darom; nešto što Džo nikada nije shvatio, osim što je znao da ga on nema. Kao što Džo ne bi umeo da glumi ni da spase živu glavu, tako se njegovi klijenti ne razumeju u poslove. On je tu da čita ugovore, pregovara o ceni, savetuje ih u vezi s reklamom, da nađe dobar scenario i dobre režisere: da vodi naivne, nadarene ljude kroz prašumu šoubiznisa.

Njegova dužnost prema Semi bila je da joj pomogne da zaradi. Ali to nije sve.

Istina je da je agent mnogo više od poslovnog čoveka. U svojoj praksi Džo je bio majka, otac, ljubavnik, psihijatar: bio je rame za plakanje, izvlačio je klijente iz zatvora, potezao veze da im se ukinu optužbe za uzimanje droge i radio kao bračni savetnik. Pomagati umetnicima da zarade obuhvata mnogo više od toga.

Veliki deo posla svodio se na zaštitu neiskusnih ljudi od pljačkaša. Džooov svet je bio pun grabljivica: filmskih producenata koji će dati ulogu glumcu, zaraditi gomilu para na filmu, glumca ostaviti da se pita kako će platiti stanarinu; lažnih gurua koji trguju šarlatanskim religijama, meditacijom, vegetarijanstvom, misticizmom ili astrologijom, sposobnih da od zvezde izmuzu pola njenog prihoda; prevarantskih organizacija i pokvarenih poslovnih ljudi koji će obrlatiti zvezdu da ih podrži, a onda će to temeljno iskoristiti za sopstvenu reklamu bez obzira na imidž umetnika.

Džo je strahovao da je Tom Koper jedan od tih morskih pasa. Sve se odigralo prebrzo; momak je došao niotkuda i odjednom upravlja Seminim životom. Treba joj muž, a ne novi agent. Odlučio je. Nagnuo se nad sto i pritisnuo dugme. Glas sa interfona zapiskuta: - Da, gospodine Dejvis?

- Dođi odmah, hoćeš li, Endi?

Dok je čekao, pio je kafu, iako je bila hladna. Endru Ferholm izgovarao je svoje prezime kao da se ono piše Ferhem. Bio je pametan mladić. Podsećao je Džoa na sebe u mladosti. Sin epizodnog glumca i neuspele koncertne pijanistkinje, rano je shvatio

da nije darovit. Pošto ga je nagrizao crv šoubiznisa, počeo je da se bavi zastupanjem i dve drugorazredne rok grupe pretvorio je u zlatni rudnik. Otprilike u to vreme, Džo je zaposlio Endija kao svog pomoćnika.

Endi je ušao bez kucanja i seo s druge strane stola. Bio je lep mladić, duge, čiste, kestenjaste kose, u odelu sa širokim reverima i košulji s dezenom Mikija Mause, otkopčanog okovratnika. Završio je fakultet i negovao otmen izgovor. Bio je prikladan za Džoovu agenciju: davao joj je malo savremeniji imidž. Njegova pamet i mladalačke sklonosti dopunjavale su se sa Džoovim iskustvom i daleko poznatim lukavstvom.

- Problemi sa Semi Vineker, Endi - rekao je. - Izjavila je jednom novinaru da je zaljubljena i da će prestati da glumi.

Endi pogleda uvis i zakoluta očima.

- Uvek sam govorio da je ta cura uvrnuta. Ko je taj frajer?

- Zove se Tom Koper.

- Ko je taj, dođavola?

- To želim da saznam. - Džo istrgnu list papira iz bloka i pruži mu ga. - Što pre.

Endi klimnu glavom i izađe. Džo se malo opustio. Laknulo mu je kad je Endi preuzeo rešavanje problema. Uprkos šarmu i uglađenosti, momak je imao prilično oštre zube.

Veče je bilo veoma toplo, u mirnom vazduhu osećao se miris leta. Iznad krovova, sunce na zalasku izlivalo je krv u visoke, raštrkane oblake. Samanta se okrenula od podrumskog prozora i prišla ormariću s pićem.

Tom je stavio ploču na gramofon i ispružio se na sofi. Samanta mu pruži punu čašu i opruži se pored njega. Krupnom rukom zagrlio je njena mršava ramena i nagnuo se da je poljubi. Čulo se zvono na vratima.

- Ne obraćaj pažnju - rekao je i poljubio je u usta. Sklopila je oči i uzvratila mu poljubac. Zatim je ustala.

- Radije ću te držati u neizvesnosti. - Trebalo joj je nekoliko trenutaka da prepozna niskog muškarca u somotskom odelu. - Džulijane!

- Zdravo, Samanta. Da li smetam?

- Nimalo. Hoćeš li da uđeš?

Ušao je i ona ga povede dole.

- Neću te dugo zadržavati - rekao je, izvinjavajući se. Džulijan je izgledao kao da mu je pomalo neprijatno kad je ugledao Toma na sofi. Samanta mu se obrati: - Tom Koper, Džulijan Blek. - Tom se nadvio nad Džulijana dok su se rukovali. Samanta priđe baru. - Viski, zar ne?

- Da. Hvala.

- Džulijan ima galeriju slika - rekla je Samanta.

- Malo si poranila. Otvaram je. Čime se vi bavite, Tome?

- Možete to nazvati investiranjem.

Džulijan se osmehnu.

- Da ne biste voleli da uložite nešto novca u umetničku galeriju, kojim slučajem?

- To nije moje polje rada.

- A šta jeste?

- Može se reći da uzimam novac od A i dajem ga B.

Samanta se nakašljala, a Džulijan je imao osećaj da mu se rugaju.

- Zapravo, dolazim zbog galerije - izgovorio je. Uzeo je piće koje mu je Samanta pružila i gledao je kako se zatim ugnezdila spustivši glavu Tomu na rame. - Tražim nekog lepog i zanimljivog da otvori galeriju. Sara je predložila da zamolim tebe. Hoćeš li da učiniš to, nama za ljubav?

- Volela bih, ali moram da proverim da li sam tog dana zauzeta. Mogu li kasnije da te pozovem?

- Naravno. - Džulijan izvadi pozivnicu iz džepa. - Svi detalji su tu.

Uzela je pozivnicu.

- Hvala.

Džulijan popi piće naskap.

- Neću više da vas zadržavam - rekao je. Kao da im je pomalo zavideo. - Izgledate tako simpatično. Bilo mi je drago, Tome.

Zastao je ispred vrata i pogledao razglednicu zakačenu za termostat na zidu.

- Ko je bio u Livornu? - upitao je.

- Moja stara prijateljica. - Samanta ustade. - Moraću jednom da te upoznam s njom. Diplomirala je istoriju umetnosti. Vidi. - Skinula je razglednicu, okrenula je i pokazala mu. Džulijan je pročitao.

- Očaravajuće - primetio je. Vratio joj je razglednicu. - Da, voleo bih da upoznam tu damu. Pa, nema potrebe da me ispratiš. Zdravo.

Kada je otišao, Tom reče:

- Zašto želiš da otvoriš njegovu glupu galeriju?

- Njegova žena je moja prijateljica. Plemenita Sara Lakster.

- A ona je ćerka...?

- Lorda Kardvela.

- Onog što prodaje svoju kolekciju slika?

Samanta klimnu glavom.

- Ima uljanu boju u venama, znaš.

Tom se nije nasmejao.

- To je prilika za dobru zabavu.

Prijem je bio skoro beživotan, kao i svi prijemi u sitne sate dok se ponovo ne zahuktaju. Neobuzdane pijanice postale su sladunjavo sentimentalne i neprijatne, a oni koji su se suzdržavali osećali su mamurluk. Gosti su stajali u grupama, usredsređeni na razgovore koji su varirali od intelektualnih do nepovezanih.

Domaćin je bio filmski režiser koji se upravo vratio iz izgnanstva televizijskih reklama. Njegova žena, visoka, mršava, u dugačkoj haljini, skoro obnaženih skromnih grudi, pozdravila se s Tomom i Samantom i odvela ih do bara. Barmen, Filipinac kome su se oči pomalo staklasto caklile, sipao je Samanti viski a Tomu je natočio dve boce piva u kriglu. Samanta je oštro pogledala Toma: nije često pio pivo, naročito ne uveče. Nadala se da neće cele noći biti nasilno raspoložen kao radnici s dokova.

Domaćica je pavela neobavezan razgovor. Džo Dejvis se odvojio od društva u dnu sobe i prišao im. Domaćica se, zadovoljna što je oslobođena obaveze, vratila mužu.

- Semi, moraš da upoznaš gospodina Išija - rekao je Džo. - On je večeras počasni gost i razlog što smo svi pozvani na ovaj loš prijem.

- Ko je on?

- Japanski bankar za koga tvrde da želi da uloži novac u britansku filmsku industriju. Garantovano je lud i zato svi pokušavaju da se ubace u njegovo društvo. Dođi.

Uhvatio ju je podruku i, klimnuvši glavom Tomu, poveo je ka ćelavom čoveku s naočarima, koji je trezno pričao nekolicini pažljivih slušalaca. Tom je posmatrao upoznavanje stojeći kraj bara, zatim oduvao penu s piva i popio pola krigele. Filipinac je odsutno obrisao ploču bara krpom. Nije skidao oči s Toma.

- Hajde, popij nešto, neću da te odam - obrati mu se Tom.

Barmen mu se kratko osmehnu, zgrabi dopola napunjenu čašu ispod bara i dobro potegnu iz nje.

- Volela bih da imam hrabrosti da obučem farmerke, neuporedivo su prijatnije - čuo se ženski glas.

Tom se okrenu i ugleda nisku devojkicu od dvadesetak godina. Nosila je skupu odeću u stilu pedesetih godina: cipele šiljatog vrha i tankih potpetica, usku suknju i sako s dvorednim zakopčavanjem. Kratku kosu začesljala je pozadi kao pačji rep. On reče: - I jeftinije. A u Izlingtonu nemamo mnogo koktel-partija.

Raširila je preterano našminkane oči.

- Tamo živite? Čula sam da muškarci iz radničke klase tuku svoje žene.

- Gospode bože - promrmljao je Tom.

Devojka je nastavila:

- Mislim da je to strašno. Hoću da kažem, ne bih mogla da podnesem da me muškarac bije. Mislim, osim ako nije ljubazan. Onda bi mi se to možda svidelo. Mislite da biste mogli uživati u tome da bijete ženu? Mene, na primer?

- Imam pametnijeg posla - odvratio je Tom. Devojka kao da nije primetila njegov prezriv ton.

- Da zaista imate ozbiljnih problema, ne biste ovde pravili budalu od sebe. Privilegije rađaju dosadu, a dosada stvara ljude prazne kao što ste vi.

Na kraju je pogodio devojkicu u živac.

- Ako tako mislite, možda bi trebalo da se ugušite svojim privilegovanim pivom, uostalom, šta vi ovde tražite?

- To se i ja pitam. - Ispio je pivo i ustao. - Ne trebaju mi ovakvi besmisleni razgovori.

Pogledao je unaokolo tražeći Semi, ali je čuo njen glas pre nego što ju je ugledao. Vikala je na Džoa Dejvisa. U trenutku su sve oči bile uprte u njih. Lice joj se zajapurilo, a Tom je nikad nije video tako ljutim.

- Kako se usuđuješ da uhodiš moje prijatelje? - vikala je. - Nisi ti moj anđeo čuvar, nego vašljivi jebeni agent. Bio si moj agent, jer više nisi, Džo Dejvis. - Zalepila mu je snažan šamar i okrenula se na peti.

Agent se zajapurio od poniženja. Pošao je za Samantom s podignutom šakom. Tom u dva dugačka koraka pređe sobu i odgurnu Džoa, blago ali čvrsto, a agent se zanjiha na petama. Tom se zatim okrenu i izađe za Samantom. Napolju, na pločniku, Samanta potrča.

- Semi! - uzviknuo je Tom. Potrčao je za njom. Stigao ju je, uhvatio za ruku i zaustavio. - Šta se dogodilo?

Pogledala ga je, zbunjeno i besno.

- Džo se raspitivao o tebi - kazala je. - Kaže da imaš ženu, četvoro dece i policijski dosije.

- Oh. - Zapiljio joj se u oči. - A šta ti misliš?

- Otkud, dođavola, znam šta da mislim?

- Moj brak je propao, a razvod još nije okončan. Pre deset godina falsifikovao sam ček. Da li to nešto menja?

Načas se zagledala u njega. Zatim mu je zagnjurila glavu u rame.

- Ne, Tome, ne.

Dugo ju je držao u zagrljaju. Zatim je odvratio: - Prijem je ionako bio loš. Hajde da pozovemo taksi.

Prošetali su do Park lejna i ispred jednog hotela našli taksi. Vozač ih je povezao duž Pikadilija, Stranda i Flit strita. Tom ga je zaustavio kod kioska gde su se prodavala rana jutarnja izdanja.

Dok su se vozili ispod holbornskog vijadukta, već je svanulo.

- Vidi ovo - rekao je Tom. - Očekuje se da će zbirka lorda Kardvela dostići cenu od milion funti. - Složio je novine i pogledao kroz prozor. - Znaš li kako je došao do tih slika?

- Kaži mi.

- U sedamnaestom veku mornari su umirali kako bi mu doneli zlato iz Južne Amerike. U osamnaestom, seljaci su gladovali da mu plate najamninu za zemlju. U devetnaestom, deca su umirala u fabrikama i sirotinjskim straćarama kako bi mu što više uvećali profit. U ovom veku prihvatio se bankarstva kako bi i drugima pomogao da postignu ono što je on radio trista godina... bogatio se na leđima siromaha. Pobogu, za milion funti moglo bi da se sagradi lepo stambeno naselje u Izlingtonu.

- Šta da se radi? - izustila je Semi neutešno.

- Pitaj boga.

- Ako niko neće da uzme svoj novac od njega, moraćemo to mi da uradimo.

- Ma nemoj?

- Tome, uozbilji se! Zašto da ne?

Zagrlio ju je.

- Svakako, zašto da ne. Ukrašćemo njegove slike, prodaćemo ih za milion funti i sagraditi naselje. O pojedinostima ćemo se dogovoriti ujutru. Poljubi me. Podigla je glavu, ali se povukla. - Ozbiljno govorim, Tome.

Načas se zagledao u nju.

- Tako mi svega, izgleda da se zaista ne šališ.

3.

Džulijan je ležao budan. Bio je kraj avgusta i noć je bila neprijatno vruća. Prozori spavaće sobe bili su otvoreni, zbacio je pokrivač s kreveta, a ipak se znojio. Sara je ležala okrenuta leđima na suprotnom kraju širokog kreveta, raširenih nogu. Telo joj je bledo svetlucalo pri slabom svetlu svitanja, a senovita brazda između butina podrugljivo ga je pozivala. Nije se pomakla kada je ustao.

Uzeo je gaće iz fioke i obukao ih. Tiho je zatvorio vrata za sobom, prešao preko predsoblja, sišao niz nekoliko stepenika i kroz dnevnu sobu ušao u kuhinju. Napunio je električno lonče vodom i uključio ga.

Reči s razglednice koje je pročitao prošle večeri u Samantinoj dnevnoj sobi ponavljale su mu se u glavi kao refren pop pesme koji se ne može oterati. Idem u Poljo da nađem izgubljenog Modiljanija. Ta poruka mu se urezala u mozak, mučeći ga više od vrućine i ne dopuštajući mu da zaspi.

Moraće u potragu za izgubljenim Modiljanijem. To je upravo ono što bi mu trebalo... jedan pravi nalaz. Ojačalo bi njegov ugled trgovca umetničkim delima i privuklo mnoštvo ljudi u Crnu galeriju. Doduše, to nije bilo u skladu s politikom galerije, ali nije ni važno.

Džulijan stavi kesicu čaja u šolju i preli je vrelom vodom. Mrzovoljno je kašičicom potapao kesicu koja je plutala i gledao kako ponovo isplivava na površinu. Modiljani predstavlja odličnu priliku, a nije video način kako da ga se dočepa.

Kad bi pronašao sliku, lord Kardvel bi mu dao novac da je kupi. Sarin otac je to obećao, a staroj škrtici je mogao da veruje da će održi reč. Ali neće želeti da izdvoji ni peni na osnovu razglednice neke praznoglave devojke. A Džulijan nije imao novca da otputuje u Italiju.

Čaj je poprimio tamnosmeđu boju, a na površini se stvorila tanka skrama od tvrde vode. Odneo je šolju na kuhinjski pult i seo na visoku stolicu. Pogledao je po kuhinji, mašinu za pranje sudova, ploču šporeta na kojem su se kuvala samo jaja, mašinu za veš, frižider i čitavu kolekciju malih električnih aparata. Činjenica da je

okružen tolikim bogatstvom bez mogućnosti da ga koristi dovodila ga je do besa.

Koliko mu je potrebno? Avionska karta, hotelski računi, možda malo da potplati nekoga... Sve je zavisilo od toga koliko mu vremena treba da stigne devojkicu koja se potpisala sa D. Nekoliko stotina funti... možda hiljadu. Mora da se domogne tog novca.

Dok je pijuckao čaj, u mislima je kombinovao sve mogućnosti. Mogao bi da ukrade nešto Sarinog nakita i da ga založi. To bi moglo doneti nevolje s policijom. Da li zalagaoničari traže dokaz o vlasništvu? Možda oni bolji traže. Ne, to nije u njegovom stilu. Prikladnije bi bilo da falsifikuje potpis na njenom čeku. Ali to bi još pre otkrila. A oba načina da se domogne potrebnog novca previše su rizična.

Moraće da nađe nešto što joj neće tako brzo zatrebati. Nešto što se lako prodaje, a mnogo vredi.

Mogao bi da ode kolima u Italiju. Potražio je Poljo u geografskom rečniku i otkrio da se nalazi na obali Jadranskog mora, u severnoj Italiji. Mogao bi da spava u kolima. Međutim, tako neće delovati uverljivo ako bude morao da pristupi opreznim pregovorima. Osim toga, i u tom slučaju mu treba novac za benzin, hranu i mito.

Mogao bi da joj kaže da ide kolima u Italiju i da proda automobil. Onda će otkriti prevaru čim se bude vratio, upravo kad bude očekivao da njen otac odreši kesu. Može da joj kaže da su kola ukradena. Tako je. Mogao bi da kaže da je automobil ukraden i da ga proda. Ona će hteti da obavesti policiju i osiguravajuće društvo, a on bi mogao da je slaže da je to već uradio.

Zatim će se sve razvući dok policija bude navodno tražila kola, a osiguravajuće društvo može mesecima da oteže isplatu. Dok Sara otkrije da je sve to bila prevara, Džulijanov ugled će biti obezbeđen.

Rešio je da pokuša. Pronaći će odgovarajući salon polovnih automobila. Pogledao je na sat. Bilo je pola devet. Vratio se u spavaću sobu i obukao se. Našao je saobraćajnu dozvolu u kuhinjskoj fioci, a ključeve automobila tamo gde ih je sinoć ostavio.

Mora nešto da uradi kako bi sve izgledalo uverljivo. Našao je parče papira i tupu olovku i napisao Sari poruku: Uzeo kola. Ceo dan ću biti odsutan. Poslovno. Dž.

Ostavio je poruku pored bokala za kafu u kuhinji i sišao u garažu.

Trebalo mu je više od sat vremena da se probije kroz Vest End i Siti, a onda duž Maji End rouda i Stratforda. Vladala je gužva, a on je bio beznadežno neprilagođen. U Lejtonston Haj roudu ugledao je mnoštvo salona polovnih vozila. Automobila je bilo ispred radnji, na prenatrpanim parkiralištima, na benzinskim pumpama, zbijenih na pločniku.

Izabrao je najveći salon na uglu. Ispred njega je stajao skoro nov jaguar, a u dvorištu sa strane mnogo novijih modela kvalitetnih automobila. Džulijan se uveze unutra.

Muškarac srednjih godina prao je vetrobransko staklo velikog forda. Imao je kožni šešir i raskopčan kratak kaput. Prišao je Džulijanu noseći krpu i kofu.

- Vi ste ranoranilac - rekao je prijatno. Imao je izrazit izgovor žitelja istočnog Londona.

- Da li je gazda tu? - pitao je Džulijan.

Čovekovo ponašanje se istog trena promeni.

- Izvolite - izgovorio je.

Džulijan mahnu prema automobilu.

- Šta biste mi ponudili za njega?

- U zamenu?

- Ne, gotovinu.

Čovek ponovo pogleda automobil, napravi kiselu grimasu i odmahnu glavom.

- Veoma je teško rešiti se takvih kola.

- To je predivan automobil - usprotivio se Džulijan.

Čovek je i dalje delovao skeptično.

- Koliko je star, dve godine?

- Osamnaest meseci.

Trgovac polako obiđe oko kola, gledajući karoseriju. Prešao je prstom preko ogrebotine na vratima, izbliza pogledao branike i opipao gume.

- To je predivan automobil - ponovo je rekao Džulijan.

- Možda i jeste, ali to ne znači da mogu da ga prodam - rekao je trgovac. Otvorio je vrata vozača i seo za volan.

Džulijan je bio očajan. To je smešno. Dobro je znao da čovek može da preproda mercedes drugom trgovcu ako ga ne proda u svojoj radnji. Pitanje je samo koliko je spreman da plati.

- Želim gotovinu - kazao je.

- Nisam vam ponudio ni dugme za manžetne za njega, prijatelju - odgovori trgovac. Okrenuo je ključ, a motor zabruja. Ugasio ga je, i kada je motor utihnuo, ponovo ga je upalio. Ponovio je postupak nekoliko puta.

- Prešao je vrlo malo - dodao je Džulijan.

- Da li je zaista tako?

- Naravno.

Čovek izađe iz automobila i zatvori vrata.

- Ne znam - rekao je.

- Hoćete li da ga probate?

- Ne.

- Kako, dođavola, možete da kažete koliko vredi ako ga ne probate? - planuo je Džulijan.

Čovek je bio smiren.

- Čime se vi bavite?

- Imam galeriju slika.

- Dobro, onda. Ja ću se držati motora, a vi se držite svojih prokletih slika.

Džulijan se uzdržavao da ne plane.

- Dakle, hoćete li mi ponuditi cenu?

- Mislim da vam mogu dati hiljadu petsto za njega, da vam učinim uslugu.

- To je smešno! Novi sigurno košta pet-šest hiljada!

Oči trgovca blesnuše s likovanjem. Džulijan je shvatio da je odao činjenicu da ne zna pravu cenu automobila.

- Pretpostavljam da imate ovlašćenje da ga prodate? - upitao je trgovac.

- Naravno.

- Imate li saobraćajnu?

Džulijan je izvuče iz unutrašnjeg džepa i dade mu je.

- Čudno ime za momka, Sara - primeti trgovac.

- To je moja žena - Džulijan izvadi vizitkartu i pruži mu je. - Ovo je moje ime.

Čovek gurnu vizitkartu u džep.

- Izvinite što pitam, zna li ona da ih prodajete?

Džulijan je proklinjao u sebi trgovčevu pronicljivost. Kako je samo naslutio? Bez sumnje je primetio da nešto nije u redu kada jedan trgovac umetničkih dela dođe u Ist End da proda skoro nov mercedes za gotovinu.

- Žena mi je nedavno umrla - rekao je Džulijan.

- Pa dobro. - Trgovac očigledno nije poverovao u priču. - Eto, rekao sam vam koliko za mene vredi.

- Ne mogu ga dati za manje od tri hiljade - odlučno je rekao Džulijan.

- A ja vam kažem da je hiljadu šeststo moja poslednja ponuda.

Džulijan je zaključio da trgovac očekuje od njega da se cenka.

- Dve i po.

Trgovac okrenu leđa i pođe. Džulijana uhvati panika.

- U redu - doviknuo je. - Dve hiljade.

- Hiljadu šeststo pedeset, uzmi ili ostavi.

- U gotovom?

- A kako drugačije?

Džulijan je uzdahnuo.

- Pa dobro.

- Dođite u kancelariju.

Džulijan je pratio čoveka preko dvorišta i ušao za njim u staru zgradu okrenutu prema glavnoj ulici. Seo je za ofucani drveni pisaći sto i dok je potpisivao kupoprodajni ugovor, trgovac je otvorio staru metalnu blagajnu i izbrojao hiljadu šeststo pedeset funti u izgužvanim novčanicama od pet funti. Kad je pošao, trgovac mu pruži ruku. Džulijan se napravi da nije primetio i izađe. Bio je siguran da je opljačkan.

Krenuo je na zapad, tražeći taksi. Potisnuo je taj neprijatan susret iz glave i zamenio ga opreznim zanosom. Sada bar ima novac: hiljadu šeststo pedeset funti u novčanicama od pet funti! Više nego dovoljno za put. Osećao se kao da je već krenuo.

Ponovio je priču koju će ispričati Sari. Može da joj kaže kako je bio kod molera, ne, bolje da to bude neko koga ona ne poznaje. Slikar koji živi u Stepniju. Kako se zove? Džon Sinit će biti dovoljno. Verovatno se mnogo ljudi zove Džon Smit. Eto, ušao je u kuću, a kada je sat kasnije izašao, automobil nije bio tu: ukraden je!

S leđa mu je prišao taksi i prošao pored njega, prazan. Džulijan je zviznuo i mahnuo, ali taksi nije stao. Odlučio je da bude oprezniji. Odjednom se setio da bi Sara u njegovom odsustvu mogla da pozove policiju. Onda bi sve izašlo na videlo. Moraće da joj kaže adresu nepostojeće policijske stanice. Taksi mu je pošao u susret i on mahnu.

Pozadi u kolima ispružio je noge i mrdao nožnim prstima u cipelama kako bi ublažio bol od hodanja. Pa dobro, recimo da Sara pozove Skotland jard kad otkrije da ta policijska stanica ne postoji. Priznaće, na kraju, da uopšte nije prijavio krađu njenog automobila.

Što se više približavao kući, plan mu je delovao sve gluplje. Sara može da ga optuži da joj je ukrao auto. Može li muž biti optužen da je pokrao ženu? Šta je sa svim onim zakletvama prilikom venčanja, sva svoja zemaljska dobra delim s tobom i slično. A onda bi usledila i tužba za trošenje vremena policije.

Taksi je vozio duž Viktorija keja i kroz Vestminster. Policija se neće upuštati u bračnu razmiricu, zaključio je Džulijan. Ali bilo bi dovoljno i da Sara shvati šta je uradio. Odmah bi to ispričala ocu. Onda bi Džulijan u presudnom trenutku, kad mu zatreba novac za Modiljanija, izgubio podršku lorda Kardvela.

Poželeo je da mu nikada nije palo na pamet da proda automobil. Ono što mu je jutros delovalo kao spasonosna ideja, sada je pretilo da upropasti sve izgleda da nađe sliku.

Taksi je stao ispred zastakljene kuće i Džulijan plati vozaču novcem iz debelog svežnja novčanica koji je dobio od trgovca. Dok je hodao prema vratima, očajnički je pokušavao da smisli bolju priču koju će ispričati ženi. Ništa mu nije palo na pamet.

Tiho je otključao vrata. Tek je prošlo jedanaest sati, sigurno je još uvek u krevetu. Nečujno je ušao u dnevnu sobu i seo. Izuo je cipele i naslonio se. Možda je bolje da odmah ode u Italiju. Može da ostavi

poruku da će biti odsutan nekoliko dana. Ona će pretpostaviti da je otputovao automobilom. Kad se vrati, ispričaće joj neku priču.

Odjednom se namršti. Od kada je ušao, u uglove uma prodirali su mu neki tihi šumovi privlačeći mu pažnju. Usredsredio se na njih i još više se namršti. Kao daje gore neka gužva. Raščlanio je zvuke. Suštanje posteljine, prigušeno cvilenje opruga dušeka i dahtanje. Dopiralo je iz spavaće sobe. Pomislio je da Sara ima košmare. Umalo je viknuo kako bi je probudio, ali onda setio da ljude kad sanjaju ne treba naglo buditi. Možda mesečari? Rešio je da pogleda.

Popeo se uza stepenice. Vrata spavaće sobe bila su otvorena. Provirio je unutra. Stao je kao ukopan, širom otvorenih usta od iznenađenja. Srce mu je snažno lupalo od šoka, a u ušima je osetio pritisak.

Sara je ležala na boku na čaršavu. Savijenog vrata, zabačene glave, a skupa frizura zalepila joj se na znojavo lice. Žmurila je otvorenih usta, tiho životinjski stenjući. Pored nje je ležao muškarac, međunožja priljubljenog uz njeno, i podrhtavao. Njegovi čvrsti udovi bili su obrasli tamnim maljama. Mišići belih butina naizmenično su se grčili i opuštali. Sara je jedno stopalo spustila na koleno druge noge, oblikujući trougao, a muškarac joj je gnječio podignuto bedro mrmljajući gadosti dubokim jasnim glasom.

Na krevetu iza Sare ležao je drugi muškarac. Imao je plavu kosu i pomalo pegavo svetlo lice. Njegovi bokovi i Sarina zadnjica prianjali su kao složene kašike, dok joj je jednom rukom, prebačenom preko Sarinog tela, naizmenično trljao bradavice.

Džulijan shvati da ta dva muškarca istovremeno vode ljubav s njegovom ženom. To je objašnjavalo neobično lagano ljuljanje njihovih tela. Posmatrao je, užasnut. Plavokosi gaje video i tiho se nasmejao.

- Imamo publiku - rekao je tankim glasom.

Drugi čovek je naglo okrenuo glavu i obojica prestadoše da se pomeraju.

- To je samo moj muž - odvrati Sara. - Ne prekidajte, kučkini sinovi, molim vas.

Tamnoputi je zgrabi za bokove i poče snažnije da gura. Sve troje zaboraviše na Džulijana. Sara je ponavljala: - Oh, da, da...

Džulijan se okrenuo. Osetio je slabost i pripala mu je muka... i još nešto. Odavno na Sari nije video taj bludni izraz lica. To ga je uzбудilo i protiv njegove volje. Ali trag seksualnog uzbuđenja bio je slab i neprijatan.

Ponovo se srušio u fotelju. Glasovi su se sada čuli još glasnije, kao da mu se rugaju. Njegovo samopoštovanje je bilo uništeno.

Dakle, to joj je potrebno da bi se uzbudila, pomislio je pakosno. To znači da ja nisam nimalo kriv. Kučka, kučka. Džulijanovo poniženje pretvaralo se u želju za osvetom.

Želeo je da je ponizi kao što je ona njega ponizila. Pričaće on svetu o toj kravi i njenim seksualnim prohtevima, mogao bi...

Isuse!

Odjednom mu se razbistriše misli. Kao da je upravo popio dug gutljaj hladnog šampanjca. Sedeo je nepomično nekoliko sekundi, dok su mu misli letele. Ostalo mu je vrlo malo vremena. Otvorio je tamno staklo ormarića prislonjenog uza zid i izvadio polaroid fotoaparat. Fim je već bio unutra. Brzo je stavio blic i proverio da li ima sijalicu. Podesio je fokus i blendu.

Dok je skakao uza stepenice, glasovi iz spavaće sobe pretvarali su se u krike. Načas je zastao ispred vrata. Sara je iz dubine grla izbacila glas čija su se boja i snaga postepeno pojačavali; bilo je to dugo, skoro dečje jecanje. Džulijan je poznavao taj zvuk iz dana kada je i on mogao da ga izazove.

Kada se jecanje pretvorilo u vrisak, Džulijan je ušao u sobu i podigao aparat. Video je tri tela kako se skladno njišu lica zgrčena od naprezanja ili ekstaze, ruke koje divlje grabe kožu. Pritisnuo je dugme za okidanje i u sobi je blesnulo jarko svetlo. Činilo se da ljubavnici nisu ni primetili. Prišao je na dva koraka, navijajući film u hodu. Ponovo je podigao fotoaparat i drugi put okinuo. Zatim se pomerio u stranu i snimio i treći put.

Brzo je sišao u dnevnu sobu. Pretražio je fioku i našao kovertu. Pored nje je ležalo nekoliko markica. Otcepio je nekoliko u vrednosti od dvadeset ili trideset penija i zalepio ih na kovertu. Iz džepa sakoa izvadio je hemijsku olovku.

Kome da ih pošalje? Parče papira odlepršalo je na pod, jer ga je izvukao zajedno s hemijskom olovkom. Prepoznao je Samantinu

adresu.

Na koverti je napisao svoje ime, a zatim Samantinu adresu. Išćupao je iz aparata razvijen film, još u papiru. Fotoaparat je kupio da fotografiše slike. Aparat je proizvodio negative i fotografije, ali je negative trebalo umočiti u vodu osam minuta od ekspozicije. Džulijan je odneo film u kuhinju i napunio plastičnu posudu vodom. Nestrpljivo je lupkao prstima po sifonu slivnika dok se na celuloidu ukazivala slika.

Na kraju se vratio u dnevnu sobu s vlažnim filmom u ruci. Crnokosi se pojavio na vratima spavaće sobe. Nije imao vremena da gurne slike u kovertu. Džulijan je pojurio na ulazna vrata i stigao je da ih otvori baš kada ga je crnokosi stigao.

Besomučno ga je tresnuo fotoaparatom u lice i izleteo na vrata. Potrčao je niz ulicu. Tamnoputi je bio go i nije mogao za njim. Džulijan je ugurao negative u kovertu, zalepio je, i ubacio u poštansko sanduče.

Pogledao je fotografije. Bile su veoma jasne. Videla su se jasno sva tri lica i nije bilo nikakve sumnje u to šta rade. Polako, smireno, Džulijan se vratio do kuće i otključao ulazna vrata. Iz spavaće sobe sada su dopirali glasni i ljutiti glasovi. Džulijan je zalupio vrata da im stavi do znanja da se vratio. Ušao je u dnevnu sobu i seo, gledajući fotografije.

Crnokosi se ponovo pojavio, još uvek go. Za njim je ušla Sara u bademantilu, a pegavi je ušao poslednji u vulgarno oskudnim gaćicama. Tamnoputi je obrisao nadlanicom krv koja mu je curila iz nosa. Pogledao je crveni trag na rukama i rekao: - Mogao bih da te ubijem.

Džulijan mu pruži fotografije.

- Veoma ste fotogenični - rugao se. Tamnosmeđe oči crnog plamtele su od mržnje. Pogledao je slike.

- Ti, prljavi mali perverznojaku - siktao je. Džulijan je prasnuo u smeh.

- Šta hoćeš? - upita čovek.

Džulijan prestade da se smeje i prezrivo ga pogleda.

- Obuci neku jebenu odeću u mojoj kući! - povikao je.

Čovek je oklevao, stežući pesnice. Zatim se okrenuo na peti i vratio u spavaću sobu. Drugi se spustio na stolicu i savio noge ispod sebe. Sara je izvadila dugačku cigaretu iz kutije i pripalila je teškim upaljačem sa stola. Uzela je s poda fotografije koje je tamnoputi bacio. Letimično ih je pogledala, a onda pocepala na sitne deliće i bacila ih u kantu za đubre.

- Negativi su na sigurnom - rekao je Džulijan.

Zavladala je tišina. Plavokosi je, izgleda, uživao u uzbudljivom trenutku. Na kraju se tamnoputi vratio u žutom safari sakou i beloј rolci.

- Nemam ništa protiv vas - obratio se Džulijan dvojici muškaraca.

- Ne znam ko ste i ne želim da znam. Ne morate da se plašite zbog ovih fotografija. Nikad više nemojte da dođete u ovu kuću, to je sve. A sad, napolje.

Crnoputi je odmah otišao. Džulijan sačeka da ode i ovaj drugi, koji se u međuvremenu vratio u spavaću sobu i minut kasnije izašao u elegantnim oksford pantalonama i kratkoј jakni. Kada je i on otišao, Sara je pripalila drugu cigaretu. Na kraju je rekla: - Pretpostavljam da želiš novac.

Džulijan odmahnu glavom.

- Već sam ga uzeo.

Sara ga je iznenađeno pogledala.

- Pre svega... ovoga?

- Prodao sam tvoj automobil.

Nije pobesnela. U očima joj je blesnuo čudan sjaj koji Džulijan nije umeo da protumači, a nagoveštaj osmeha zaigrao joj je na usnama.

- Ukrao si moj automobil? - hladno je upitala.

- Mislim da je tako. Tehnički. Nisam siguran da je krađa ako muž uzme nešto od svoje žene.

- A šta ako nešto preduzmem?

-Šta, na primer?

- Mogu da pitam oca.

- A ja mogu da mu pokažem naše vesele porodične fotografije.

Polako je klimnula glavom, još uvek bezizraznog lica.

- Zнала sam da će se svesti na to. - Ustala je. - Moram da se obučem.

Na stepeništu se okrenula i pogledala ga. - Tvoja poruka... napisao si da ćeš ceo dan biti odsutan. Jesi li ovo unapred smislio? Jesi li znao šta ćeš zateći ako se ranije vratiš?

- Nisam - odgovorio je nemarno. - Bila je to, moglo bi se reći, čista sreća.

Ponovo je klimnula glavom i ušla u spavaću sobu. Malo kasnije, Džulijan je pošao za njom.

- Idem u Italiju na nekoliko dana.

- Zašto? - Iskliznula je iz bademantila i sela ispred ogledala. Uzela je četku i provukla je kroz kosu.

- Poslovno.

Gledao je njene velike, ponosne grudi. U mislima mu je sinula slika njegove žene kako leži u krevetu s dvojicom muškaraca: njen savijen vrat, sklopljene oči, strasno stenjanje. Pogled mu je odlutao do njenih širokih ramena, leđa koja su se oštro sužavala u struku, preoz na kraju kičme, meso njene zadnjice spljošteno na stoličici. Osetio je kako mu se telo budi kao odgovor na njenu golotinju.

Prišao joj je, stao iza nje, stavio joj ruke na ramena, gledajući u ogledalu njene grudi. Krugovi oko bradavica bili su joj tamni i još nabubreli kao dok je ležala na krevetu. Skliznuo je dlanovima s njenih ramena do grudi. Pritisnuo je telo o njena leđa da bi osetila njegov ukrućen penis, vulgarni znak da je želi. Ustala je i okrenula se.

I Grubo ju je zgrabio za ruku i poveo do kreveta. Pritisnuo joj je ramena da bi sela. Bez reči, pokorno, legla je na leđa i sklopila oči.

4.

Dansford Lipsi je već bio budan kad je ogromni crni telefon pored kreveta zazvonio. Podigao je slušalicu, saslušao užurbano „dobro jutro“ koje mu je poželeo portir i prekinuo vezu. Zatim je ustao i otvorio prozor. Pogledao je u dvorište: nekoliko zaključanih garaža i zid od cigala. Lipsi se okrenuo i pogledao svoju hotelsku sobu.

Tepih je bio izlizan, nameštaj malo otrcan, ali sve je bilo čisto. Hotel je bio jeftin. Čarls Lampet, koji plaća ovu potragu, ne bi prigovorio ni da je Lipsi odseo u najboljem hotelu u Parizu; ali to nije Lipsijev stil.

Skinuo je gornji deo pidžame, složio je na jastuk i pošao u kupatilo. Dok se umivao i brijao, razmišljao je o Čarlsu Lampetu. Kao i svi klijenti i on je živeo u uverenju da za agenciju radi čitava mala vojska detektiva. Zapravo ih je bilo samo petoro-šestoro; a nijedan ne bi mogao da odradi ovaj posao. To je, donekle, bio razlog što ga je Lipsi lično preuzeo.

Međutim, to je samo delimično bio razlog. Ostalo je bilo povezano s Lipsijevim interesovanjem za umetnost; a njegovoj odluci pomalo je doprinela i zagonetnost čitavog slučaja.

Znao je da će biti zanimljivo. U slučaj je upletena interesantna devojka i tajanstveni trgovac umetničkim delima, izgubljeno remekdelo, a biće toga i više, mnogo više. Lipsija je zabavljalo raspetljavanje te misterije, razotkrivanje ljudi umešanih u slučaj, njihovih ambicija, pohlepe, malih ličnih prevara, sve će to veoma brzo saznati. Ništa neće učiniti s tim saznanjima osim što će naći sliku; ali odavno je odustao od potraga kojima je isključivo ostvarivao ličnu korist. Njegov pristup je pretvarao posao u zabavu.

Obrisao je lice, oprao brijadž i spustio ga među pribor za brijanje. Utrljao je malo briljantina u kratku crnu kosu i očešljao je, napravivši uredan razdeljak.

Obukao je jednostavnu belu košulju i prilično staro dvoredno odelo sa širokim reverima i uskim strukom, sašiveno u Savil rouu, i stavio plavu kravatu. Dao je da mu sašiju dva para pantalona kako bi

mu to odelo potrajalo do kraja života, sve je ukazivalo na to da će se njegovo očekivanje i ostvariti. Znao je dobro da je beznadežno demode, ali nije nimalo mario za to.

U sedam i četrdeset pet sišao je u trpezariju na doručak. Usamljeni konobar doneo mu je veliku šolju jake crne kafe. Zaključio je da će njegova dijeta podneti hleb za doručak, ali je prešao granicu kad je uzeo i džem.

- Imate li sira, molim vas? - upitao je.

- Oui, monsieur - Konobar ode da donese sir.

Lipsi je govorio francuski polako i s lošim naglaskom, ali jasno i razgovetno. Prelomio je pecivo i namazao tanak sloj maslaca. Dok je jeo, iskoristio je priliku da isplanira dan. Imao je samo tri podatka: razglednicu, adresu i fotografiju Di Slej. Izvadio je fotografiju iz novčanika i stavio je na beli stolnjak pored tanjira.

Bila je to amaterska slika, snimljena očigledno na nekom porodičnom skupu: stolovi na travnjaku ukazivali su na to da ju reč o letnjoj svadbi. Po kroju devojčine haljine moglo se naslutiti da je snimljena pre četiri-pet godina. Smejala se i kao da je upravo zabacila kosu preko desnog ramena. Imala je nepravilne zube, a otvorene usne delovale su joj neskladno; ipak, opšti utisak je bio da je reč o veseloj, verovatno inteligentnoj ličnosti. Uglovi očiju bili su joj spušteni, suprotno od iskošenih očiju Azijata.

Lipsi izvadi razglednicu i stavi je na fotografiju. Na njoj se videla uska ulica i visoke kuće s kopcima. Prizemlja većine kuća pretvorena su u radnje. Bila je to neupadljiva ulica i razglednice s njenom slikom verovatno su se prodavale samo u njoj. Okrenuo ju je. Devojčin rukopis govorio je koliko i fotografija. Na poledini, u gornjem levom uglu, pisalo je ime ulice.

Na kraju je Lipsi izvukao malu svesku s narandžastim koricama. Svi listovi su bili prazni osim prvog, na kojem je njegovim sitnim rukopisom bila napisana devojčina adresa u Parizu. Odlučio je da se ne suoči odmah s njom. Popio je kafu i pripalio kratku cigaru. Najpre će pratiti drugu liniju istraživanja.

Dopustio je sebi da nečujno uzdahne. To je bio zamoran deo njegovog posla. Moraće da pokuca na svaka vrata u ulici s

razglednice u nadi da će naići na ono što je Di uputilo da traga za slikom. Moraće da pokuša i u

sporednim ulicama. Njegova procena devojke navela ga je da poveruje kako verovatno nije mogla da sačeka ni pet minuta a da nekome ne poveri ono što je otkrila.

Čak i da je u pravu, sve je neizvesno. Možda ju je podstaklo nešto što je videla u novinama; neko koga je sreća šetajući tom ulicom; ili nešto što se dogodilo dok je prolazila. Činjenica da je živela u drugom delu Pariza, i da je u ovoj četvrti po svemu sudeći bilo malo čega što bi moglo da je privuče, išla je u prilog Lipsiju. Ipak, verovatno će u bezuspešnom traganju izgubiti dan ili više i namučiti noge.

Upustiće se u to. Bio je temeljan čovek.

Ponovo je tiho uzdahnuo. Pa, prvo će popušiti cigaru.

Dok je ulazio u starinsku ribarnicu, Lipsi je skupio nozdrve da bi prigušio smrad. S tezgji su zlokobno zurile hladne crne riblje oči kao da su žive, iako su, paradoksalno, na živim ribama delovale prilično beživotno.

Prodavač ribe mu se osmehnuo.

- M'sieu.

Lipsi mu pokaza fotografiju Di Slej i odgovori na svom preciznom francuskom: - Jeste li videli ovu devojku?

Čovek zažmiri i osmeh mu se iskrivi u ritualnu grimasu. Izraz njegovog lica govorio je da je nanjušio policajca. Obrisao je ruke o kecelju, uzeo fotografiju i okrenuo leđa Lipsiju kako bi svetlo palo na fotografiju. Ponovo se okrenuo, vratio fotografiju i slegnuo ramenima.

- Žao mi je, ne poznajem je - odgovorio je.

Lipsi mu se zahvali i izađe iz radnje. Ušao je u uzan mračni ulaz pored ribarnice i popeo se uza stepenice. Žiganje u krstima pojačavalo se s penjanjem; već nekoliko sati je na nogama. Ubrzo će prekinuti potragu da bi ručao, pomisli. Mada neće piti vino uz ručak, ne bi mogao da podnese popodneвно naporno pešačenje.

Čovek koji je na njegovo kucanje otvorio vrata na vrhu stepeništa bio je veoma star i potpuno ćelav. Izašao je s osmehom na licu kao da mu je drago što vidi gosta, ko god da je to.

Lipsi je preko njegovog ramena ugledao niz slika na zidu. Srce mu je poskočilo: slike su bile vredni originali. Možda je to čovek koga traži.

- Izvinite što vas uznemiravam, m'sieu - izgovorio je. - Jeste li videli ovu devojkicu? - Pokazao je fotografiju.

Starac uze fotografiju i uđe u stan da je pogleda na svetlu, kao i trgovac ribom. Preko ramena je dobacio: - Uđite, ako želite.

Lipsi je ušao i zatvorio vrata za sobom. Soba je bila veoma mala, neuredna i zagušljiva.

- Sedite, ako hoćete - dodao je starac. Lipsi je seo, a Francuz sede na stolicu naspram njega. Stavio je fotografiju na grubu drvenu stolicu između njih. - Nisam siguran. Zašto želite da znate?

Naborano žuto lice bilo je potpuno bezizrazno, ali je Lipsi sada bio siguran da je baš taj čovek uputio Di na trag slike.

- Da li je važno zašto?

Starac se blago nasmejao.

- Rekao bih da ste previše stari da biste mogli da budete nasamareni ljubavnik - rekao je. - I nimalo ne ličite, zato ne verujem da ste joj otac. Mislim da ste policajac.

Lipsi prepozna jednako britak i analitičan um kao njegov.

- Zašto, je li uradila nešto loše?

- Nemam pojma. Ako i jeste, ne nameravam da pošaljem policiju za njom. A ako nije, onda nemate razloga da je tražite.

- Ja sam privatni detektiv - odgovorio je Lipsi. - Devojkina majka je umrla, a devojkica je nestala. Porodica me je unajmila da je nađem i saopštim joj tu vest.

Crne oči trepnuše.

- Pretpostavljam da možda govorite istinu - odvratio je.

Lipsiju to nije promaklo. Čovek je odao činjenicu da nije u stalnom kontaktu s devojkicom: jer da jeste, znao bi da devojkica nije nestala.

Ukoliko nije zaista nestala, pomislio je Lipsi užasnuto. Gospode, toliko se umorio od pešačenja da više ne može trezveno da razmišlja.

- Kada ste je videli?

- Odlučio sam da vam to ne kažem.

- To je veoma važno.

- Tako sam i mislio.

Lipsi uzdahnu. Moraće da bude malo grub. Tokom tih nekoliko minuta koje je proveo u sobi, osetio je miris hašiša.

- Dobro, starče. Ako mi ne kažete, moraću da obavestim policiju da se u ovoj prostoriji uživaju narkotici.

Čovek se nasmejao iskreno se zabavljajući.

- Zar mislite da to već ne znaju? - Suvi smeh mu zapeo mu je u grlu; spopao ga je kašalj. Kad je ponovo progovorio, iz očiju mu nestalo smeha. - Bilo bi glupo dozvoliti sebi da te policija nasamari da im otkriješ neke podatke. Ali pristati na ucenu, bilo bi nepošteno. Sad vas molim da odete.

Lipsi je shvatio da je izgubio. Bio je razočaran i malo se postideo. Izašao je i zatvorio vrata presekavši starčev suvi smeh.

Barem više ne moram da lutam unaokolo, pomislio je Lipsi. Sedeo je u malom restoranu, posle odličnog ručka za dvanaest franaka, i pušio drugu kratku cigaru tog dana. Odrezak i čaša crnog vina koju je popio uz njega učinili su da svet izgleda manje depresivno. Gledajući unazad, shvatio je da se tog jutra iznervirao i ponovo se pitao da li je star za terenski posao.

Mora filozofski da posmatra takve udarce, rekao je sebi. Ako dovoljno dugo čekaš, nešto se uvek zalomi. Ipak, utrčao je u slepu ulicu. Sad mu je ostala samo jedna linija istraživanja, umesto dve. Ruke su mu bile vezane.

Moraće da traži devojkicu umesto sliku.

Bacio je cigaru u pepeljaru, platio račun i izašao iz restorana.

Pored pločnika se zaustavio taksi, iz kojeg je uzašao mladi čovek. Dok je on plaćao, Lipsi je ušao u isti taksi. Još jednom je pogledao mladoliko lice i shvatio da ga je već video.

Rekao je vozaču adresu na kojoj je gospođica Slej stanovala od juna. Dok je automobil kretao, pitao se odakle poznaje onog mladića. Spajati imena i lica bila je Lipsijeva strast. Kad ne bi mogao da ih poveže, osećao se profesionalno neprijatno, kao da je njegova sposobnost dovedena u pitanje.

Nekoliko trenutaka je naporno razmišljao, zatim mu je iskrslo jedno ime: Piter Ašer. Uspešan mlad umetnik, u nekoj vezi s

Čarlsom Lampetom. Da, Lampetova galerija je izlagala njegove slike. To nije bilo nimalo značajno za ovaj slučaj. Pošto mu je laknulo, Lipsi potisnu mladića iz misli.

Taksista ga je ostavio ispred malog stambenog bloka starog desetak godina i ne baš upadljivog. Lipsi uđe i sagnu glavu do kućepaziteljkinog prozorčeta.

- Ima li nekoga kod kuće u stanu broju devet? - pitao je osmehnuvši se.

- Otputovali su - reče žena mrzovoljno.

- Pa dobro - odvratio je Lipsi. - Ja sam dekorater iz Engleske, tražili su procenu za uređenje. Rekli su da vas zamolim za ključ ako ne budu tu, kako bih mogao da pogledam stan. Nisam bio siguran da li su već otišli.

- Ne mogu da vam dam ključ. Osim toga, nemaju pravo da uređuju stan bez dozvole.

- Naravno! - Lipsi joj se ponovo osmehnuo i vešto upotrebio šarm zrelog muškarca. - Gospođica Slej je lično naglasila da se posavetujem s vama, i da vas pitam za mišljenje. - Dok je govorio, izvukao je nekoliko novčanica iz novčanika i ugurao ih u jednu kovertu. - Rekla mi je da vam dam ovo za vaš trud. - Gurnuo je kovertu kroz prozorčić, savivši je malo u ruci kako bi novac u njoj zašuškao.

Uzela je mito.

- Ne možete dugo da ostanete, jer ću sve vreme morati da stojim pored vas.

- Naravno - osmehnuo se.

Izašla je iz portirnice i povelala ga uza stepenice dišući duboko, držeći se za leđa, zastajući da uhvati vazduh.

Stan nije bio mnogo veliki, a neki delovi nameštaja izgledali su kao da su kupljeni polovni. Lipsi se osvrnuo po dnevnoj sobi.

- Pričali su o emulzionoj boji za zidove - rekao je. Kućepaziteljka se stresla. - Da, mislim da ste u pravu - izgovorio je Lipsi. - Tapete s lepim cvetnim dezenom, možda, i jednostavan tamnozeleni tepih. - Zastao je ispred ružne komode i kucnuo po njoj. - Kvalitetno - reče. - I ne liči na ono moderno đubre. - Izvadio je svesku i nažvrljao

nekoliko besmislenih redova. - Nisu mi rekli kuda idu - izustio je kao usput. - Na jug, verovatno.

- U Italiju. - Ženino lice i dalje je bilo kruto, ali uživala je ostavljajući utisak osobe koja sve zna.

- Ah. U Rim, verovatno.

Žena nije zagrizla i Lipsi je pretpostavio da ne zna. Razgledao je ostatak stana, oštrim pogledom upijajući detalje dok je iznosio kućepaziteljki besmislene primedbe.

U spavaćoj sobi je na noćnom ormariću stajao telefon. Lipsi je pažljivo pregledao blok uz njega. Na čistom listu papira stajala je hemijska olovka. Obrisi reči koje su bile ispisane na gornjem otkinutom listiću duboko su se urezale u donji. Lipsi je stao između ormarića i kućepaziteljke i gurnuo blok u džep. Izneo je još nekoliko praznih primedbi o uređenju, a onda objavio: - Bili ste veoma ljubazni, madam. Neću vas više zadržavati.

Otpratila ga je do ulaznih vrata. Požurio je do kioska i kupio veoma mekanu olovku. Ispred kafea je seo za sto, naručio kafu i izvadio ukradeni blok. Blago je šarao olovkom preko urezanih reči na bloku. Kada je završio, reči su bile čitke. Bila je to adresa hotela u Livornu u Italiji.

Lipsi je sutradan uveče stigao u hotel. Bio je to mali jeftin pansion sa samo desetak soba. Nekadašnja stambena kuća velike porodice srednje klase, pretpostavio je Lipsi, a sada kada je taj kraj propao, pretvorena je u pansion za trgovačke putnike.

Čekao je u dnevnoj sobi vlasnika pansiona dok je žena otišla po muža negde gore u kući. Bio je umoran od puta: malo ga je bolela glava i radovao se večeri i udobnom krevetu. Razmišljao je da li da zapali cigaru, ali se iz uljudnosti uzdržao. S vremena na vreme bi bacio pogled na televizor. Prikazivao se stari engleski film koji je već gledao jedne večeri u Čipenamu. Ton je bio utišan.

Žena se vratila s vlasnikom. Iz ugla usana visila mu je cigareta, a iz džepa mu je virila drška čekića. U ruci je držao kesicu eksera. Kao da ga je iznerviralo ometanje u obavljanju stolarskog posla. Lipsi mu dade masnu napojnicu i počeo isprekidano da muca italijanski.

- Pokušavam da nađem jednu mladu damu koja je nedavno odsela ovde. - Izvadio je fotografiju Di Slej i pružio je vlasniku. - Ovo je ta žena. Da lije se sećate?

Čovek kratko pogleda fotografiju i klimnu glavom.

- Bila je sama - rekao je, tonom glasa stavljajući do znanja da kao dobar katolik ne odobrava običaj mladih devojaka da same oseedaju u hotelu.

- Sama? - iznenadio se Lipsi. Kućepaziteljka u Parizu kao da je rekla daje par otišao zajedno. Nastavio je: - Ja sam engleski detektiv, unajmio me je njen otac da je nađem i nagovorim da se vrati kući. Ona je mlađa nego što izgleda - dodao je kao objašnjenje.

Vlasnik klimnu glavom.

- Muškarac nije odseo ovde - rekao je tonom pravednika. - Došao je, platio njen račun i odveo je.

- Da li vam je rekla šta radi ovde?

- Htela je da razgleda neke slike. Rekao sam joj da je mnogo našeg umetničkog blaga izgubljeno u bombardovanju. - Ućutao je i namrštio se naprežući se da se seti. - Kupila je turistički vodič; htela je da zna gde se nalazi Modiljanijeva rodna kuća.

- Ah! - Lipsi ispusti kratak uzdah zadovoljstva.

- Naručila je telefonski razgovor s Parizom dok je bila ovde. Mislim da je to sve što znam.

- Ne znate kuda je išla?

-Ne.

- Koliko dugo je bila ovde?

- Samo jedan dan.

- Da nije spomenula kuda ide?

- Ah! Naravno - odgovorio je čovek. Napravio je pauzu da oživi cigaretu koja je umirala i napravio grimasu zbog ukusa dima. - Ušli su i pitali za mapu.

Lipsi se nagnuo prema njemu. Bilo bi previše očekivati još jedan srećan pogodak za tako kratko vreme.

- I onda?

- Da se setim. Rekli su da će autoputem do Firenze, zatim preko, do jadranske obale, negde u blizini Riminija. Spomenuli su ime nekog sela... oh! Sad se sećam. Poljo.

Lipsi izvadi beležnicu.

- Kažite mi kako se to piše.

Vlasnik je izdeklamovao slovo po slovo. Lipsi zatim ustade.

- Veoma sam vam zahvalan - uzvratio je.

Napolju je zastao na pločniku da udahne topao večernji vazduh.

Tako brzo!, pomislio je.

Pripalio je kratku cigaru da proslavi.

5.

Potreba za slikanjem bila je kao potreba za cigaretom: Piter Ašer se setio vremena kada je pokušao da se odvikne. Osetio bi nejasnu neprijatnost, posebno fizičku, koja, međutim, nije bila vezana za neki određeni deo tela. Znao je, iz prethodnog iskustva, da ga je to spopalo zato što nekoliko dana nije slikao; i da su miris ateljea, blagi trag ulja koji mu ostaje na prstima kada pređe po platnu, i pogled na delo koje nastaje, jedini način da se reši nelagode.

Osim toga, bio je uplašen.

Ideja koja je pogodila njega i Miča istovremeno, one pijane večeri u Klepamu, provalila je svežinom i sjajem tropskog jutra. Izgledala je jednostavno: naslikaće nekoliko falsifikata, prodaće ih za astronomske sume, a onda će objaviti javnosti šta su uradili.

Bio bi to nečuven podsmeš na račun sveta umetnosti i njegovih snobova; sigurna reklama, akrobacija; radikalni istorijski udar.

Tokom otrežnjenja koje je usledilo narednih dana, dok su smišljali pojedinosti operacije, shvatili su da to neće biti tako jednostavno. Ipak, kad su smislili kako će izvesti prevaru, izgledala im je sve izvodljivije.

Međutim, sada kad je trebalo učiniti prvi korak u podvali veka, krenuti putem koji će dobrano preći granicu između protesta i kriminala, sam i nervozan, sedeo je u Parizu u kancelariji firme Munije i pušio cigarete koje nisu mogle da ga opuste.

Lepa stara zgrada naglašavala je njegov osećaj neprijatnosti. S mermernim stubovima i visokim, reljefom ukrašenim u tavanicama, bila je očigledno deo samouverenog krema sveta. Trgovine umetničkim delima, društva koje je prigrllilo Čarlsa Lampeta, a odbacilo Pitera Ašera. Firma Munije je poslednjih sto pedeset godina zastupala polovinu vrhunskih francuskih umetnika. Nijedan njihov klijent nije bio nepoznat.

Niži čovek u iznošenom tamnom odelu žurio je preko predvorja i hitro ušao kroz otvorena vrata u sobu u kojoj je sedeo Piter. Imao je

mučenički izraz lica čoveka koji želi da pokaže koliko je opterećen poslom.

- Ja sam Duran - izgovorio je.

Piter je ustao.

- Piter Ašer. Slikar, iz Londona, tražim privremeni posao. Možete li da mi pomognete? - Piter je govorio francuski onoliko koliko je naučio u školi, ali s pristojnim izgovorom.

Preko Duranovog lica prelete senka nezadovoljstva.

- Shvatićete, mesje Ašer, da nam s takvim molbama dolazi mnogo studenata koji uče slikarstvo u Parizu.

- Ja nisam student. Diplomirao sam na Slejdu...

- Može biti - prekinuo ga je Duran nestrpljivom gestom ruke. - Politika firme je da pomognemo kad god možemo. - Bilo je jasno da ne odobrava tu politiku. - To u potpunosti zavisi od toga da li trenutno imamo neko slobodno mesto. Kako se iz bezbednosnih razloga strogo proverava ceo naš personal, jasno je da za slučajne namernike ostaje malo poslova. Međutim, ako biste pošli sa mnom, saznaću da li možemo da vas iskoristimo.

Piter je pošao preko predvorja za Duranom, koji je brzim koracima stigao do starog lifta. Rešetkasta kabina spustila se cvileći i stenjući. Izašli su na trećem spratu.

Ušli su u malu kancelariju u zadnjem delu zgrade, gde je za pisaćim stolom sedeo krupan čovek ružičastog lica. Duran mu se obratio na brzom kolokvijalnom francuskom koji Piter nije mogao da prati. Izgleda da je krupan čovek nešto predložio: Duran kao da je to odbio. Na kraju se okrenuo ka Piteru.

- Bojim se da moram da vas razočaram - rekao je. - Imamo upražnjeno

mesto, ali posao uključuje rukovanje slikama, a za to tražimo preporuke.

- Mogu se postarati da dobijete preporuke preko telefona, ako vam nije problem da pozovete London - izjavio je Piter.

Duran se osmehnu i odmahnu glavom.

- To bi morao da bude neko koga poznajemo, mesje Ašer.

- Čarls Lampet? Čuveni galerista i...

- Naravno, poznajemo mesjea Lampeta. Da li će on garantovati za vas? - umešao se krupni čovek.

- Svakako će potvrditi da sam slikar i pošten čovek. Njegova galerija me je zastupala izvesno vreme.

Čovek za stolom se osmehnuo.

- Ako je tako, onda mislim da mogu da vam ponudim posao. Ako svratite sutra ujutru, dotle ćemo pozvati London...

- Trošak tog telefonskog razgovora moraćemo da vam oduzmemo od plate - dodao je Duran.

- To je u redu - odgovorio je Piter.

Krupni čovek klimnuo je glavom pokazujući im da su slobodni.

- Ispratiću vas - kazao je Duran. Nije se trudio da prikrije nezadovoljstvo.

Piter je ušao u prvi bar i naručio veoma skup dupli viski. Bilo je ludo što je naveo Lampetovo ime. Ne zato što bi trgovac odbio da garantuje za njega: za to će se pobrinuti njegova griža savesti. Ali to znači da će Lampet saznati da će Piter raditi kod Monijea u Parizu... to može kobno da se odrazi na plan. Verovatno se ništa neće dogoditi, ali to svakako predstavlja dodatni rizik.

Piter popi viski naskap, opsova u sebi i naruči još jedan.

Sutradan je počeo da radi u odeljenju za pakovanje. Šef mu je bio stariji, pogrbljeni Parižanin koji je život posvetio staranju o slikama. Celo jutro su otvarali sanduke s pristiglim slikama, a posle podne su ih uvijali u slojeve pamuka, stiropora, kartona i slame. Piter je radio teže poslove: otkivao eksere iz drveta i dizao teške okvire, dok je starac pripremao meka ležišta za slike, brižljivo kao da oblaže kolevku za novorođenče.

Imali su velika blistava aluminijumska kolica s četiri točka s napumpanim gumama i hidrauličnim amortizerima. Starac je bio veoma ponosan na njih. Koristili su ih za razvoženje slika po zgradi. Obojica bi oprezno podigli sliku na stalak na kolicima, zatim bi ih Piter gurao, a starac bi koračao ispred kolica i otvarao vrata.

U uglu prostorije u kojoj su pakovali slike stajao je mali pisaći sto.

Pred kraj radnog dana Piter je, dok je starac bio u toaletu, pretražio sve fioke. Unutra je bilo malo stvari: obrasci koje je starac popunjavao za svaku otpremljenu sliku, nekoliko hemijskih olovki,

zaboravljenih spajalica i praznih pakli cigareta. Radili su polako, a usput je starac pričao Piteru o svom životu i slikama. Ne sviđa mu se većina modernih slikara, rekao je, osim naivaca i, što je Pitera iznenadilo, hiperrealista. Odlikovao se neškolovanim, ali ne i naivnim ukusom. Piter je to doživeo kao osveženje. Taj čovek mu se odmah svideo i bilo mu je neprijatno što će ga prevariti.

Dok je obilazio zgradu, Piter je na stolovima sekretarica primetio mnoštvo papira s memorandumom firme. Na nesreću, sekretarice su uvek bile u sobi, kao i starac. Osim toga, zvanični memorandum sam po sebi nije bio dovoljan.

Tek pred kraj drugog radnog dana ugledao je predmet koji je došao da ukrade.

Kasno po podne stigla je slika Jana Repa, starijeg holandskog slikara koji je živeo u Parizu i koga je zastupala firma Munije. Repove slike bile su izrazito skupe, a on je slikao veoma sporo. Šef pakovanja prethodno je upozoren telefonom da će slika stići, a trenutak kasnije javili su mu da je odmah donese u kancelariju mesjea Alena Munijea, najstarijeg od trojice braće, koji je upravljao firmom.

Kada su podigli sliku iz sanduka, starac se sa osmehom ; zagledao u nju.

- Predivno - izjavio je na kraju. - Zar ne?
  - Mene ne privlači - odgovorio je Piter sa žaljenjem.
- Starac klimnu glavom.

- Pretpostavljam da je Rep slikar za starije generacije.

Natovarili su sliku na kolica, provezli je kroz zgradu, popeli se liftom i ušli u kancelariju mesjea Munijea. Tamo su je stavili na čelični stalak i stali sa strane.

Alen Munije je bio sumoran čovek u tamnom odelu, s podvaljkom i, Piter pomisli, iskrom pohlepe u sitnim plavim očima. Razgledao je novu sliku iz daljine, zatim joj prišao da oceni rad četkicom; posle toga ju je zagledao sa svih strana.

Piter je stajao pored Munijeovog ogromnog pisaćeg stola presvučenog kožom. Na njemu su bila tri telefona, kristalna pepeljara, kutija za cigare, stalak za pera od crvene plastike (poklon od dece?), ženina fotografija i mali gumeni pečat.

Piter prikova pogled za pečat. Gumeni deo bio je umrljan crvenim mastilom, a držač je bio od poliranog drveta. Pokušao je da pročita šta piše na pečatu, ali je razabrao samo ime firme.

Bio je siguran da je to ono što mu treba. Jedva se uzdržavao da ga ne zgrabi i gurne u džep, ali znao je da bi ga primetili. Sve i da uspe dok su ostali okrenuti leđima, vrlo brzo bi primetili nestanak pečata. Morao je da sačeka povoljniju priliku.

Kad je Munije progovorio, Piter se trgao zatečen.

- Možete je ostaviti ovde - rekao je čovek i klimnuo glavom pokazujući mu da može da ide.

Piter je izgurao kolica kroz vrata, i on i starac vratiše se u prostoriju za pakovanje.

Još dva dana je razbijao glavu pitajući se kako da se domogne pečata s Munijeovog stola. Zatim mu se ukazala mnogo bolja prilika.

Tog dana, starac je sedeo za pisaćim stolom, popunjavajući obrazac, a Piter je pio kafu. Podigavši pogled, starac je upitao: - Znete li gde se nalazi kancelarijski materijal?

Piter je munjevito razmišljao.

- Znam - slagao je. Starac mu dade mali ključ.

- Donesite mi nekoliko ovih obrazaca, skoro sve sam potrošio.

Piter je uzeo ključ i izašao. Usput je, u hodniku, upitao kurira gde se nalaze zalihe kancelarijskog pribora. Dečak ga uputi na donji sprat. Skladište je pronašao u kancelariji koja je, izgleda, bila daktilo-biro. Tu još nije zalazio. Jedna daktilografkinja mu je pokazala vrata u uglu kancelarije. Piter otključa vrata, upali svetio i uđe.

Odmah je pronašao gomilu obrazaca po koje je došao. Preleteo je pogledom police i zaustavio se na paketima službenog štampanog papira. Pocepao je omot jednog i uzeo tridesetak listova.

Pečat nigde nije video.

U dnu sobice nalazio se zeleni metalni ormar. Piter je pokušao da otvori vrata; bila su zaključana. Otvorio je kutiju spajalica, uzeo jednu, oblikovao žicu i gurnuo je u bravu. Okretao je savijenu žicu tamo-amo. Počeo je da se znoji. Za koji trenutak, daktilografkinje će se pitati šta tako dugo radi unutra.

Brava je škljocnula, njemu se učinilo da ga je udario grom, i vrata se otvoriše. Ugledao je otvorenu kartonsku kutiju, a u njoj šest

gumenih pečata. Uzeo je jedan i pročitao šta piše.

Preveo je: Certifikat izdaje Menije, Pariz.

Potisnuo je oduševljenje. Kako da iznese tu stvar iz zgrade?

Pečat i memorandum sumnjiv su paket da bi mogao tek tako da ga iznese pored čuvara na izlazu kad bude odlazio s posla. A moraće do kraja radnog vremena da ga krije i od starca.

Pala mu je na pamet sjajna ideja. Izvadio je nožić iz džepa, gurnuo oštricu pod tanak gumeni sloj na dnu pečata, i okretao je levo desno da odvoji zalepljenu gumu od drvenog držača. Ruke, klizave od znoja, jedva su uspele da zadrže polirano drvo.

- Jeste li uspele da nađete šta vam treba? - ženski glas dopro mu je iza leđa.

Sledio se.

- Hvala, upravo sam našao - odgovorio je. Nije se okrenuo. Koraci se udaljiše.

Guma se odvojila od držača. Piter na polici nađe veliku kovertu. Ugurao je memorandum i tanki sloj gume u nju i zalepio je. Zatim je zatvorio vrata metalnog ormara, uzeo formulare i izašao. U poslednjem trenutku se setio spajalice. Vratio se u sobicu, našao je na podu i gurnuo u džep. U prolazu se osmehnuo daktilografinjama. Umesto da se vrati kod starca, prošetao je hodnicima dok nije sreo drugog portira.

- Možeš li mi reći gde da odnesem ovo za slanije? - pitao je. - Avionom.

- Ja ću ga odneti za vas - predusretljivo odgovori kurir. Pogledao je kovertu. - Treba napisati „avionom“ - rekao je.

- O, bože.

- Ne brinite. Ja ću - umirio gaje momak.

- Hvala ti. - Piter se vratio na odeljenje pakovanja.

Starac reče:

- Dugo vam je trebalo.

- Zalutao sam - objasnio je Piter.

Tri dana kasnije, uveče u svom jeftinom smeštaju, Piter je dobio telefonski poziv iz Londona.

- Stiglo je - čuo je Mičov glas.

- Hvala bogu - odgovorio je Piter. - Sutra ću biti kod kuće.

Kad je Piter stigao, Ludi Mič sedeo je na podu ateljea, glavu zaraslu u čupavu riđu kosu naslonio je na zid. Na suprotnom zidu bila su, jedno do drugog, naslonjena tri Piterova platna. Mič ih je smrknuto proučavao, držeći u ruci konzervu long life piva.

Piter baci ranac na pod i stade pored Miča.

- Znaš, ako neko zaslužuje da živi od slikanja, onda si to i - rekao je Mič.

- Hvala. Gde je En?

- U kupovini. - Mič ustade i priđe stolu umrljanom bojom. Uzeo je s njega kovertu, koju je Piter prepoznao. - Dobro si smislio da odlepiš gumeni deo žiga - primetio je. - Ali zašto si to poslao poštom?

- Nisam na drugi način mogao bezbedno da ga iznesem iz zgrade.

- Hoćeš da kažeš da je poštarinu platila firma?

Piter je klimnu glavom.

- Gospode! Nadam se da niko nije zapamtio ime s koverta. Da li si ostavio još neke tragove?

- Jesam. - Piter je uzeo konzervu iz Mičovih ruku i potegao poveći gutljaj piva. Obrisao je usta rukom i vratio mu konzervu. - Morao sam da im pomenem Čarlsa Lampeta kako mi je dao preporuku.

- Jesu li proveravali?

- Mislim da jesu. Uostalom, tražili su jemca koga znaju i koga mogu da pozovu.

Mič sede na ivicu stola i počea se po stomaku.

- Da li si svestan da si ostavio trag širok kao jebeni autoput M1.

- Nije tako loše. To znači da bi, možda, za izvesno vreme mogli da nas otkriju. Ali ni onda ne bi mogli ništa da dokažu. Međutim, važno je da nas ne nađu pre nego što obavimo posao. Uostalom, treba nam još samo nekoliko dana.

- Ako se sve bude odvijalo po planu.

Piter sede na nisku stoličicu.

- Kako je bilo ovde?

- Odlično. - Mič se odjednom razvedrio. - Poverio sam plan Arnazu. On će nas finansirati.

- Zašto? Čemu se nada? - pitao je radoznalo Piter.

- Dobroj šali. Ima sjajan smisao za humor.

- Pričaj mi o njemu.

Mič je popio ostatak piva i bacio konzervu u kantu.

- Tridesetak godina, pola Irac, pola Meksikanac, odrastao u Sjedinjenim Državama. Kad je imao devetnaest, počeo je na Srednjem zapadu da prodaje originale iz kombija. Namlatio je silne pare, otvorio galeriju, naučio da prepozna prava umetnička dela. Došao je u Evropu da kupuje, svidelo mu se ovde i ostao je. Sad je prodao svoje galerije i bavi se posredništvom u međunarodnoj trgovini umetničkim delima... kupuje i prodaje, mnogo zarađuje i ruga se budalama. Umereno beskrupulozan momak, ali o trgovini slikama misli isto što i mi.

- Koliko ulaže?

- Hiljadu funti. Ali daće nam još ako zatreba.

Piter zviznu.

- Lepo od njega. Šta si još uradio?

- Otvorio sam nam račun u banci, pod lažnim imenima.

- Kojim?

- Džordž Holouz i Filip Koks. To su moje kolege s koledža. Kao preporuku, naveo sam direktora koledža i sekretara.

- Da to nije opasno?

- Nije. Koledž ima više od pedeset profesora, što znači da bi teško mogli baš mene da povežu s tim. Banka će direktoru i sekretaru poslati upit da li su Holouz i Koks stvarno profesori i da li žive na navedenim adresama. Dobiće potvrđan odgovor.

- Ako to, recimo, pomenu Holouzu i Koku?

- Neće ih videti. Do sledećeg semestra ima još četiri nedelje, a slučajno znam da se mimo posla ne družu.

Piter se osmehnuo.

- Dobro si to uradio. - Čuo je otvaranje ulaznih vrata, i Enin glas kad je doviknula „zdravo“. - Gore smo - uzvratio joj je.

Ušla je i poljubila ga.

- Pretpostavljam da je sve bilo kako treba - rekla je. Oči joj zaiskriše od uzbuđenja.

- Prilično dobro - uzvratio je Piter. Okrenuo se ka Miču. - Sledeći korak je veliki obilazak, zar ne?

- Da. To je tvoj posao.

U ateljeu je vladala atmosfera usredsređenosti. Kroz otvorene prozore, topao avgustovski povetarac donosio je žamor saobraćaja iz daljine. Troje ljudi dugo je ćutke radilo uz zadovoljno gugutanje deteta u ogradici na sredini sobe.

Devojčica se zvala Vibeke, i upravo je napunila godinu dana. Obično je tražila da joj odrasli poklanjaju pažnju; ali tog dana se igrala novom igračkom, plastičnom kutijom. Primetila je da se poklopac ponekad otvara a ponekad ne, i pokušavala je da shvati zašto. I ona se usredsredila.

Njena majka je sedela za pohabanim stolom i pedantnom kaligrafijom nalivperom pisala na Munijeovom memorandumu.

- Ako vam nisam potrebna - reče En - beba me zove. - Izašla je.

- Zašto moj? - pitao je Piter.

- En i mene ne smeju da vide u galerijama pre isporuke.

Piter klimnu glavom.

- Naravno. Hajde onda da pretresemo to.

- Napravio sam spisak deset najvažnijih galerija. Možeš sve da ih obiđeš za jedan dan. Prvo registruj čega imaju u izobilju, a šta im nedostaje. Ako planiramo da im ponudimo neko platno, bolje da se uverimo da im to i treba.

- Drugo, moramo uzeti slikara koji se lako falsifikuje. Mora da bude mrtav, da ima veliki broj dela, i da nigde u svetu ne postoji kompletan spisak njegovih radova. Nećemo da kopiramo remekdela, slikaćemo svoja. Pronađi po jednog takvog slikara za svaku galeriju, zapiši i onda idi na sledećeg.

- Da, moramo i da isključimo svakog koji je po navici koristio specifične materijale. Znaš, sve bi bilo mnogo lakše kad bismo se

ograničili na akvarele i crteže.

- Ne bismo mogli da prikupimo onoliko novca koliko nam treba za spektakularnu aferu.

- Šta misliš, koliko možemo ukupno da uzmemo?

- Bio bih razočaran kada bi to bilo manje od pola miliona.

Sto je bio prekriven otvorenim knjigama: raskošno opremljenim monografijama koje se drže na čajnim stolićima u salonima, pozamašnim stručnim izdanjima i zbirka kratkih naučnih članaka u mekom povezu. En bi povremeno isturila jezik dok je radila.

Mič se udaljio od platna i duboko uzdahnuo. Radio je na prilično velikom kubističkom Pikasu koji je prikazivao borbu s bikovima; jedna iz niza slika koje su vodile ka Gerniki. Na podu kraj njegovog stoka ležala je skica. Pogledao ju je i namrštiio čelo premreženo dubokim borama. Podigao je desnu ruku i napravio nekoliko poteza ispred platna, povlačeći liniju u vazduhu sve dok nije smatrao da je pogodilo; zatim je brzim konačnim pokretom povukao četkicom po platnu.

En je čula uzdah, podigla glavu i pogledala prvo Miča, a onda platno. Preko lica joj je preletela zapanjenost pomešana s divljenjem.

- Miče, ovo je briljantno - rekla je.

Osmehnuo se zahvalno.

- Stvarno, da li bi bilo ko to mogao da uradi? - dodala je.

- Ne bi - odgovorio je polako. - Za to je potreban poseban dar. Slikarima je falsifikovanje u neku ruku ono što je glumcima mimika. Neki veliki glumci su loši mimičari. To je jednostavno trik koji neki znaju da izvedu.

- Kako napreduješ s podacima o poreklu slika? - pitao je Piter.

- Upravo sam završila Braka i Munka, a sad radim na Pikasu - odgovorila je En. - Kakav pedigree će imati tvoj Van Gog?

Piter je popravljao sliku koju je naslikao kada su se nadmetali u kopiranju remekdela. Držao je pored sebe otvorenu knjigu s reprodukcijom u boji, i često ju je gledao. Boje na njegovom platnu bile su tamne, a potezi teški. Telo grobara bilo je snažno, a ipak umorno.

- Naslikano je između 1880. i 1886 - počeo je Piter. - U njegovom holandskom periodu. Pretpostavljam da ga tada niko nije kupio.

Napiši da je bilo u njegovoj zaostavštini... ili bolje u zaostavštini njegovog brata Tea... nekoliko godina. Zatim ga je otkupio neki izmišljeni kolekcionar iz Brisela. Šezdesetih godina pojavilo se u javnosti posredovanjem nekog galeriste. Ostalo možeš sama da izmisliš.

- Da upotrebim ime pravog trgovca?

- Pa možeš, ali nađi nekog nepoznatog... recimo, nekog Nemca.

- Mmmm.

U ateljeu je ponovo zavladao tišina jer su se sve troje usredsredili na posao. Posle nekog vremena, Mič je skinuo platno i počeo drugu sliku: Munka. Prvo je premazao čitavo platno bledosivom bojom, da bi dobio škrto norveško svetlo koje je preovladavalo na većini Munkovih platna. S vremena na vreme, sklopio bi oči i pokušao da se otarasi toplog engleskog sunca u ateljeu. Pokušao je da zamisli osećaj hladnoće, što mu je tako dobro pošlo za rukom daje zadrhtao.

Tri glasna kucaja na vratima razbila su tišinu.

Piter, Mič i En nemo se pogledaše. En je ustala od stola i prišla prozoru. Okrenula se ka muškarcima bleđa u licu.

- Policajac - rekla je.

Pogledali su se zapanjeno i s nevericom. Mič se prvi povratio.

- Idi i otvori, Piter - rekao je. - En, sakrij te sertifikate o poreklu, memorandume i pečat. Ja ću okrenuti platna licem prema zidu. Hajdemo!

Piter je polako sišao niza stepenice. Srce mu je sišlo u pete. To jednostavno nije mogao da shvati. Policija ni na koji način nije mogla da ih otkrije. Otvorio je ulazna vrata.

Policajac je bio visok, mlad pozornik kratke kose i retkih brkova.

- Da li je ovo vaš automobil, gospodine? - upitao je.

- Jeste... u stvari ne - zamučao je Piter. - Koji?

- Plavi mini oslikanih blatobrana.

- Ah, on pripada mom prijatelju. Kod nas je u gostima.

- Možda biste mogli da mu kažete da su mu upaljena poziciona svetla - rekao je pozornik. - Doviđenja, gospodine. - Okrenuo se i otišao.

- Oh! Hvala vam! - doviknu Piter za njim. Vratio se gore. En i Mič su ga preplašeno gledali. - Rekao mi je da ti kažem da si ostavio upaljena poziciona svetla, Miče - izjavio je Piter.

Na trenutak je zavladala zbunjujuća tišina, a onda su sve troje prasnuli u glasan, skoro histeričan smeh.

Na iznenadnu buku, Vibeke je u svojoj ogradici podigla pogled. Začudeno je gledala a onda se polako, oduševljeno pridružila smehu kao da je savršeno shvatila šalu.

Treći deo LIKOVI U KRUPNOM PLANU

Čovek se mora zamisliti nad ulogom umetničkih dela u svom životu.

Ta uloga ni u kom slučaju nije jednoobrazna.

Ludvig Vitgenštajn, filozof

1.

Višepratni hotel od armiranog betona u Riminiju nudio je engleski doručak: slaninu, jaja i bokal čaja. Lipsi u prolazu baci pogled na jedan od stolova. Jaje je bilo prepečeno, a slanina sumnjivo zelena. Seo je i naručio pecivo i kafu.

Stigao je prethodne večeri i izabrao loš hotel. Ujutru je osećao umor. U predvorju je kupio San, jedini engleski list koji se prodavao. Prelistao ga je dok je čekao doručak. Uzdahnuo je ogorčeno: to nisu bile novine po njegovom ukusu.

Kafa mu je pomogla da se malo okrepi, mada bi mu pravi doručak, onakav kakav sebi sprema kod kuće, više prijao, dok je mazao maslac na pecivo, prisluškiavao je razgovor okolo hvatajući jorkširski, liverpulski i londonski izgovor. Dva ili tri glasa govorila su nemački; niko nije govorio francuski ni italijanski. Italijani nisu tako glupi da odsedaju u hotelima

koje su sagradili za turiste; a nijedan Francuz pri zdravoj pameti ne bi letovao u Italiji.

Pojeo je pecivo, popio kafu i odustao od cigare. Pitao je hotelskog nosača koji je natučao engleski gde se nalazi najbliža agencija za iznajmljivanje automobila.

Italijani su Rimini grozničavo pretvarali u kopiju Sautenda. Na svakom koraku nalazili su se restorani s prženom ribom i pomfritom, imitacije engleskih pabova, hamburger-barovi i prodavnice suvenira. Svaki slobodan pedalj bio je pretvoren u gradilište. Ulice su već vrvele od turista, starijih ljudi u raskopčanim havajkama, žena u cvetnim haljinama, i mladih nevenčanih parovima u džinsu, koji su pušili king-sajz embasi kupljen u djutfrišopu.

Dok je dvoje činovnika u kancelariji agencije za iznajmljivanje kola popunjavalo poduže obrasce, proveravalo njegovu vozačku dozvolu i pasoš, popušio je cigaru. Jedini automobil koji mogu da mu nabave za ovako kratko vreme je, rekli su sa žaljenjem, veliki fijat svetlozelene metalik boje. Automobil je bio prilično skup, ali dok ga je odvezio, bio je zadovoljan što je motor snažan, a kola udobna.

Vratio se u hotel i popeo se u sobu. Pažljivo se pogledao u ogledalu. Zaključio je da u strogom engleskom odelu i teškim cipelama na pertlanje previše liči na policajca. Izvadio je iz kofera tridesetpetomilimetarski fotoaparat u kožnoj futroli i kaiš prebacio preko ramena. Zatim je stavio zatamnjena stakla na naočare. Ponovo se pogledao u ogledalu. Sada je ličio na nemačkog turistu.

Pre nego što je pošao, proučio je karte kojim je agencija za iznajmljivanje kola mudro popunila pregradu za rukavice. Poljo je bio udaljen otprilike trideset pet kilometara, put se pružao pored mora, a onda nekoliko kilometara prema unutrašnjosti.

Izvezao se iz grada i zaputio se uskim dvosmernom putem. Zadovoljio se udobnom vožnjom od sedamdeset pet kilometara na sat uz otvoren prozor, uživajući u svežem vazduhu i ravničarskom predelu s oskudnim rastinjem.

Na prilazu Polju put se sužavao, tako da je morao da se popne na nasip i stane da bi propustio traktor. Stao je na raskrsnici bez oznaka i zaustavio seljaka koji je na sebi imao izbledelu kapu, majicu i pantalone vezane učkurom. Mucavim italijanskim pitao ga je za pravac. Seljak je govorio nerazumljivo, ali Lipsi je zapamtio gestikulaciju i sledio ju je.

Kad je stigao u selo, ni po čemu se nije moglo zaključiti da je to baš Poljo. Male okrečene kuće bile su rasute na dvadesetak metara od puta, a neke su bile podignute uza sam drum, kao da su tu još od vremena kad se nije znalo gde će se preseći put. Na mestu koje je Lipsi smatrao centrom sela, put se račvao, a jedan krak je zavijao oko grupe kuća oslonjenih jedna na drugu kao da se podupiru. Reklama za koka-kolu na jednoj kući označavala je seosku kafanu.

Prošao je kroz selo i začas se ponovo obreo između polja. U tri pokušaja je okrenuo vozilo na uskom putu i na povratku primetio još jedan drum koji vodi na zapad. Čemu tri puta koja vode u to selo, pomislio je. Ponovo se zaustavio, ovoga puta pored starije žene s korpom. Bila je u crnini, a izborano lice joj je bilo veoma belo, kao da se celog života čuvala sunca.

- Je li ovo Poljo? - pitao je.

Smakla je maramu s lica i sumnjičavo pogledala ga.

- Još uvek - odvrtila je i produžila.

Lipsi je parkirao kola u blizini kafane. Prošlo je deset sati i sunce je počelo da peče. Na stepenicama kafane sedeo je starac sa slamnim šeširom i štapom preko kolena, hladeći se u senci. Lipsi se osmehnuo i poželeo mu dobro jutro dok je prolazio pored njega i ušao je u kafanu. Unutra je bilo mračno i smrdelo je na duvan za lulu. U prostoriji su bila samo dva stola, nekoliko stolica i mali šank s barskom stolicom. Nije bilo nikoga.

Lipsi sede na barsku stolicu i upita: - Ima li koga?

Iz sporedne prostorije u kojoj je verovatno stanovala porodica vlasnika čuli su se šumovi. Lipsi pripali cigaru i sačeka. Na kraju, kroz zavesu pored bara izađe mlad muškarac raskopčanog okovratnika na košulji. Brzim bistrim pogledom odmerio je Lipsijevu garderobu, fotoaparata i tamna stakla. Zatim se osmehnuo.

- Dobro jutro, gospodine - rekao je.

- Molim vas, hladno pivo.

Vlasnik je otvorio mali frižider i izvadio bocu. Dok je sipao pivo, čaša se zamaglila.

Lipsi je izvadio novčanik da plati. Kad ga je otvorio, iz njega na šank ispade fotografija Di Slej i skliznu na pod. Vlasnik je podignu. Kad je pogledao sliku i vratio je Lipsiju, na licu mu se nije videlo da ju je prepoznao.

- Lepa devojka - primetio je.

Lipsi se osmehnu i pruži mu novčanicu. Vlasnik mu je vratio kusur i vratio se u sporednu prostoriju. Lipsi je pio pivo.

Činilo se da gospođica Slej, sama ili s prijateljem, još nije stigla u Poljo. To je sasvim moguće, budući da je Lipsi žurio, a oni nisu. Nisu ni slutili da još neko traga za tim istim Modiljanijem.

Ponovo je zaključio da bi radije tragao za slikom nego za devojkom. Međutim, nije znao šta je nju zapravo dovelo u Poljo. Možda joj je neko rekao da se slika nalazi ovde ili da neko odavde zna gde je, ili gde je bila ili je reč o nekom još komplikovanijem tragu.

Popio je pivo i rešio da malo razgleda selo. Starac je i dalje sedeo na stepenicama. Nikog drugog nije bilo na vidiku.

U selu nije bilo mnogo toga da se vidi. Jedina radnja bila je prodavnica mešovite robe; jedina javna zgrada, mala renesansna crkva, podignuta, Lipsi je nagađao, u nekom periodu blagostanja

tokom sedamnaestog veka. Nije bilo policijske stanice, opštinske ili mesne kancelarije. Lipsi je polako hodao po vrućini, zabavljajući se da po izgledu kuća i njihovom položaju donosi dokone zaključke o ekonomskom stanju sela.

Sat vremena kasnije, kada je iscrpeo sve mogućnosti te zabave, još uvek nije rešio šta će. Kada se vratio do kafane, još jednom se uverio da događaji odlučuju umesto njega. Ispred kafane, nedaleko od stepenica na kojima je još uvek u hladu sedeo isti starac, nalazio se parkiran plavi mercedei kabriolet sa spuštenim krovom.

Lipsi je zastao i osmotrio ga, pitajući se šta sad da uradi. Bio je skoro siguran da kola pripadaju gospođici Slej ili njenom prijatelju, ili oboma. Niko u selu ne bi mogao da ima takva kola, a nema baš mnogo povoda da neko drugi svrati ovde. S druge strane, stekao je utisak da ni ona ni njen prijatelj nemaju mnogo novca, sudeći po stanu u Parizu. Ipak, možda su namerno živeli tako da bi naučili nešto o sirotinjskom Parizu.

Jedini način da nešto sazna bio je da uđe u kafanu. Nije mogao da stoji ispred kao da je slučajni prolaznik: u odelu i izglancanim cipelama predstavljao je veoma neuverljivu seosku skitnicu. Popeo se uza stepenice i gurnuo vrata.

Par je sedeo za stolom, pijući neko piće slično razređenom aperitivu s ledom. Bili su istovetno obučeni: široke, izhledele plave pantalone i svetlocrvene majice. Devojka je bila privlačna, ali Lipsi primeti da je muškarac neobično lep, mnogo stariji nego što je Lipsi očekivao, možda mu je bilo četrdesetak godina.

Napeto su se zagledali u Lipsija, kao da su ga očekivali. On im ovlaš klimnu glavom i produži do šanka.

- Još jedno pivo, gospodine? - upitao je mladi šanker.

- Da, molim.

Barmen se obrati gospođici Slej:

- Ovo je gospodin o kojem sam vam pričao.

Lipsi se osvrnu, izvivši obrve kao da je iznenađen. Devojka ga upita: - Vi imate moju fotografiju u novčaniku?

Lipsi se nehajno nasmeja. Odgovorio je na engleskom: - Ovaj čovek misli da sve Engleskinje liče jedna na drugu. U stvari, vi zaista ličite na moju ćerku. Ali samo na prvi pogled.

Momak reče:

- Možemo li da vidimo tu fotografiju? - Govorio je dubokim glasom i severnoameričkim izgovorom.

- Naravno. - Lipsi se mašio za džep, izvukao novčanik i pretražio ga. - Ah! Mora da je u automobilu. - Platio je pivo i odvratio: - Dozvolite da vas častim pićem.

- Hvala - zahvalila se gospođica Slej. - Kampari, za oboje.

Lipsi sačeka da šanker sipa piće i da ga odnese za sto. Onda reče: - Neobično je sresti engleske turiste u ovoj zabiti. Jeste li vi iz Londona?

- Živimo u Parizu - odgovorila je devojka. Činilo se da je ona pričljivija.

Momak reče:

- Zaista neobično. A šta vi radite ovde?

Lipsi se osmehnu.

- Ja sam pomalo usamljenik - kazao je glasom čoveka koji priznaje neku slabost. - Kad sam na letovanju, ne volim da idem ustaljenim stazama. Jednostavno uđem u kola i pođem nekud dok ne osetim potrebu da stanem.

- Gde ste odseli?

- U Riminiju. A vi, jeste li i vi litalice?

Devojka zausti da kaže nešto, ali je momak prekinu.

- Mi smo u nekoj vrsti potrage za blagom - objasnio je.

Lipsi zahvali zvezdama na naivnosti tog momka.

- Neverovatno zanimljivo - izgovorio je. - Šta je cilj potrage?

- Vredna slika, nadamo se.

- Ovde, u Polju?

- Skoro. Desetak kilometara dalje, uz put, nalazi se chateau* - Pokazao je ka jugu. - Mislimo da je tamo. Uskoro krećemo.

Lipsi se blagonaklono osmehnu.

- Pa, to je ono što daje draž letovanju, nešto drugačije od uobičajenog, pa makar i ne našli blago.

- Upravo tako.

Lipsi popi piće.

- Što se mene tiče, nagledao sam se Polja. Idem dalje.

- Dozvolite da vas častim pivom.

- Ne, hvala. Vozim, a preda mnom je dug vreo dan. - Ustao je. -
Bilo mi je drago. Doviđenja.

Fijat se potpuno usijao i Lipsi zažali što ga nije parkirao u hladu. Spustio je prozor i krenuo, puštajući da ga tokom vožnji hladi povetarac. Bio je zadovoljan: par mu je dao uputstva i još mu omogućio prednost.

Krenuo je iz sela prema jugu, u pravcu koji mu je Amerikanac pokazao. Put je bio prašnjav. Podigao je prozor i pustio hlađenje na najjače. Kada se automobil dovoljno rashladio, zaustavio se da pogleda kartu.

Mapa je pokazivala da na jugu stvarno postoji neki dvorac. Činilo mu se da do njega ima više od deset kilometara, možda petnaestak, ali sasvim je moguće da pripada Polju. Bio je malo dalje od glavnog puta, ako se taj drum mogao nazvati glavnim putem, i Lipsi zapamti pravac.

Trebalo mu je pola sata da pređe tu razdaljinu jer je put bio neravan i bez ikakvih putokaza. Ali kad je stigao, bio je j siguran da je našao ono što traži: bila je to građevina podignuta otprilike kada i crkva u Polju. Imala je tri sprata i na sva četiri ugla tornjeve kao u bajci. Delovi kamenog zdanja bili su oronuli, a prozori prljavi. Zasebna zgrada nekadašnje konjušnice očigledno je bila pretvorena u garažu. Kroz otvorena vrata video je motornu kosilicu i prastari kombi sitroen. i Parkirao je izvan ograde i peške prešao preko kratkog prilaza. Između šljunka je izdžikljala trava, a što se više približavao zgradi, izgledala mu je sve zapuštenije.

Dok je stajao gledajući gore u prozore, vrata su se otvorila i neka starija žena pođe ka njemu. Pitao se šta da joj kaže.

- Dobro jutro - rekla je na italijanskom.

Seda kosa bila joj je uredno očešljana, odeća elegantna, a kosti lica govore su da je nekada bila lepotica. Lipsi se blago nakloni.

- Izvinite što sam ovako upao.

- Nemojte se izvinjavati. - Prešla je na engleski. - Kako mogu da vam pomognem?

Lipsi je do tada već stekao izvestan utisak o njoj da bi mogao da odluči kako da nastupi.

- Pitam se da li je dozvoljeno pogledati spolja ovu predivnu kuću?

- Naravno - osmehnula se žena. - Prijatno je naići na nekog koga ona zanima. Ja sam grofica Di Lanca. - Pružila je ruku, a Lipsi je prihvati, podigavši u sebi izgled na uspeh na devedeset odsto.

- Dansford Lipsi, grofice.

Povela ga je oko kuće.

- Sagrađena je u prvoj četvrtini sedamnaestog veka, kada je sva okolna zemlja poklonjena mojoj porodici kao nagrada za zasluge u nekom ratu. To je bilo vreme kad je renesansna arhitektura konačno prodrila i u unutrašnjost.

- Ah. Znači da je sagrađena u isto vreme kad i crkva u Polju?

Klimnula je glavom.

- Zanima vas arhitektura, gospodine Lipsi?

- Mene zanima sve što je lepo, grofice.

Primetio je da je savladala osmeh i da verovatno misli kako taj tradicionalno ukočeni Englez ima izvesnog ekscentričnog šarma. To je i želeo da ona pomisli.

Pričala mu je o kući kao da prepričava poznatu priču: pokazivala mesta gde je zidarima ponestala odgovarajuća vrsta kamena, pa su morali da pribegnu zameni, nove prozore dodate u osamnaestom veku, malo zapadno krilo iz devetnaestog veka.

- Naravno, mi više nismo vlasnici ovog kraja, a malo zemljišta koje smo sačuvali siromašno je. Kao što vidite, i previše popravki je odloženo. - Okrenula se ka njemu i osmehnula se kao da se izvinjava. - Grofica u Italiji ima za izvoz, gospodine Lipsi.

- Ali nemaju sve tako drevnu porodicu kao što je vaša.

- Da. Novo plemstvo čine poslovni ljudi i industrijalci. Njihove porodice ne mogu da osiromaše tako što će potrošiti nasleđeno bogatstvo.

Obišli su krug oko kuće i sad su stajali u senci u podnožju jednog od tornjeva. Lipsi reče: - Moguće je osiromašiti i sa zarađenim bogatstvom, grofice. Bojim se da ni ja za svoj život ne radim preterano naporno.

- Mogu li da pitam čime se bavite?

- Imam antikvarnicu u Londonu. U Kromvel roudu. Kada dođete u Englesku, moraćete da je posetite. Mada sam ja retko kad tamo.

- Da li ste sigurni da ne biste želeli da vidite unutrašnjost kuće?

- Pa, ako vam neću smetati...

- Nimalo.

Grofica ga je uvela na glavna vrata. Lipsi oseti peckanje po vratu koje se javljalo kad god se slučaj približi kraju. Veoma vešto je vodio razgovor: na neupadljiv način je u grofici pobudio utisak da je spreman da kupi nešto od nje. Očigledno joj je očajnički potreban novac.

Dok ga je vodila kroz sobe, oštrim pogledom preleteo je preko zidova. Na njima je bilo dosta slika, uglavnom uljanih portreta predaka i akvarela predela. Nameštaj je bio star, ali ne i stilski. U nekim od soba je lebdeo miris nekorišćenih prostorija, čudna mešavina naftalina i truleži.

Povela ga je uza stepenice i on shvati da je prostrano odmorište izložbeni prostor kuće. U sredini je stajao pomalo erotični mermerni kip kentaura i devojke u strasnom zagrljaju. Tepisi na veoma uglačanom podu nisu bili izlizani. Na svim zidovima visile su slike.

- To je naša skromna umetnička zbirka - objasnila je grofica. - Trebalo ju je odavno prodati, ali moj pokojni muž nije želeo da se odvoji od nje. A i ja sam odlagala prodaju.

Lipsi pomisli da otvoreniju ponudu za prodaju od ove stare dame neće dobiti. Nije se više pretvarao da je površno zainteresovan i počeo je da proučava slike.

Osmotrio je svaku iz daljine, čkiljeći i tražeći nagoveštaj Modiljanijevog stila: izduženo lice, karakterističan nos, manir kojem se nije mogao odupreti, pa ga je slikao svim svojim modelima, uticaj afričke skulpture, neobičnu asimetriju. Zatim je prilazio i pokušavao da odgonetne potpis. Proučavao je ramove tražeći znake da je slika vađena iz okvira i ponovo uramljena. Iz unutrašnjeg džepa izvadio je veoma jaku baterijsku lampu u obliku olovke i osvetljavao njom platna, tragajući za znacima naknadnog nanošenja boje.

Neke slike dovoljno je bilo jednom pogledati; druge je trebalo veoma detaljno ispitati. Grofica je strpljivo posmatrala kako obilazi sve zidove na odmorištu. Na kraju se okrenuo ka njoj.

- Imate nekoliko izuzetnih slika, grofice - rekao je.

Brzo ga je provela kroz ostale delove kuće, kao da oboje znaju da je to samo formalnost. Kada su se vratili na odmorište, zastala je.

- Hoćete li da popijete kafu?

- Hvala vam.

Sišli su u salon i grofica ode u kuhinju da naruči kafu. Lipsi je grickao usne dok je čekao. Nije znao kako da se izvuče odatle: nijedna od slika nije vredela više od nekoliko stotina funti, a u kući pouzdano nije bilo nijednog Modiljanija.

Grofica se vratila.

- Zapalite, ako želite - izjavila je.

- Hvala vam. Hoću. - Lipsi pripali cigaru. Uzeo je vizitkartu iz džepa: na njoj je stajalo samo njegovo ime, poslovna adresa i broj telefona, nijedan trag njegovog zanimanja. - Mogu li da vam dam svoju adresu? Ako odlučite da prodate zbirku, imam neke poznanike u Londonu koje bi to moglo da zanima.

Kada je shvatila da Lipsi neće ništa da kupi, preko grofičinog lepog lica prelete senka razočaranja.

- Pretpostavljam da je to vaša cela zbirka? - upitao je.

- Jeste.

- Nemate slika na tavanu ili u podrumu?

- Nažalost, ne.

Služavka je donela kafu na poslužavniku i grofica je natoči. Ispitivala je Lipsija o Londonu i modi, o novim radnjama i restoranima. Odgovarao je najbolje što je umeo.

Posle deset minuta dokonog razgovora popio je kafu i ustao.

- Bili ste veoma ljubazni, grofice. Molim vas da me potražite kada dođete u London.

- Bilo mi je drago, gospodine Lipsi. - Ispratila ga je do ulaza.

Brzo je otišao niz prilaz i ušao u auto. Skrenuo je ušavši unazad u prilaz dvorcu i na trenutak ugledao u retrovizoru groficu, koja je još uvek stajala na vratima.

Bio je veoma razočaran. Izgleda da je sav trud bio uzaludan. Ako je u tom dvorcu nekada i postojao izgubljeni Modiljani, sada sigurno nije tamo.

Naravno, postojala je još jedna mogućnost na koju je trebalo da obrati pažnju. Možda ga je Amerikanac, prijatelj gospođice Slej, namerno poslao da traži na pogrešnom mestu.

Da li je taj čovek posumnjao u Lipsija? To je bila jedna od mogućnosti; a Lipsi je verovao da mogućnosti i postoje da bi se proverile. Uzdahnuo je dok je donosio odluku: moraće da prati ono dvoje, dok se ne uveri da su i oni odustali.

Nije bio sasvim siguran u to kako bi to trebalo da izvede. U ovakvom okruženju teško da je mogao da ih prati kao što bi to mogao u gradu. Moraće da se raspituje o njima.

Vratio se u Poljo drugim putem, trećim drumom koji je vodio u selo, onim koji se pruža sa zapada. Na otprilike kilometar i po pre Polja ugledao je kuću kraj puta s reklamom za pivo u izlogu. Napolju je bio okrugli metalni stočić, kao da je to neka kafana.

Lipsi je ogladneo i ožedneo. Skrenuo je s puta na zemljano parkiralište ispred kuće i ugasio motor.

2.

- Ti baš masno lažeš, Majk! - uzviknula je Di. Razrogačila je oči, tobože zgrožena.

Razvukao je usne u osmeh, ali u njegovom pogledu nije bilo osmeha.

- Čovek se ne može ponašati skrupulozno kad ima posla s takvim tipom.

- Kakvim tipom? Mislim da je bio izuzetno pristojan. Možda malo dosadan.

Majk je pijuckao peti kampari i ponovo pripalio cigaretu. Pušio je dugi pal mal bez filtera, i Di je podozrevala da zato ima taj dubok promukli glas. Otpuhnuo je dim i rekao: - To što se zatekao ovde u isto vreme kad i mi, prevelika je slučajnost. Hoću da kažem da ovamo niko ne dolazi, čak ni usamljenik skitnica. Ali fotografija je sve objasnila. Ono trabunjanje o ćerki bilo je malo improvizacije na brzinu. Tražio je tebe.

- Plašila sam se da ćeš to da kažeš. - Di je uzela cigaretu, povukla dim i vratila mu je.

- Sigurna si da ga do sada nisi videla?

- Sigurna.

- Dobro. Sad razmisli: ko je mogao da sazna za Modiljanija?

- Misliš da je o tome reč? Da se još neko uključio u potragu za slikom? To je pomalo melodramatično.

- Đavola je melodramatično. Slušaj, draga, u svetu umetnosti takve vesti se šire kao venerične bolesti na Tajms skveru. A sad, kome si rekla?

- Pa, verovatno Kler. Valjda sam joj pomenula to dok je bila u stanu.

- Ona se ne računa. Jesi li pisala kući?

- Oh, zaboga, jesam. Pisala sam Semi.

- Ko je to?

- Glumica, Samanta Vineker.

- Čuo sam za nju. Nisam znao da je poznaješ.

- Ne viđam je često, ali dobro se slažemo. Išle smo zajedno u školu. Ona je starija od mene, ali je kasnije pošla u školu. Mislim da joj je otac putovao oko sveta ili tako nešto.

- Da li je ona zagrejana za slikarstvo?

- Nije, koliko ja znam. Ali verovatno ima takve prijatelje.

- Još nekome?

- Da. - Di je oklevala.

- Pucaj.

- Ujka Čarliju.

- Galeristi? - Di nemo klimnu glavom. - Gospode bože - uzdahnuo je Majk. - To se već uklapa.

Di je bila šokirana.

- Misliš da bi ujka Čarls zaista pokušao da pronađe moju sliku pre mene?

- On je trgovac, zar ne? Uradio bi sve, prodao bi i svoju majku za takvo otkriće.

- Matori pokvarenjak! Kako god bilo, uputio si onog grobara na pogrešan trag.

- To bi trebalo da ga zadrži neko vreme.

Di se nacerila.

- Da li zaista postoji chateau desetak kilometara južno odavde?

- Dođavola, nemam pojma. Sigurno će naići na neki pre ili kasnije. A onda će izgubiti dosta vremena pokušavajući da uđe i nađe Modiljanija. - Majk ustade. - Što nam pruža mogućnost da steknemo prednost.

Platio je račun i izašli su na zaslepljujuće sunce.

- Mislim da je crkva najbolje mesto za početak - predložila je Di. - Izgleda da parosi znaju sve o svakome.

- U Italiji se nazivaju sveštenicima - ispravio ju je Majk. Bio je odgajan kao katolik.

Šetali su glavnom ulicom držeći se za ruke. Nepodnošljiva vrućina kao da im je nametnula usporen životni stil tog sela: hodali su polako, govorili malo, podsvesno se prilagođavajući klimi. Stigli su do lepe crkvice i nekoliko trenutaka stajali u njenoj senci, uživajući u hladu. Majk reče: - Da li si razmislila šta ćeš da radiš sa slikom ako je nađeš?

- Da, mnogo sam razmišljala - odgovorila je. Namrštila se na svojstven način. - Pre svega, želim da je proučim. Trebalo bi da mi pruži dovoljno materijala za pola doktorske teze, a ostalo je samo dopuna. Ali...

- Ali šta?

- Ti mi reci šta.

- Novac.

- Prokleta tačno! Uh! - Shvatila je da je opsovala i nervozno se osvrnula po crkvenom dvorištu.

- Mnogo je novca u igri.

- Novac? Znam. - Zabacila je kosu preko ramena. - Neću da se zavaravam da nisam zainteresovana i za novac. Možda bismo mogli da je prodamo nekom ko bi mi dozvolio da je vidim kad god poželim... nekom muzeju.

- Primetio sam da si rekla „mi“ - naglasio je Majk.

- Naravno! Zajedno smo u ovome, zar ne?

Stavio joj je ruke na ramena.

- Upravo si me uključila. - Ovlaš ju je poljubio u usta. - I unajmila agenta. Mislim da si napravila dobar izbor.

Nasmejala se.

- Šta misliš da bi trebalo da preduzmem u vezi s marketingom?

- Nisam siguran. Imam neke ideje koje mi se motaju po glavi, ali ništa konačno. Hajde prvo da nađemo sliku.

Ušli su u crkvu i pogledali oko sebe. Di je izula sandale i razmrdala vrele tabane na hladnom kamenom podu. Na drugom kraju crkvenog broda, sveštenik u odori tiho je služio misu. Di i Majk ćutke su čekali da završi.

Na kraju im je prišao s osmehom dobrodošlice na širokom seljačkom licu.

Di promrmlja:

- Pitam se da li možete da nam pomognete, oče.

Kad im se približio, shvatili su da nije tako mlad kao što se činilo iz daljine zbog njegove dečački kratke kose.

- Nadam se - kazao je. Govorio je normalno, ali mu je glas odjeknuo u tišini prazne crkve. - Pretpostavljam da vam je potrebna ovozemaljska pomoć, koliko god da bih želeo da je drugačije. Jesam

li u pravu? - Di klimnu glavom. - Onda, hajde da izađemo. - Uhvatio ih je za laktove i blago ih izgurao kroz vrata. Napolju je pogledao u nebo. - Hvala bogu za ovo predivno sunce - izjavio je. - Mada biste morali da se čuvate, draga moja, zbog svoje osetljive kože. Šta mogu da učinim za vas?

- Pokušavamo da nađemo jednog čoveka - počela je Di. i-Zove se Danijeli. Bio je rabin, iz Livorna, a mi mislimo da se preselio u Poljo oko hiljadu devetsto dvadesete godine. Bio je bolestan, ali ne i mlad, tako da je verovatno ubrzo umro.

Sveštenik se namrštio i odmahnuo glavom.

- Nikad nisam čuo to ime. To je sigurno bilo pre mene. Ja se dvadesete još nisam ni rodio. A ako je bio Jevrejin, ne verujem da ga je crkva sahranila, što znači da ne postoji zapis o tome.

- Nikad niste čuli da ga pominju?

- Nisam. A u Polju sigurno nema nijedne porodice Danijeli. Međutim, drugi u selu duže pamte od mene. U ovako malom mestu niko ne može da se sakrije. - Načas se neodlučno zagledao u njih. - Ko vam je rekao da se doselio ovamo?

- Jedan rabin, u Livornu. - Di je shvatila da sveštenik očajnički želi da sazna zašto ih taj čovek zanima. Ponovo je oklevao, a onda upitao: - Jeste li mu vi rođaci?

- Nismo. - Di pogleda Majka, koji kratko klimnu glavom. - Mi zapravo pokušavamo da nađemo jednu sliku koju mislimo da je imao.

- Aha. - Sveštenik je bio zadovoljan tim odgovorom. - Pa, Poljo baš i nije mesto u kojem ćete naći neko remekdelo. Ali želim vam sve najbolje.

Rukovao se s njima i poš nazad u crkvu. Par se peške vratio nazad u selo.

- Simpatičan čovek - pospano je rekla Di.

- I lepa crkva. Di, hoćemo li se mi venčati u crkvi?

Zastala je i okrenula se ka njemu.

- Venčati?

- Zar ne želiš da se udaš za mene?

- Upravo si me zaprosio, ali mislim da si napravio dobar izbor.

Nasmejao se i zbunjeno slegnuo ramenima.

- Samo mi se omaklo - rekao je.

Di ga nežno poljubi.

- Bilo je u tome izvesnog dečaćkog šarma - odvratila je.

- Pa kad sam te već, izgleda, zaprosio...

- Majk, ako se ikada udam, udaću se za tebe. Ali ne znam da li uopšte želim da se udam.

- U tome ima izvesnog devojačkog šarma - uzvratio je.

- Sad je nerešeno.

Uhvatila gaje za ruku i produžili su.

- Zašto ne postaviš malo skromnije ciljeve?

- Kao na primer?

- Pitaj me da li hoću da živim s tobom nekoliko godina da bismo videli kako to izgleda.

- Da bi mogla da me namučiš a zatim ostaviš bez ikakvih sredstava za život?

-Da.

Ovog puta je on nju zaustavio.

- Di, nas dvoje uvek sve okrenemo na šalu. To je naš način da ne unosimo previše emocija u vezu. Zato i počinjemo iznenada, u tako neprikladnom trenutku kao što je ovaj, razgovore o našoj budućnosti. Ali ja te volim i želim da živiš sa mnom.

- Sve je to zbog moje slike, zar ne? - Osmehnula se.

- Ma daj.

Uozbiljila se. A onda je tiho rekla: - Da, Majk, volela bih da živim s tobom.

Zagrlio ju je dugim rukama i poljubio u usta, ovoga puta polako. Jedna seljanka u prolazu okrenula je glavu, zgranuta.

Na kraju, Di prošaputa: - Zbog ovoga mogu da nas uhapse.

Hodali su još sporije, njegova ruka bila je na njenim ramenima, a njena oko njegovog struka. Di upita: - Gde ćemo da živimo?

Majk je pogleda, iznenađen.

- Šta fali Saut stritu?

- To je ofucana rupa za samce, eto šta.

- Gluposti. Stan je veliki i nalazi se u samom centru Mejfera.

Osmehnula se.

- Znala sam da nisi mnogo razmišljao o tome. Majk, želim da osnujem dom s tobom, a ne da se samo uselim kod tebe.

- Mmmm. - Izgledao je zamišljeno.

- Tvoj stan je do kolena u đubretu, treba ga preurediti, a kuhinja je skućena. Nameštaj je skupljen s konca i konopca...

- Pa šta bi ti htela? Kuću s tri spavaće sobe u Fulamu? Gradsku kuću u Ilingu? Palatu u Sariju?

- Nešto svetlo i prostrano, s pogledom na park, ali blizu centra.

- Naslućujem da već imaš nešto na umu.

- Ridžents park.

Majk se nasmejao.

- Dođavola, koliko dugo si to planirala?

- Zar nisi znao da sam ja devojka u potrazi za imućnim mužem? - Osmehnula se gledajući ga u oči, a on se nagnuo da je ponovo poljubi.

- Dobićeš je - odgovorio je. - Novi dom koji možeš da urediš i opremiš kad se budemo vratili...

- Polako! Ne znamo da li tamo ima slobodnih stanova.

- Jedan ćemo naći.

Stali su pored automobila i naslonili se na ugrejanu karoseriju. Di okrenu lice ka suncu.

- Kada si doneo odluku... o ovome?

- Mislim da nisam doneo nikakvu odluku. Sve mi je to polako sazrevalo u podsvesti... pomisao da s tobom provedem život. Kad sam postao svestan toga, bilo je kasno da bilo šta promenim.

- Čudno.

- Zašto?

- Kod mene je bilo potpuno drugačije.

- Kad si to odlučila?

- Kad sam ugledala tvoj automobil ispred hotela u Livornu. Čudno je što si me zaprosio tako brzo posle toga. - Otvorila je oči i sagnula glavu. - Drago mi je što si to uradio.

Gledali su jedno drugo u tišini čitav minut. Majk reče: - Ovo je ludo. Trebalo bi da tragamo za izgubljenom slikom, a mi stojimo tu i zurimo kao telad jedno u drugo.

Di se zakikotala.

- Dobro. Hajde da pitamo onog starca.

Čovek sa slamnim šešišrom premeštao se za senkom, sa stepenica kafane do dovratka kuće iza ugla. Ali delovao je tako nepomično da je Di zamislila kako ga neko diže i premešta s jednog mesta na drugo a da on pritom ne pomera nijedan mišić. Kad su mu prišli, ispostavilo se da mu oči nisu nimalo u skladu s beživotnim držanjem tela: bile su sitne, neobične zelene boje i veoma pokretne.

- Dobro jutro, gospodine. Možete li da mi kažete ima li u Polju porodice koja se preziva Danijeli? - upitala je Di.

Starac odmahnu glavom. Di nije bila sigurna da li to znači da u Polju nema takve porodice ili da on jednostavno ne zna. Majk joj dodirnu lakat i brzo skrenu iza ugla prema kafani. Di čučnu pored starca u dovratku i osmehnu se.

- Vi verovatno pamтите mnogo toga - rekla je. Malo se odobrovoljio i klimnuo glavom.

- Jeste li živeli ovde hiljadu devetsto dvadesete?

Kratko se nasmejao.

- I ranije, mnogo ranije.

Majk je požurio s čašom u ruci.

- Šanker kaže da on pije absint - rekao je na engleskom. Pružio je čašu starcu, koji je uze i iskapi u jednom gutljaju.

Di je odgovorila na engleskom.

- Prilično sirov način ubeđivanja - izgovorila je s gađenjem.

- Gluposti. Šanker kaže da starac čitavog jutra čeka da mu neki turista plati piće. To je jedini razlog što sedi ovde.

Di pređe na italijanski.

- Da li se sećate hiljadu devetsto dvadesete?

- Da - starac je odgovorio polako.

- Da li je tada ovde živela neka porodica Danijeli? - nestrpljivo upita Majk.

-Ne.

- Da li se sećate da je u to vreme bilo ko sa strane došao u selo?

- Samo nekoliko njih. Bio je rat, znate.

Majk u očajanju pogleda Di i upita: - Ima li u selu Jevreja? - Iscrpeo je svoje oskudno znanje italijanskog.

- Da. Drže kafanu na zapadnom putu u selu. Tamo je živeo Danijeli.

Zapanjeno su zurili u starca. Majk se okrenu ka Di i reče na engleskom: - Zašto nam to, dođavola, nije odmah rekao?

- Zato što me to nisi ni pitao, ti mladi fićfiriću - reče mu starac na engleskom. Veselo se zakikota, zadovoljan svojom šalom. Uspravio se i odšepao niz put, kikoćući se; zastajkivao je da lupi štapom po pločniku još glasnije se smejući.

'Majkovo lice je bilo komično i Di prasnu u smeh. To je bilo zarazno, pa se i Majk samom sebi nasmeja.

- Prava sam naivčina - rekao je.

- Biće bolje da potražimo tu kafanu na zapadnom putu - predložila je Di.

- Vručina je. Da popijemo nešto pre toga?

- Samo ako me nateraš.

Ponovo su ušli u pro hladnu kafanu. Mladi konobar je stajao iza šanka. Kad ih je ugledao, razvukao je lice u širok osmeh.

- Znali ste! - optužila ga je Di.

- Priznajem - odvratio je. - Nije zapravo čekao da mu platite piće. Čekao je da vas nasamari. Turisti nam dolaze samo jednom godišnje i to mu je glavna sezona. Večeras će doći i svakom ko bude hteo da ga sluša ispričaće kako vas je nasamario.

- Dva kamparija, molim vas - naručio je Majk.

3.

Sveštenik se sagnuo na popločanoj stazi u crkvenom dvorištu da pokupi bačeni papir od slatkiša. Zgužvao gaje i uspravljao se polako da ublaži reumatični bol u kolenu. Navukao je reumu tokom mnogih vlažnih italijanskih zima, spavajući sam u staroj kući. Ali sveštenici moraju da budu siromašni. Kako čovek može biti sveštenik ako u selu postoji makar jedan čovek siromašniji od njega? Ta misao bila mu je vodilja, služba božja koju je sam izmislio, i dok je razmišljao o tome, bol je popustio.

Izašao je iz dvorišta i pošao preko puta prema kući. Nasred puta, reumatski bol ponovo ga je sustigao: zloćudan, besomučan bol od koga je posrnuo. Jedva se dovukao do kuće. Tu se naslonio na zid, prebacivši težinu na zdravu nogu.

Gledajući niz put prema centru sela primetio je dvoje mladih s kojima je ranije razgovarao. Išli su polako, zagrljeni; gledali su se i osmehivali. Izgledali su vrlo zaljubljeno, mnogo više nego pre pola sata. Pronicljivost koju je sveštenik stekao dugogodišnjim slušanjem ispovesti govorila mu je da je do promene u njihovom odnosu moralo doći trenutak pre toga. Možda je to povezano s njihovom posetom kući božjoj: možda im je on ipak pružio neku duhovnu pomoć.

Zgrešio je, skoro sigurno, kad ih je slagao za Danijelija. Neistina mu je automatski izletela usled navike koju je stekao u ratu. Tada je, kad je odlučio da zaštititi jevrejsku porodicu od progona, celo selo lagalo uz njegov blagoslov. Izgovoriti istinu bilo bi greh.

Danas je ovaj par potpunih stranaca koji je ovde pao neba i raspitivao se za Danijelija, dirnuo stari, još osetljiv * živac u svešteniku, pa je ponovo zaštitio Jevreje. Raspitivanje ke sigurno bilo nedužno: fašista nema već trideset pet godina i više nije morao da greši zbog njih. Ali nije stigao da ramisli o tome, bio je to uzrok većine počinjenih grehova, a i jedan izgovor.

Razmišljao je da li da pođe za njima, da im se izvini, objasni i kaže istinu. Na taj način bi se donekle iskupio. Međutim, nije bilo

potrebe: neko u selu će ih uputiti na zapadni prilaz Polju gde su Jevreji zarađivali svoj hleb.

Bol je uminuo. Ušao je u malu kuću, zakoračio na klimave ploče u podnožju stepenica s mučeničkom trpeljivošću čoveka koji se srodio s mukama kao što je reumatizam i neiscrpnim gresima koje je iz nedelje u nedelju slušao od nepopravljivih crnih ovaca u svom malom stadu. Slušao ih je očinski prekorno klimajući glavom i davao oproštaj.

U kuhinji je izvadio hleb i tupim nožem odsekao krišku. Našao je sir, sastrugao s njega buđ, i seo da ruča. Prijao mu je sir. Buđ mu je poboljšala ukus. Da je bio bogat, sigurno nebi mogao to da otkrije. Kad je završio, obrisao je salvetom tanjir i vratio ga u drveni kredenac. Iznenadilo ga je kucanje na vratima.

Ljudi obično nisu kucali na njegova vrata: otvorili bi i pozvali ga. Kucanje je značilo da je poseta službena, ali u Polju se unapred znalo kada ko planira da dođe u zvaničnu posetu. Prišao je vratima s prijatnim osećanjem radoznalosti.

Otvorio je niskom čoveku od dvadesetak godina, ravne plave kose koja mu je padala preko ušiju. Po sveštenikovom mišljenju bio je neobično

obučen: poslovno odelo s leptirmašnom. Obratio mu se na lošem italijanskom: - Dobro jutro, oče.

Stranac, pomislio je sveštenik. To objašnjava zašto je kucao. Bilo je veoma neobično što se u selu odjednom pojavilo toliko stranaca.

- Mogu li načas da porazgovaram s vama? - pitao je čovek.

- Naravno. - Sveštenik je uveo čoveka u polupraznu kuhinju i ponudio mu drvenu stolicu. - Govorite li engleski?

Sveštenik je sa žaljenjem odmahnuo glavom.

- Ah. Pa, ja sam trgovac umetničkim delima iz Londona - nastavio je čovek zastajkujući u govoru. - Tražim stare slike.

Sveštenik je začuđeno klimao glavom. Očigledno je da su ovaj čovek i ono dvoje došli u vezi s istim poslom. Da dve stranke dođu istog dana u Poljo u potrazi za starim slikama bila je ipak prevelika slučajnost da bi bilo uverljivo.

- Pa, ja nemam nijednu - odgovorio je. Mahnuo je rukom pokazujući gole zidove kao da želi da kaže kako bi, kada bi imao

novca, prvo kupio preko potrebne stvari.

- Možda ih ima u crkvi?

- Ne, u crkvi nema slika.

Čovek se malo zamisli, tražeći reči.

- Postoji li u selu neki muzej? Ili možda neko ko u kući ima slika?

Sveštenik se nasmejao.

- Sine moj, ovo je siromašno selo. Niko ne kupuje slike. U dobra vremena, kada se dođe do malo više novca, ljudi kupuju meso ili vino. Ovde nema kolekcionara.

Stranac je delovao razočarano. Sveštenik se pitao da li da pomene njegove suparnike. Ali onda bi morao da pomene i Danijelijevo ime i da kaže ovom čoveku ono što je prećutao paru.

To mu je delovalo nepošteno. Ipak, nije hteo ponovo da laže. Odlučio je da čoveku kaže za Danijelija ako ga bude pitao. U protivnom, neće se istrčavati s tim podatkom. Sledeće pitanje ga je iznenadilo.

- Postoji li ovde porodica po imenu Modiljani? - Sveštenik izvi obrve. Stranac brzo dodade: - Zašto vas je to pitanje iznenadilo?

- Mladiću, zar stvarno verujete da u Polju postoji jedan Modiljani? Ne razumem se u slikarstvo, ali čak i ja znam da je Modiljani najveći italijanski slikar ovog veka. Neverovatno je da makar jedno njegovo delo leži neprimećeno bilo gde u svetu, a najmanje u Polju.

- A ovde nema porodice Modiljani? - čovek je bio uporan.

- Nema.

Čovek uzdahnu. Sedeo je još neko vreme, zurio u vrh cipela i mrštio se. Zatim je ustao.

- Hvala vam na pomoći - rekao je.

Sveštenik ga isprati do vrata.

- Žao mi je što nisam mogao da vam pružim odgovore koje ste želeli da čujete - odvratio je. - Bog vas blagoslovio!

Kada su se vrata iza njega zatvorila, Džulijan je na trenutak zastao ispred sveštenikove kuće, žmirkajući prema suncu i udišući svež vazduh. Bože, kako je ta kuhinja smrdela! Jadna stara budala, verovatno nikada nije naučio da se brine o sebi. Italijani su navikli da ih služe majke i žene, tako je, koliko se seća, čitao.

Bilo je začuđujuće kako Italija može da nađe dovoljno sveštenika uz takve prilike i obavezu na celibat... Nacerio se, jer ga je ta misao podsetila na skorašnji nagli prekid njegovog celibata. Oduševljenje koje ga je obuzelo kada je shvatio da ga muškost nije izdala još nije splasnulo. Dokazao je da je za sve bila kriva Sara. Kučka, u početku se pravila da ne uživa, ali nije izdržala. Taj događaj, prodaja njenog automobila, i konačno Modiljani... možda se vraća u nekadašnju formu.

Ali sliku još nije imao. Taj poslednji dokaz njegove genijalnosti preko mu je potreban da bi krunisao svoju ličnu renesansu. Znao je da je razglednica koju je devojka potpisala s „D“ suviše klimav temelj da bi na osnovu toga mogao nadati nečemu, ali upravo su sumnjivi tragovi doveli do mnogih velikih otkrića.

Posle razgovora sa sveštenikom izgledi da nađe Modiljanija značajno su se smanjili. Ako se slika zaista nalazi u Polju, teško će uspeti da je nađe. Jedno ga je tešilo: izgleda da je stigao prvi. Jer, da je u ovako malom mestu neko kupio neku sliku, svaki žitelj bi to znao.

Stajao je pored malog iznajmljenog fijata, pitajući se šta mu valja činiti. Ušao je u selo s juga, a crkva je bila jedna od prvih zgrada na koje je naišao. Mogao bi da potraži neku drugu javnu zgradu: lokalnu kancelariju ili policijsku stanicu. Sveštenik je rekao da nemaju muzej.

Odlučio se za brzi obilazak i uskočio je u mali automobil. Motor je slabašno zazujao. Polako se odvezao u selo. Za nepunih pet minuta video je sve. Nijedna zgrada nije obećavala. Plavi sportski mercedes parkiran ispred kafane sigurno pripada nekom bogatašu koji svakako ne živi u selu.

Odvezao se nazad do mesta odakle je pošao i izašao je iz automobila. Ništa mu drugo nije preostalo: moraće da kuca od vrata do vrata. Čak i da obiđe svaku kuću u selu, to mu neće oduzeti celo popodne.

Posmatrao je male kuće okrečene u belo: neke su bile i skrivene iza bašti, a ostale su bile poredane uz put. Pitao se odakle da počne. Budući da su izgledi da nađe Modiljanija u bilo kojoj od njih bili jednako slabi, odlučio je da počne od najbliže i prišao je vratima.

Nije bilo zvekira, pa je rukom pokucao po smeđe ofarbanom drvetu i čekao. Žena koja je izašla na vrata nosila je u naručju dete, koje se ručicom držalo za njenu neopranu smeđu kosu. Primaknutih očiju i uskog nosa, delovala je prepredeno.

- Ja sam trgovac umetninama iz Engleske, tražim stare slike - reče Džulijan. - Da li imate neke slike koje bih mogao da pogledam?

Zurila je u njega ćutke. U očima neverica, na licu umor. Zatim je nemo odmahнула glavom i zatvorila vrata.

Džulijan se potišteno okrenuo. Poželeo je da odustane od strategija nasumičnog obilaska kuća jer se osećao kao trgovački putnik. Sledeća kuća delovala mu je preteće. Prozorčići s obe strane uzanih vrata podsećali su ga na lice žene s detetom. Naterao je noge da nastave napred. Ta vrata su imala zvekir: kitnjast, u obliku lavlje glave. Vrata su bila sveže ofarbana, a prozori čisti.

Izašao je muškarac u košulji i raskopčanom prsluku, koji je pušio prilično izgriženu lulu. Bilo mu je pedesetak godina. Džulijan ponovi pitanje. Čovek se namršti i tek kad je razumeo Džulijanov loš italijanski, lice mu se razvedrilo.

- Udite - pozvao ga je osmehnuvši se. Kuća je bila čista i lepo nameštena, podovi su bili oribani, a drveni delovi su se sijali. Čovek ponudi Džulijana da sedne.

- Želite li da vidite neke slike? - Čovek je govorio polako i malo glasnije, kao da govori gluvom i senilnom. Džulijan je pretpostavio da je razlog tome njegov izgovor. Klimnuo je glavom.

Čovek podiže prst pokretom koji je značio „sačekajte“ i izađe. Vratio se trenutak kasnije s mnoštvom uramljenih fotografija, požutelih od starosti i mutnih od prašine. Džulijan odmahnu glavom.

- Mislio sam na slike - izgovorio je oponašajući poteze četkicom po platnu.

Nedoumica i sumnjičavost preleteše preko čovekovog lica. Čupkao je brk. Zatim je s klina na zidu skinuo malu jeftinu reprodukciju Hrista i ponudio mu je. Džulijan je uze, praveći se da je pažljivo zagleda, zatim odmahnu glavom i dade mu je.

- Ima li još neka?

-Ne.

Džulijan ustade. Trudio se da mu osmeh deluje zahvalno.

- Izvinite - rekao je. - Bili ste veoma ljubazni.

Čovek slegnu ramenima i otvori vrata.

Džulijan je izgubio i ono malo volje da nastavi potragu. Izgubljeno i neodlučno je stajao na putu, osećajući kako ga jarko sunce peče po vratu. Moraće da pazi da ne izgori, pomislio je nepovezano.

Razmišljao je da li da popije nešto. Kafana je udaljena samo tridesetak metara, pored plavog mercedesa. Ali piće neće ubrzati stvari. Iz kafane je izašla devojka i otvorila vrata automobila. Džulijan ju je posmatrao. Da li je i ona kučka kao Sara? Svaka devojka dovoljno bogata da ima takav automobil ima pravo da bude kučka. Dok je ulazila u kola, zbacila je kosu preko ramena. Razmažena ćerka nekog bogataša, razmišljao je Džulijan.

Iz kafane je zatim izašao muškarac i ušao u kola s druge strane. Devojka mu je nešto rekla. Njen glas je dopro do Džulijana.

Odjednom mu je sinulo.

Pretpostavio je da će devojka da vozi, ali kad je pažljivije pogledao, primetio je da se volan nalazi na desnoj strani. Devojkine reči zvučale su engleski. Automobil je imao britanske tablice.

Mercedes je oživeo prilično glasno. Džulijan se okrenu na peti i požuri do fijata. Dok je palio motor, drugi automobil prođe pored njega. Džulijan naglo okrenu kola polukružno.

Bogata engleska devojka s britanskim automobilom u Polju: mora daje to devojka koja je poslala razglednicu.

Džulijan nije smeo da rizikuje. Pojurio je za mercedesom tako da je mala fijatova mašina zacvilela. Plavi automobil skrenuo je desno, prateći zapadni seoski put prema izlazu iz sela. Džulijan skrenu na istom raskršću.

Vozač mercedesa je dodao gas, vešto vozeći snažan automobil. U krivinama uskog puta Džulijan je ubrzo izgubio iz vidokruga crvena svetla kočnica. Nagazio je gas do daske.

Kad je proleteo pored mercedesa, zamalo da ga uopšte ne primeti. Pritisnuo je kočnicu i vratio se.

Mercedes je skrenuo s puta. Kuća ispred koje se zaustavio, na prvi pogled je izgledala kao seljačka kuća dok Džulijan nije primetio u prozoru reklamu za pivo. Mladi par je izašao iz automobila i upravo je ulazio u kafanu. Džulijan zaustavi fijat pored njihovog mercedesa.

Iza mercedesa je stajao treći automobil: još jedan fijat, samo što je ovaj bio veliki, prestižni model, ofarban u užasnu metalikzelenu boju. Džulijan se zapitao čiji je.

Izašao je iz automobila i ušao za ostalima u kafanu.

4.

Piter Ašer spusti brijač, potopi peškirić u vruću vodu i opru s lica ostatke pene za brijanje. Proučavao se u ogledalu. Uzeo je češalj i začešljao dugu kosu s lica, tako da je delovala zalizano iza ušiju i na temenu. Pažljivo ju je začešljao niz potiljak a duge krajeve gurnuo pod okovratnik košulje.

Bez brade i brkova njegovo lice je izgledalo potpuno drugačije. S orlovskim nosom i šiljatom uvučenom bradom izgledao je kao švercer, posebno sad kad je zalizao kosu.

Ostavio je češalj i uzeo sako. Ovo će biti dovoljno. Ionako je to samo mera opreza.

Iz kupatila je otišao u kuhinju. Tu je bilo deset platna, uvijenih u novine i vezanih konopcem, naslonjenih uza zid. Obišao ih je i kroz kuhinjska vrata izašao iz kuće.

Mičev kombi stajao je na stazi iza zadnjeg dela vrta. Piter je podigao vrata kombija i podbočio ih dvema šipkama. Počeo je da utovaruje slike.

Jutro je još uvek bilo sveže, iako je sunce već izgrejalo i izgledalo je da će dan biti topao. Dok je ispucalom baštenskom stazom teglio težak ram, pomislio je da su preterali s oprezom. Ipak, plan je bio dobar: predvideli su desetak mogućih problema i za svaki su se pobrinuli. Svi su pomalo promenili izgled. Naravno, ako bi ikada došlo do identifikacije u policiji, to prurušavanje ih ne bi spasilo, ali nije bilo opasnosti da dođe do toga.

Kad je utovario i poslednje platno, zatvorio je vrata kombija, pogledao kuću i odvezao se. Probijao se strpljivo kroz saobraćajnu gužvu, pomirivši se sa zamornom vožnjom do Vest Enda.

Pronašao je put do koledža u Blumsberiju. On i Mič su pre dva dana izabrali to mesto. Koledž je zauzimao ceo blok širok dvesta metara i skoro sedamsto pedest metara dugačak; dobar deo terena zauzimale su preuređene viktorijanske kuće. Koledž je imao mnogo ulaza.

Piter se parkirao na duploj žutoj liniji na malom prilazu koji je vodio do jednog od ulaza. Znatiželjni čuvar će pretpostaviti da on nešto isporučuje koledžu, ali automobil se nalazi na javnoj površini, tako da službenici koledža ne mogu da ga ispituju zašto je tu stao. Svi ostali će u njemu videti mladića, verovatno studenta, koji iz izubijanog kombija istovaruje starudiju.

Otvorio je zadnja vrata i izvadio slike, jednu po jednu, naslanjajući ih na ogradu. Kad je završio, zatvorio je kombi.

Pored gvozdene ograde nalazila se telefonska govornica, jedan od razloga što su Mič i on izabrali to mesto. Piter je ušao i pozvao taksi. Naveo je tačnu adresu na koju vozilo treba da dođe, a oni su mu obećali da će stići za pet minuta. Stigao je i brže. Vozač je pomogao Piteru da utovari slike u taksi. Zakrčile su skoro celo zadnje sedište.

- U Hilton, za gospodina Erika Kleptona. - Lažno ime bilo je šala koje se setio Mič. Piter dade vozaču pola funte napojnice za trud oko slika i isprati ga pokretom ruke.

Kad je taksi nestao s vidika, ušao je u kombi, okrenuo se polukružno i pošao nazad prema kući. Falsifikati sad ni na koji način ne mogu da se povežu s kućicom u Klepamu.

En se osećala kao da je na krovu sveta dok je razgledala apartman u Hiltonu. Frizuru joj je sredio Sasun, a haljina, kaput i cipele kupljeni su u nečuveno skupom butiku u Sloun stritu. Oko nje se diskretno širio miris francuskog parfema.

Podigla je ruku i zavrtela se kao dete koje pokazuje plesnu haljinu.

- Ako me osude na doživotnu robiju, zbog ovoga mi neće biti žao - rekla je.

- Iskoristi priliku, tu garderobu sutra moramo da spalimo - rekao je Mič.

Sedeo je u raskošnoj fotelji. Njegove stisnute nervozne šake odavale su napetost i delovale su neusklađeno s bezbrižnim

osmehom. Na sebi je imao farmerke vrlo modernog kroja, džemper i pletenu kapu, kao homoseksualac koji glumi radnika, rekao je. Kosu je nabio ispod kape kako bi prikrio njenu dužinu, a na nos je stavio naočare s plastičnim ramom, onakve kakve daje socijalno, s običnim staklima.

Neko je oprezno pokucao na vrata. Ušao je sobar s kafom i kolačićima na poslužavniku.

- Vaša kafa, madam - rekao je i spustio poslužavnik na nizak stočić. - Napolju je taksi s više paketa za vas, gospodine Kleptone - dodao je, pogledavši Miča.

- Oh, Eriče, to su sigurno slike. Idi i pobrini se za njih, hoćeš li? - En je savršeno oponašala izgovor engleske više klase kojoj je dodala francuski naglasak. Kad ju je čuo, Mič je morao da potisne iznenađenje.

Sišao je liftom u prizemlje i kroz predvorje otišao do taksija.

- Nek taksimetar radi, šefe, gospođa može da priušti to sebi - rekao je vozaču. Okrenuo se ka uniformisanom vrataru i tutnuo mu u ruku dve novčanice od jedne funte: - Pogledajte da li možete da mi nabavite kolica za prtljag ili nešto slično, i nekog da mi pomogne.

Nekoliko minuta kasnije, vratar se pojavio s uniformisanim hotelskim nosačem koji je gurao kolica. Mič se pitao da li je taj momak uopšte video napojnicu.

Njih dvojica složiše na kolica pet slika i nosač nestade s njima. Mič je istovario ostale i platio vozaču taksija. Nosač je vratio prazna kolica i Mič je odvezao u apartman preostale slike. Dao je nosaču funtu, zašto ne bi bio darežljiv, pomislio je. Zatvorio je vrata i seo da popije kafu. Shvatio je da je prvi deo plana uspešno obavljen; a s tom mišlju obuzela ga je napetost koja mu je kočila mišiće i izazivala nemir. Više nije bilo povratka. Kako bi se opustio, pripalio je kratku cigaretu iz pakle koju je izvadio iz džepa košulje. To mu nije pomoglo, nikad mu nije ni pomagalo, iako se uporno nadao da će delovati. Otpio je malo kafe. Bila je vruća, a on nije imao strpljenja da čeka da se ohladi.

- Šta je to? - upitao je En.

Podigla je glavu s beležnice u kojoj je nešto pisala.

- Naš spisak. Naziv slike, ime slikara, galerije ili trgovca kome je namenjena, njihov broj telefona, ime šefa ili njegovog zamenika. - Nažvrljala je nešto, i počela da prelistava stranice telefonskog imenika.

- Efikasno. - Mič je progutao još jedan gutljaj kafe, ošurivši grlo.

S cigaretom u ustima, počeo je da odmotava platna. Odbačene novine i kanap slagao je u ugao. Imali su dva para kožnih korica, velike i male, u kojima će odneti slike do galerija. Nije hteo da kupi deset komada da ne bi pobudio sumnju. Kad je završio s odmotavanjem, seo je pored En za veliki sto u sredini sobe. Na njemu su se nalazila dva telefona, kako su i tražili. En stavi spisak između njih. Počeli su da telefoniraju. En je okrenula broj i sačekala.

- Kancelarija gospodina Klejpola, dobro jutro - u jednom dahu je rekla

neka devojka.

- Dobro jutro - odvratila je En. - Molim vas gospodina Klejpola. - Francuski naglasak je nestao.

- Samo trenutak. - Čulo se zujanje, zatim klik a onda glas druge devojke.

- Kancelarija gospodina Klejpola.

- Dobro jutro. Molim vas gospodina Klejpola - ponovila je En.

- Bojim se da je na sastanku. Ko ga traži?

- Mesje Renal iz Agencije za umetnička dela u Nansiju želeo bi da razgovara s njim. Možda je gospodin De Linkur slobodan?

- Pogledaću, ako možete da sačekate.

Nastala je pauza, a zatim se javio muški glas: - Ovde De Linkur.

- Dobro jutro, gospodine De Linkur. Mesje Renal iz Agencije za umetnička dela iz Nansija želi da razgovara s vama. - En klimnu glavom Miču. Kad je spustila slušalicu svog telefona, Mič podiže svoju.

- Gospodin De Linkur?

- Dobro jutro, mesje Renal.

- Dobro jutro vama. Žao mi je što nisam mogao pismeno da vam se najavim, gospodine De Linkur. Moja firma se stara o zaostavštini jednog kolekcionara, i malo je hitno. - Mič je izgovorio „r" u reči kolekcionar tako da zvuči francuski.

- Kako mogu da vam pomognem? - ljubazno je pitao trgovac.
- Imam platno koje bi verovatno moglo da vas zanima. Jedan prilično rani Van Gog, slika se zove Grobar, sedamdeset pet sa devedeset šest centimetara. Izuzetno lep rad.
- Sjajno. Kada možemo da ga pogledamo?
- Ja sam trenutno u Londonu, u Hiltonu. Možda bi moja pomoćnica mogla da dođe do vas danas po podne ili sutra ujutru?
- Danas po podne. Recimo, u pola tri?
- Bien, vrlo dobro. Imam vašu adresu.
- Jeste li razmišljali o ceni, mesje Renal?
- Procenili smo rad na otprilike devedeset hiljada funti.
- Pa, o tome možemo da kasnije porazgovaramo.
- Naravno. Moja asistentkinja je ovlašćena da postigne dogovor.
- Dakle, vidimo se u dva i trideset.
- Doviđenja, gospodine De Linkur. - Mič spusti slušalicu i duboko uzdahnu.
- Bože, ti se znojiš! - primetila je En.
- Obrisao je čelo rukavom.
- Nisam verovao da ću izdržati do kraja. Taj prokleti izgovor, voleo bih da sam više vežbao.
- Bio si sjajan. Ko zna šta gospodin De Linkur sad misli?
- Mič pripali cigaretu.
- Ja znam. Očaran je što posluje s francuskim provincijskim trgovcem koji ne zna cenu jednog Van Goga.
- Napomena o ostavštini pokojnog kolekcionara ti je odlična! Zahvaljujući tome, delovalo je potpuno uverljivo to što neki beznačajni trgovac iz Nansija posreduje u prodaji.
- I požuriće da sklopi posao kako neko iz suparničkih kuća ne bi čuo za naivčinu i ubacio se. - Mič se neveselo osmehnu. - Dobro, idemo na sledećeg sa spiska.
- En podiže slušalicu i poče da okreće broj.

Taksi se zaustavio ispred izloga od brušenog stakla galerije Krofort na Pikadiliju. En je platila vozaču dok je Mič podigao platno u teškom kožnom omotu i odneo ga u otmene prostorije galerije.

Iz sale u prizemlju do kancelarije na spratu vodilo je široko stepenište od skandinavskog bora, bez rukohvata. En je prošla napred i pokucala na vrata.

Remzi Krofort bio je mršav, sed šezdesetogodišnji Škotlandanin iz Glazgova. Dok se rukovao s En nudeći joj da sedne, zurio je u nju i Miča iznad naočara. Mič je ostao da stoji, stežući kožni omot.

Kancelarija je bila obložena istim drvetom od kojeg je napravljeno stepenište, a pod je bio zastrt tepihom narandžaste i smeđe boje. Krofort je stajao ispred pisaćeg stola, težinu je prebacio na jednu nogu, ruku opustio pored tela, a drugom se podbočio. Zabacio je rubove sakoa tako da su mu virili lureks tregeri. Bio je stručnjak za nemačke ekspresioniste, ali je, po Eninom mišljenju, imao očajan ukus.

- Dakle, vi ste madmoazel Renal - izgovorio je izrazitim škotskim izgovorom. - A mesje Renal s kojim sam jutros razgovarao je...

- Moj otac - dovršila je En, izbegavajući Mičov pogled.

- Dobro. Da vidimo šta imate.

En je pokretom pozvala Miča. On izvadi sliku iz korica i postavi je na sto. Krofort prekrsti ruke i zagleda se u nju.

- Rani rad - kazao je tiho, koliko za sebe, toliko i za njih dvoje. - Pre nego što je preovladala Munkova psihoza. Vrlo karakteristično...

- Okrenuo se od slike. - Želite li čašicu šerija? - En klimnu glavom. - A vaš... ovaj... pomoćnik? - Mič mahnu glavom. Dok je sipao piće, Krofort upita: - Shvatio sam da se starate o zaostavštini nekog kolekcionara, je 1' tako?

- Da. - En je shvatila da on odugovlači kako bi doneo zaključak o slici pre nego što se izjasni. - Njegovo ime je Rože Diboja, bio je poslovni čovek. Njegova firma je proizvodila poljoprivredne mašine. Imao je malu ali odabranu kolekciju.

- Očigledno. - Krofort joj je pružio čašu, pa se naslonio na sto, ponovo proučavajući sliku. - To baš nije moja oblast, znate. Ja sam specijalista za ekspresioniste uopšteno, ali ne naročito za Munka. A

ovo njegovo rano delo očigledno nije ekspresionističko. - Čašom je pokazao platno. - Sviđa mi se, ali bih voleo još jedno mišljenje o njoj.

En oseti u ramenima grč od napetosti i poče da se bori s rumenilom.

- Rado ću vam je ostaviti preko noći, ako želite – rekla je. - Međutim, imam ovde i sertifikat o poreklu. - Otvorila je aktentašnu i izvadila dokument koji je falsifikovala u ateljeu. Imao je zaglavlje firme Monije i njen pečat. Pružila ga je Krofortu.

- Oh! - uskliknuo je. Proučio je sertifikat. - Ovo, naravno, baca drugačije svetlo na stvar. Mogu odmah da vam dam ponudu. - Ponovo je dugo proučavao sliku. - Koju ste sumu pomenuli jutros?

En je savladala oduševljenje.

- Trideset hiljada.

Krofort se osmehnu, pa se pitala da li i on potiskuje oduševljenje.

- Mislim da možemo da prihvatimo taj iznos.

Na Enino zaprepašćenje izvukao je iz fioke u stolu čekovnu knjižicu i počeo da piše. Tek tako! pomislila je. Rekla je: - Da li biste ga naslovili na Holouz i Koks, naše londonske predstavnike? - Krofort je pogledao malo začuđeno, pa je brzo dodala: - Oni su samo računovodstvena firma koja se brine o transferu našeg novca u Francusku. - To ga je umirilo. Otcepio je ček i pružio joj ga.

- Ostajete li dugo u Londonu? - raspitao se ljubazno.

- Samo nekoliko dana. - En je poželela da ode istog trenutka, ali nije htela da pobudi sumnju. Morala je da nastavi nevažan razgovor zbog utiska.

- Onda se nadam da ću vas videti kada sledeći put dođete.

Krofort pruži ruku.

Mič je nosio prazne korice dok su silazili niza stepenice. En je uzbuđeno prošaputala: - Nije me prepoznao!

- Nije ni čudo. Ranije te je uvek viđao iz daljine. Osim toga, tada si bila neupadljiva skromna žena izuzetnog slikara. A sad si privlačna francuska plavuša.

Uhvatili su taksi ispred galerije i rekli vozaču da ih vozi u Hilton. En se zavalila u sedištu i gledala Krofortov ček.

- O, bože, uspeli smo - tiho je odvratila. Onda je zajecala.

- Moramo što pre da nestanemo odavde - rekao je Mič kratko.

Bilo je jedan sat posle podne drugog dana pošto su se uselili u Hilton. Poslednje falsifikovano remekdelo isporučeno je jednoj galeriji u Čelsiju i sada je u Eninoj torbi od kože pravog guštera bilo deset čekova.

Spakovali su male kofere i pokupili sva pera, memorandume i lične stvari koje su ostavljali po apartmanu. Mič je uzeo iz kupatila peškir i obrisao telefone i sve sjajne površine nameštaja.

- Ostalo nije važno - izgovorio je. - Poneki otisak na zidu ili prozoru policiji neće biti od neke koristi. - Bacio je peškir u umivaonik. - Između ostalog, policija će, kad se umeša, naći svuda toliko različitih otisaka da će im biti potreban ceo život da ih identifikuju.

Pet minuta kasnije su se odjavili. Mič je platio hotel čekom s tekućeg računa na ime Holouz i Koks.

Otišli su taksijem do Herodsa. U robnoj kući su se razišli.

En je našla ženski toalet i presvukla se u kabini. Iz kofera je izvadila kišni mantil i kaubojski šešir. Izašla je i pogledala se u ogledalo. Mantil je prikrivao njenu skupu garderobu, a nimalo elegantan šešir pokrio joj je farbanu kosu. Laknulo joj je kad je shvatila kako više nije važno da li će neko da je prepozna.

Zbog te mogućnosti bila je napeta tokom čitave operacije. Nije poznavala nikoga iz tog kruga sveta umetnosti. Naravno, Piter je poznavao te ljude, ali ona se uvek držala po strani. Odlazila je u galerije na neka otvaranja na kojima se niko nije potrudio da joj se obrati. Ipak, možda se njeno lice, njeno svakodnevno lice, nekom možda učini poznatim.

Uzdahnula je i počela da skida šminku papirnom maramicom. Provela je dan i po kao glamurozna svetska žena. Kad je prolazila ulicom, okretali su se za njom. U njenom prisustvu muškarci srednjih godina pomalo su gubili dostojanstvo, laskajući joj i pridržavajući joj vrata. Žene su sa zavišću zurile u njenu garderobu.

Sad je ponovo... kako je to Mič nazvao? „Mišjesiva, skromna ženica briljantnog slikara." Osećala je da više nikad neće biti potpuno ista kao pre. Do sada je nikad nije mnogo zanimala odeća, šminka i parfemi. Razmišljala je o sebi kao o jednostavnoj ženi koja je zadovoljna ulogom supruge i majke. Sad je iskusila život na visokoj nozi. Bila je uspešan, predivan lupež, i nešto duboko pritajeno u njenoj ličnosti, izbilo je na površinu. Duh, koji je bio zarobljen u njenom srcu, pobegao je i više ne želi da se vrati.

Pitala se kako bi Piter reagovao na to.

Bacila je papirnu maramicu uprljanu ružem i izašla iz toaleta. Iz robne kuće je izašla na sporedni izlaz. Pored pločnika je bio parkiran kombi. Za volanom je sedeo Piter. Mič je već sedeo pozadi.

En je sela na suvozačko sedište i poljubila Pitera.

- Zdravo, srce - odgovorio joj je i pokrenuo kombi. Lice mu je zaraslo u čekinje; znala je da će za nedelju dana imati poveću bradu. Kosa mu je padala preko lica i ramena, onako kako se njoj to sviđalo.

Dok su se polako vozili prema kući, zatvorila je oči i zavalila se u sedište. Uživala je osećaju da joj napetost polako popušta.

Piter zaustavi kombi ispred velike, usamljene kuće u Belamu. Prišao je vratima i pokucao. Otvorila mu je žena s detetom. Piter je uzeo dete i vratio se puteljkom pored table na kojoj je pisalo Grinhilske jaslice i uskočio u kombi. Spustio je Vibeke En u krilo. Čvrsto je zagrlila dete.

- Dušo, da li ti je sinoć nedostajala mama?

- Zdravo - rekla je Vibeke.

- Dobro smo se proveli, zar ne, Vibeke? Kašica uz čaj, a kolači za doručak - rekao je Piter.

En oseti kako joj naviru suze i potisnu ih.

Kad su stigli kući, Piter je izvadio šampanjac iz frižidera i objavio slavlje. Seli su u atelje, pili šampanjac i smejali se, sećajući se kritičnih trenutaka svog poduhvata.

Mič poče da popunjava obrazac za polaganje čekova u banku. Kad je sabrao iznose, rekao je: - Pet stotina četrdeset jedna hiljada funti, prijatelji.

Te reči kao da su iscrple Enin polet. Savladao ju je umor. Ustala je.

- Idem da ofarbam kosu u svoju mišju boju - izjavila je. - Videćemo se kasnije.

Mič je ustao.

- Ja idem u banku pre nego što je zatvore. Što pre položimo ove čekove, to bolje.

- Šta ćemo s kožnim koricama? - upitao je Piter. - Da ih se otarasimo?

- Baci ih noćas u kanal - odgovorio je Mič. Sišao je, skinuo vunenu rolku i obukao košulju, kravatu i sako.

Piter je sišao za njim.

- Uzećeš kombi?

- Ne. Ići ću podzemnom železnicom za slučaj da su neki klinici zapisali brojeve. - Otvorio je ulazna vrata. - Videćemo se.

Trebalo mu je samo četrdeset minuta da stigne do banke u Sitiju. Suma na uplatnici uopšte nije iznenadila blagajnika. Proverio je zbir, stavio pečat na isečke od čekova koji ostaju u knjižici i vratio je Miču.

- Voleo bih da porazgovaram s menadžerom, ako je moguće - izustio je Mič.

Blagajnik se udaljio. Kada se vratio, otključao je vrata i pozvao Miča da uđe. Mič pomisli: zar je tako lako ući iza neprobojne pregrade. Nasmejao se kad je shvatio da razmišlja kao kriminalac.

Menadžer banke bio je ljubazan nizak čovek okruglog lica. Ispred sebe je imao list papira s imenom i nizom brojeva.

- Drago mi je što koristite naše usluge, gospodine Holouz - rekao je Miču. - Vidim da ste uplatili više od pola miliona.

- Rezultat uspešne poslovne transakcije - odgovorio je Mič. - U prodaji umetničkih dela danas se vrte velike pare.

- Vi i gospodin Koks ste predavači na univerzitetu, ako sam dobro zapamtio.

- Da. Rešili smo da svoju stručnost primenimo na tržištu kao što vidite, bilo je prilično uspešno.

- Odlično. Pa dobro, možemo li još nekako da vam poognemo?

- Da. Kad ovi čekovi budu unovčeni, voleo bih da ih uložim u prenosive deonice.

- Svakako. Naravno, tu uslugu naplaćujemo.

- Naravno. Prebacite pet stotina hiljada na deonice, a ostatak ostavite na računu za pokriće vaših troškova i sitne isplate ako zatrebaju mom partneru i meni.

Menadžer je zapisao to na listu papira.

- Još nešto - nastavio je Mič. - Voleo bih da iznajmim sef.

- Naravno. Želite da vidite naše sefove?

Gospode bože, ovi zaista olakšavaju lopovima, pomislio je Mič.

- Ne, nema potrebe. Ali voleo bih da odmah uzmem ključ.

Menadžer je podigao slušalicu telefona na stolu i rekao nešto. Mič je zurio kroz prozor.

- Stiže - rekao je.

- Dobro. Kad završite kupovinu deonica, stavite ih u sef.

Ušao je mladić i pružio menadžeru ključ. Menadžer ga predade Miču. Mič je ustao i pružio mu ruku.

- Hvala vam na pomoći.

- Bilo mi je zadovoljstvo, gospodine Holouz.

Nedelju dana kasnije, Mič je pozvao banku gde su mu potvrdili da su kupili deonice i ostavili ih u sef. Uzeo je prazan kofer i podzemnom železnicom otišao do banke.

Sišao je u odeljenje sa sefovima, otvorio fioku svog sefa i sve deonice prebacio u kofer. Zatim je otišao iza ugla do druge banke, gde je takođe unajmio sef. Platio ga je čekom na svoje pravo ime. Zatim je strpao kofer s deonicama u novi sef.

Na putu ka kući stao je kod telefonske govornice i pozvao nedeljne novine.

5.

Samanta je ušla u Crnu galeriju i začuđeno se osvrnula. Unutrašnjost je bila potpuno izmenjena. Kada je prošli put bila tu, sve je bilo puno radnika, maltera, kanti s farbom i pokrivača od najlona. Sad je prostor ličio na elegantan apartman; pod prekriven debelim tepihom, lepo okrečeni zidovi, zanimljiv futuristički nameštaj i prašuma jarkih aluminijumskih reflektora na tavanici.

Džulijan je sedeo pored vrata za pisaćim stolom od hroma i stakla. Kad ju je ugledao, ustao je i rukovao se površno klimnuvši glavom Tomu.

- Očaran sam što ćeš otvoriti moju galeriju. Mogu li da vas provedem uokolo? - upitao je Semi.

- Ako možeš da izdvojiš malo vremena od svog posla - ljubazno je rekla Samanta.

Odmahnuo je rukom pokazujući da mu to neće biti nikakav problem.

- Samo sam proveravao račune i pokušavao da ih uklonim telepatijom. Dođite.

Džulijan se promenio, pomislila je Samanta. Proučavala ga je dok joj

je pokazivao slike i pričao o umetnicima. Slojevito je skratio i stilizovao dugu kosu, više nije izgledao kao dečak iz privatne škole, već daleko prirodnije i modernije. Govorio je samouvereno i s autoritetom, a korak mu je bio sigurniji i agresivniji. Samanta se pitala da li je uspeo da reši problem sa ženom ili onaj s novcem: možda je rešio i jedno i drugo.

Sviđao joj se njegov odabir slika. Nije izložio ništa tako originalno da čoveku zastane dah, ako se izuzme skulptura u zidnoj niši, isprepletene niti od fiberglasa, ali dela su bila moderna i dobro urađena. Nešto što bih okačila na svoj zid, pomislila je i zaključila da je time izrazila ono što te slike izazivaju u njoj.

Brzo ih je proveo kroz galeriju kao da se plašio da im ne dosađuje. Samanta mu je bila zahvalna: sve je bilo lepo, ali u

poslednje vreme bila je raspoložena samo za drogu ili za spavanje. Tom joj je povremeno uskraćivao tablete, na primer ujutru. Bez njih joj se raspoloženje brzo menjalo.

Obišli su ceo krug i vratili se do ulaza. Samanta mu se obratila: - Moram nešto da te zamolim, Džulijane.

- Sluga pokorni, gospoja.

- Hoćeš li da se postaraš da nas tvoj tast pozove na večeru?

Izvio je obrve.

- Zašto želiš da upoznate to matoro govno?

- Očarava me. Ko bi napravio zbirku od milion funti da bi je zatim prodao? Između ostalog, rekla bih da je moj tip. - Zatreptala je.

Džulijan slegnu ramenima.

- Ako zaista to želiš, nema problema, odvešću te. Sara i ja ionako večeramo tamo dva puta nedeljno. Tako štedimo na kuvanju. Javiću ti.

- Hvala ti.

- A sad, znaš datum otvaranja. Biću ti zahvalan ako budeš mogla da dođeš oko pola sedam.

- Džulijane, rado ću ti pomoći, ali znaš, mogu da dođem samo poslednja.

Nasmejao se.

- Naravno. Zaboravio sam da si ti zvezda. Službeni početak je u pola sedam, pa bi možda bilo najprikladnije da dođeš u osam.

- Važi. Ali prvo večera kod lorda Kardvela, dogovoreno?

- Dogovoreno.

Ponovo su se rukovali. Kada su otišli, Džulijan se vratio računima.

Tom se probijao kroz mnoštvo na uličnoj pijaci. Uvek je delovala poluprazno; sve dok nije potpuno zakrčena, izgledala je praznjikavo. Ulične pijace moraju da budu zakrčene, jer ih ljudi rado obilaze, a voleli su ih i prodavci. O džeparošima da se i ne govori.

Domaća atmosfera pijace izazivala je nelagodu u Tomu. Tezge s posuđem, polovnom odećom, galama, narečja, sve je to predstavljalo svet koji je radosno ostavio za sobom. U krugovima u kojima se sada kretao, koristio je radničko poreklo. Busati se u grudi pripadnošću radničkoj klasi bilo je prilično u modi, ali on nije gajio tople uspomene prema svom poreklu. Gledao je lepe Indijke u sarijima, debele crnačke majke s Kariba, grčku decu sjajne maslinaste kože, stare Koknije s kačketima, umorne mlade majke s bebama, nezaposlene momke u novim modernim pantalonama: neprijatno se suprotstavljao osećaju da i sam tu pripada.

Probijao se kroz mnoštvo prema pabu na kraju ulice. Čuo je zapevanje čoveka koji je na sanduku za pomorandže prodavao nakit: - Ukradeno, nemojte nikom da kažete!

Nasmejavao se za sebe. Nešto od robe na pijaci zaista je bilo ukradeno, ali uglavnom je to fabrički škart, previše loše napravljena roba da bi mogla da se pošalje u prodavnice. Ljudi su pretpostavljali da je ukradena roba dobra.

Izašao je iz pijačne gužve i ušao u Kok. Bio je to tradicionalni pab: polumračan, zadimljen i smrdljiv, s betonskim podom i tvrdim klupama duž zida. Prišao je šanku.

- Viski sa sodom, molim. Je li Bil Rajt tu?

- Stari Buljooki Rajt? - pitao je šanker. Pokazao je rukom. - Eno ga tamo. Pije ginis.

- Onda još jedan za njega.

Platio je i poneo piće do stola u dnu prostorije.

- Jutro, majore.

Rajt pogleda u njega preko krigle.

- Štene bezobrazno. Nadam se da si mi platio piće.

- Naravno.

Tom je seo. Kako i priliči koknijevskom smislu za humor, Rajtov nadimak Buljooki bio je dvojaka šala: ne samo da je bio bivši vojnik, već je imao buljave oči neobične narandžaste boje.

Tom je pijuckao i proučavao čoveka. Seda kosa bila mu je kratka i čekinjava, ako se izuzme okrugla mrlja nauljenih smeđih pramenova na samom temenu. Imao je taman ten, jer je svakog leta i zime boravio šest nedelja na Karibima. Novac za to zarađivao je

obijanjem sefova, čime se bavio otkako napustio vojsku. Uživao je ugled veštog čoveka. Samo jednom su ga uhvatili, ali to se dogodilo zato što ga je pratio maler. U kuću u kojoj je Rajt „radio“ na sefu upao je provalnik i aktivirao alarm.

- Lep dan za lopovluke, gospodine Rajt - rekao je Tom. Rajt je popio pivo naiskap i uzeo kriglu koju mu je Tom doneo.

- Znaš šta piše u Bibliji: Bog suncem i kišom jednako daruje dobre i zle. Taj citat mi je uvek bio velika uteha. - Otpio je još jedan gutljaj. - Nisi ti tako loš, dečko, kad plaćaš piće jednom starcu.

Tom prinese čašu usnama.

- Živeli. - Posegnuo je rukom i dotakao Rajta za revere. - Sviđa mi se odelo. Savil rou?

- Da, dečko. Znaš šta kaže Biblija: izbegavaj lice zla. Dobar savet. Koji policajac bi mogao sebe da natera da uhapsi starog majora kratke kose, u skupom odelu?

- Koji pritom može da citira Bibliju.

- Hmmm. - Rajt otpi nekoliko gutljaja piva. - Pa, mladi Tomase, vreme je da prestaneš s okolišanjem. Šta želiš?

- Imam posao za tebe - izgovori Tom jedva čujno.

Rajt je zažmirio.

- Kakav?

- Slike.

- Pornografija? Za to ne možeš...

- Ne - prekinuo gaje Tom. - Umetnička dela. Retke stvari.

Rajt odmahnu glavom.

- To nije moje polje delovanja. Ne bih znao kako da ih se otarasim.

Tom nestrpljivo odmahnu glavom.

- Ne radim to sam. Ionako mi treba neko ko će uložiti u posao.

- Ko je još uključen?

- I to je razlog što sam došao kod tebe. Šta misliš o Mandingu?

Rajt zamišljeno zavrte glavom.

- Ti to deliš na mnogo delova. Koliko vredi posao?

- Milion, sve ukupno.

Rajt izvi sede obrve.

- Znaš šta, ako te Mandingo podrži, i ja sam u igri.

- Odlično. Idemo do njega.

Napustili su pab i prešli ulicu do novog sitroena boje senfa parkiranog u duploj žutoj traci. Kad je Rajt otvorio vrata, prišao mu je bradati starac u prljavom mantilu. Rajt mu dade malo sitnine i uđe u automobil.

- On pazi da ne naiđe čuvar parkirališta - objasnio je Rajt kad su krenuli. - Znaš šta kaže Biblija: ne stavljaš brnjicu volu koji rije po žitu. Čuvari parkinga su volovi.

Dok je Rajt vozio na jugozapad, Tom je pokušao da odgonetne značaj tog citata. Odustao je kada su se zaustavili u uskoj ulici ispod pozorišta, nedaleko od Trafalgar skvera.

- On živi ovde? - začudio se Tom.

- Dobro mu ide. Pogledaj, kako su se nižnji uzneli! Sudeći po proviziji koji uzima, trebalo bi da je bogataš. - Rajt je izašao iz kola.

Krenuli su peške niz usku ulicu i ušli u neupadljiv ulaz. Popeli su se liftom na poslednji sprat. Na vratima na koja je Rajt pokucao nalazila se špijunka. Otvorio im je mladić tamne kože u matadorskim pantalonama i šarenoj košulji s perlicama.

- Jutro, Mandingo - reče Rajt - Zdravo, čoveče, uđi - uzvratio je Mandingo. Tankom rukom s čijeg se kraja klatila duga cigareta mahnuo im je da uđu.

Stan je bio raskošno uređen, u crvenim i crnim tonovima i prepun skupog nameštaja. Svuda unaokolo bile su rasute skupocene električne igračke čoveka koji ima više novca nego što može da potroši: okrugli radio, veliki televizor u boji i još jedan portabl, digitalni sat, gomila hifi opreme, i jedan starinski telefon. Bleda plavuša s tamnim naočarima ležala je u fotelji, s pićem u jednoj ruci, a cigaretom u drugoj. Klimnula je Rajtu i Tomu i nemarno otrešla pepeo na tepih.

- Hej, čoveče, šta se radi? - pitao je Mandingo kada su seli.

- Ovaj ovde, Tom, voleo bi da finansiraš mali poduhvat - rekao je Rajt.

Tom je pomislio koliko se razlikuju ta dva čoveka, i pitao se zašto rade zajedno. Mandingo se pažljivije zagleda u njega.

- Tom Koper, je l' tako? Znači, zanima te umetnost. Kad sam poslednji put čuo za tebe, bavio si se čekovima.

- Ovo je krupan posao, Mandingo. - Tom je besneo u sebi. Nije voleo da ga neko podseća na dane kada je bio sitan falsifikator čekova.

- Ajde, ajde.

- Čitao si u novinama o kolekciji slika lorda Kardvela?

Mandingo klimnu glavom.

- Imam poverljive informacije.

Mandingo uperi prstom u njega.

- Zadivljen sam. Možda si se popravio, Tome. Gde drži kolekciju?

- U svojoj kući u Vimbltonu.

- Ne znam da li mogu da sredim s policijom čak tamo.

- Nema potrebe - odvrati Tom. - Ima samo trideset slika. Unapred ću obezbediti celu stvar. Bili radi za mene. Posao će trajati možda petnaest minuta.

Mandingo se zamislio.

- Milion za petnaest minuta. To mi se sviđa. - Odsutno je pomazio plavušu po butini. - U čemu je fora? Hoćete da obezbedim kombi i nekoliko radnika? Da čuvam vruću robu i da nađem kupca za nju? - Govorio je kao da glasno razmišlja. - Prebaciću to u Sjedinjene Države. Dobiću možda pola miliona ako to obavim polako. Verovatno će mi biti potrebne dve godine da ih se otarasim. - Podigao je pogled. - Važi. Uzeću pedeset odsto, ostalih pedeset podelite vas dvojica. Imajte na umu da će malo potrajati dok novac ne počne da pristiže.

- Pedeset odsto? - zgranuo se Tom.

Rajt mu stavi ruku na rame, smirujući ga.

- Pusti, Tome. Mandingo preuzima ogroman rizik, skladištenje.

Mandingo je rekao kao da ga nije čuo: - Ima tu još nešto. Tražite da izložim riziku svoje ljude, da uložim novac, nađem skladište. Čak i sad dok samo razgovaram s vama, izlažem se opasnosti da me optuže za planiranje pljačke. Zato, nemojte da se upuštate u posao ako niste potpuno sigurni. Ako uprskate stvar, onda bežite iz zemlje pre nego što vas ja nađem. Neuspeh šteti mom ugledu.

Rajt je ustao a Tom za njim. Mandingo ih je otpratio do vrata.

- Tome, šta ti imaš s tom kućom? - upitao je.

- Pozvan sam tamo na večeru. Vidimo se.

Mandingo se grohotom nasmeja i zatvori vrata.

Četvrti deo LAKIRANJE

Mislim da znam kako to izgleda biti Bog.
Pablo Pikaso, mrtvi slikar

1.

Reporter je sedeo za stolom u redakciji i razmišljao o svojoj karijeri. Nije imao pametnija posla jer je bila sreda, a sve odluke koje donesu sredom, njegovi pretpostavljeni opozovu već u četvrtak ujutru; zato je usvojio naviku da sredom ne radi ništa. Osim toga, njegova karijera pružala mu je dovoljno materijala za razmišljanje.

Bila je kratka i spektakularna, ali ispod blistave površine bilo je malo sadržaja. Posle završenih studija na Oksfordu, priključio se malom nedeljniku u južnom Londonu, zatim je radio za jednu novinsku agenciju, posle čega je uspeo da dobije ovo radno mesto u uglednom dnevnom listu. Za sve to mu je trebalo manje od pet godina.

To je bila blistava strana. Tamnu stranu predstavljala je činjenica da mu to nije ništa značilo. Oduvek je želeo da bude kritičar. Zato je i robovao u nedeljniku da bi ispekao zanat, i izdržavao u novinskoj agenciji kako bi dokazao svoju sposobnost. Ali sada, posle tri meseca provedena u dnevnom listu, shvatio je da je na kraju veoma dugačkog reda koji čeka na udobnu kritičarsku stolicu. Izgledalo je da više nema prečica.

Te nedelje trebalo je da napiše priču o zagađenju nekog rezervoara u južnom Velsu. Danas se, za slučaj da ga neko pita, bavio preliminarnim istraživanjima. Sutra će se priča o zagađivanju preseliti na neku plažu na obali Saseksa, ili nešto slično. Kako god bilo, taj posao nije imao nikakve veze s umetnošću.

Debela fascikla puna novinskih isečaka ispred njega nosila je oznaku: Voda - zagađenje - rezervoari. Mašio se za nju da je otvori kad mu je zazvonio telefon. Podigao je slušalicu.

- Redakcija.

- Imaš li olovku pri ruci?

Luis Brum se namršti. Za pet godina bavljenja novinarstvom naslušao se mnogo čudaka, ali ovaj uvod predstavljao je nešto novo. Otvorio je fioku stola i uzeo hemijsku olovku i beležnicu.

- Da. Izvolite?

Umesto odgovora, usledilo je još jedno pitanje.

- Znaš li nešto o umetnosti?

Luis se ponovo namršti. Neznamac nije zvučao kao neki luđak. Glas mu je bio ujednačen i smiren, i nije bilo one ostrašćenosti koja obično karakteriše telefonske manijake.

- Sasvim slučajno, znam.

- Dobro. Slušaj pažljivo, jer neću da ponavljam. Prošle nedelje u Londonu je izvedena najveća prevara u istoriji umetnosti.

Oh, bože, razmišljao je Luis, ipak je lud!

- Kako se zovete, gospodine? - pitao je ljubazno.

- Zaveži i zapiši. Klejpol i kompanija kupili su jednog Van Goga po imenu Grobar za osamdeset devet hiljada funti. Krofort je kupio jednog Munka, Visoka stolica, za trideset...

Luis je mahnito zapisivao dok je glas nizao spisak od deset slika i galerija. Na kraju, neznamac je zaključio: - Sve ukupno više od pola miliona funti. Ne tražim od vas da mi verujete. Moraćete da proverite. Zatim ćemo vam, kada objavite reportažu, reći zašto smo to uradili.

- Samo trenutak... - Telefon je kliknuo u Luisovom uvu, zatim se čuo signal slobodne linije. Spustio je slušalicu.

Naslonio se i pripalio cigaretu razmišljajući šta da radi. Nipošto ne sme odbaciti tu informaciju. Luis je bio devedeset devet odsto siguran da je nepoznati uvrnut, ali postojala je mogućnost da ga upravo taj jedan procenat dovede do ekskluzivnog otkrića.

Razmišljao je da li da sve poveri uredniku vesti. Ako to uradi, on će mu verovatno reći da prosledi podatke kritičaru umetnosti. Biće mnogo bolje da prvo započne priču, kako bi mogao da polaže pravo na nju.

Potražio je u telefonskom imeniku galeriju Klejpol i okrenuo broj.

- Da li vi prodajete Van Gogovo delo Grobar?

- Samo trenutak, gospodine, da proverim.

Luis je iskoristio pauzu da pripali cigaretu.

- Halo? Da, imamo to delo.

- Da li biste mogli da mi kažete cenu?

- Sto šest hiljada gvineja.

- Hvala vam.

Luis je pozvao Krofort i kompaniju i saznao da stvarno imaju Munkovu Visoku stolicu po ceni od trideset devet hiljada gvineja.

Počeo je intenzivno da razmišlja. Priča je potvrđena. Ali još nije bilo

vreme da razgovara o njoj.

Podigao je slušalicu i okrenuo još jedan broj.

Profesor Peter Šmit doskakutao je u bar na štaci. Bio je krupan, energičan čovek plave kose i crvenog lica. Uprkos blagom zamuckivanju i užasnom nemačkom izgovoru, bio je jedan od najboljih predavača istorije umetnosti na Oksfordu. Mada je Luis studirao engleski jezik, slušao je sva Smitova predavanja uživajući u njegovom poimanju istorije umetnosti i ikonoklastičkim teorijama koje je s oduševljenjem iznosio. Njih dvojica su se zatim upoznali van predavanja, išli su na piće i žestoko se sukobljavali o temi koja im je obojici ležala na srcu.

Šmit je znao više o Van Gogu od bilo kog drugog živog čoveka.

Primetio je Luisa, mahnuo mu i pošao ka njemu.

- Opruga na tvojoj proklesoj štaci još uvek cvili - reče mu Luis.

- Onda možeš da je podmažeš viskijem - odgovorio je Šmit. -

Kako si, Luise? I čemu tolika tajanstvenost?

Luis je naručio dupli škotski viski za profesora.

- Imao sam sreće što sam te ulovio u Londonu.

- Jesi. Sledeće nedelje idem u Berlin. U neviđenoj sam žurbi i haosu.

- Lepo od tebe što si došao.

- Jeste, zapravo. A sad, o čemu je reč?

- Hoću da pogledaš jednu sliku.

Šmit popi viski naskap.

- Nadam se da je dobra.

- To ti meni treba da kažeš. Idemo.

Izašli su iz bara i pošli prema Klejpolu. Mnoštvo kupaca na pločnicima Vest Enda zurilo je u neobičan par: mladića u smeđem

prugastom odelu i cipelama s visokim potpeticama, i krupnog bogalja u plavoj razdrijenoj košulji i izbledelej teksas jakni.

Pošli su Pikadilijem na jug do Sent Džejms parka. Između ekskluzive šeširdžijske radnje i francuskog restorana nalazili su se zasvođeni prozori Klejppola. Ušli su i prošetali po maloj galeriji. Na samom kraju, pod reflektorima, ugledali su Grobara.

Za Luisa je to nesumnjivo bilo Van Gogovo delo. Teški udovi i umorno lice seljaka, ravni holandski predeo i nisko nebo bili su njegov zaštitni znak. A tu je bio i potpis.

- Profesore Šmit! Ovo je neočekivano zadovoljstvo!

Luis se okrenuo i primetio vižljastog elegantnog čoveka u crnom odelu, s prosedom bradicom u stilu Van Dajka. Šmit reče: - Dobar dan, Klejppole.

Klejppol je stao pored njih, gledajući sliku.

- Ovo je pravo malo otkriće, znate - pohvalio se. - Predivna slika, ali prilično nova na tržištu.

- Recite mi, Klejppole, gde ste je našli? - pitao je Smit.

- Ne znam da li da vam kažem. Profesionalna tajna, znate.

- Vi meni kažete gde ste je našli, a ja ću vama reći koliko vredi.

- Oh, pa dobro. Bila je to zapravo čista sreća. Čovek po imenu Renal, iz male agencije u Nansiju, bio je ovde prošle nedelje. Odseo je u Hiltonu i rasprodavao prilično veliku zbirku iz zaostavštine nekog industrijalca ili tako nešto. Kako god bilo, jednostavno mi je ponudio sliku.

- I koliko tražite za nju?

- Sto šest hiljada gvineja. Pristojna cena, rekao bih.

Šmit je gundao i čitavom težinom se oslonio na štaku, zureći u sliku.

- Koliko vredi po vašem mišljenju? - pitao je Klejppol.

- Oko sto funti. To je najbolji falsifikat koji sam ikada video.

Luisov urednik bio je nizak čovek krivog nosa koji je govorio severnjačkim akcentom i opsesivno koristio poštapalicu „jeben“.

Povukao je vrh nosa i rekao: - Dakle, znamo da su otkupljene sve slike koje je naveo anonimni čovek preko telefona. Izgleda da su i cene koje je pomenuo tačne. Znamo i nešto što nam nije rekao: da su sve kupljene od čoveka koji je tvrdio da se zove Renal i koji je odseo u Hiltonu. Na kraju, znamo da je bar jedno od platna falsifikovano.

Luis je klimnuo glavom.

- Čovek koji je telefonirao rekao je otprilike i ovo: „Mi ćemo vam saopštiti zašto smo to uradili.“ Što znači da je taj čovek zapravo Renal.

Urednik se namrštio.

- Mislim da je to razmetanje - odvratio je.

- To ne utiče na činjenicu da je londonsko umetničko bratstvo naselo na veliku prevaru.

Urednik pogleda u Luisa.

- Ne brinite. Neću vam pokvariti priču - rekao je. Načas se zamislio. - Dobro, evo kako ćemo to da izvedemo. - Okrenuo se Ediju Makintošu, umetničkom kritičaru lista. - Hoću da angažujete Dizlija iz Nacionalne galerije, ili nekog jednako cenjenog. To mora da bude neko koga možemo nazvati vodećim britanskim stručnjakom za likovnu umetnost. Nagovorite ga da obiđe sve galerije s vama i da proceni da li su te slike originali ili falsifikati. Ponudite mu honorar ako smatrate da treba. Šta god da uradite, nemojte reći galeristima da su njihove slike falsifikati. Ukoliko to saznaju, uključiće policiju. A kad Jard sazna za to, neko ambiciozan iz kriminalističke rubrike nekih novina takođe će doći do toga i sve će nam pokvariti.

- Luise, hoću da ti prideš tome s druge strane. Imaš priču, bez obzira na ono što će Edi otkriti, jedan veliki falsifikat je dovoljan. Pokušaj da pronađeš tog Renala. Saznaj u kojoj sobi je bio u hotelu, koliko ljudi je tamo bilo i slično. Važi?

To je bio kraj razgovora, i dvojica novinara izadoše iz urednikove kancelarije.

Luis je dao recepcioneru pet funti kako bi mu dozvolio da zaviri u hotelski registar. U spisku od prethodne nedelje nije bilo Renala. Dva puta je proverio. Jedino neuobičajeno ime bilo je gospodin Erik Klepton. Pokazao je recepcioneru ime.

- Da, sećam se. S njim je bila jedna prelepa Francuskinja. Ime joj je bilo nešto kao Reno. Sećam ga se, zato što mu je stigao taksi s gomilom teških slika. Davao je i dobre napojnice.

Luis je zapisao broj sobe.

- Da li zapisujete ime banke koja je izdala čekove kad gosti plate čekom?

-Da.

Luis mu je dao još dve novčanice od pet funti.

- Možete li da mi nađete adresu banke tog Kleptona?

- Ne ovog trenutka. Možete li da dođete za pola sata?

- Pozvaću vas iz svoje kancelarije.

Vratio se u redakciju da ubije tih pola sata. Kada je ponovo pozvao hotel, recepcioner je imao odgovor.

- Ček glasi na imena Holouz i Koks, a potpisao ga je gospodin Holouz - dodao je.

Luis uze taksi do banke. Menadžer mu je rekao: - Bojim se da nikad ne dajemo adrese klijenata.

Luis mu je objasnio:

- Ti klijenti su umešani u veliku prevaru. Ako meni ne date adresu sada, uskoro ćete morati da je date policiji.

- Kad policija bude tražila adrese, dobiće ih... pod uslovom da je ovlašćena da ih dobije.

- Ne biste ugrozili načelo tajnosti ako biste ih pozvali. Jednog od njih? I upitali ih za dozvolu?

- Zašto bih to uradio?

- Spreman sam da pomenem vašu pomoć kad budem pisao priču. Nema potrebe da se banka pojavi u lošem svetlu.

Menadžer ga je zamišljeno pogledao. Posle nekoliko trenutaka podigao je slušalicu i telefonirao. Luis je upamtio brojeve.

- Niko se ne javlja - reče menadžer.

Luis je otišao. Iz telefonske govornice tražio je od operatera lokalne centrale da mu da adresu na osnovu broja koji je menadžer pozvao. Zatim je uzeo taksi.

Na prilazu je bio parkiran karavan napunjen prtljagom.

Gospodin Holouz se upravo vratio s kampovanja u Škotskoj. Odvezivao je konopce s prtljažnika na krovu. Zabrinuo se kad je čuo

da je neko otvorio račun u banci na njegovo ime. Ne, nema pojma o čemu je reč. Da, može da pozajmi Luisu svoju fotografiju, a ima i fotografiju sa svojim prijateljem gospodinom Koksom.

Luis je poneo fotografije nazad u banku.

- Nijedan od tih ljudi nije čovek koji je otvorio račun - izjavio je menadžer banke.

Sada se zabrinuo. Pozvao je gospodina Holouza i još više se zabrinuo. Toliko da je poverio Luisu koliko je novca ušlo i izašlo s tog računa. Novac je pretvoren u akcije koje se uvek mogu unovčiti, a one su u sefu banke.

Poveo je Luisa dole u sef i otvorio fioku koju je iznajmio gospodin Holouz. Bila je prazna.

Luis i menadžer pogledaše jedan drugoga. Luis reče: - Ovde im se gubi trag.

- Slušajte ovo: Britanski ekspert za likovnu umetnost, gospodin Džonatan Rand, smatra da su platna delo najboljeg falsifikatora ovog veka. Da li si to ti, Mič, ili ja?

Piter i Mič su sedeli u ateljeu u Klepamu, pijući drugu kafu posle doručka. Obojica su imala po jedan primerak nedeljnog izdanja novina. Čitali su o sebi s mešavinom strahopoštovanja i radosti. Mič reče: - Ti novinari su prokleta brzo radili.

- Saznali su sve o računu u banci i sefu i intervjuisali jadnog Holouza.

- Da, ali šta kažeš na ovo: Falsifikator je tako vešto sakrio trag da Skotland jard smatra da mu je u tome sigurno pomogao neki iskusan kriminalac. Pretpostavljam da sam ja vrhunski falsifikator, a ti iskusan kriminalac.

Mič spusti novine i dunu u kafu da je ohladi.

- To samo dokazuje da je tako nešto lako uraditi, što je i bio naš cilj.

- Evo nešto dobro: Majstorski potez falsifikatom bio je da za svako platno obezbedi sertifikat o poreklu, što je u svetu umetničkih

dela ravno pedigreu i obično se smatra garancijom autentičnosti dela. Dokazi o poreklu napisani su na službenom memorandumu Munijea, pariškog trgovca umetničkim delima, i imale su žig firme. Sigurno je da su i papir i pečat ukradeni. Ovo mi se sviđa: „majstorski potez“.

Piter složi novine i baci ih preko sobe. Mič posegnu za Eninom gitarom i poče da svira jednostavni bluz. Piter reče: - Nadam se da se Arnaz sada smeje... dobro je platio za ovu šalu.

- Mislim da nije zaista poverovao da će ovo uspeti.

- Nisam ni ja - nasmejao se Piter.

Mič naglo ostavi gitaru tako da je zazvečala.

- Još nismo uradili ono najvažnije. Hajde da i to obavimo.

Piter je popio kafu i ustao. Obukli su jakne, doviknuli En da izlaze i otišli. Prošetali su niz ulicu i na uglu su se obojica ugurali u telefonsku govornicu.

- Nešto me brine - rekao je Piter kad je podigao slušalicu.

- Onaj deo o Skotland jardu?

- To.

- I mene - priznao je Mič. - Možda su nameravali da otkriju odakle zovemo redakciju. Mogli bi da dođu ovamo, opkole ulicu i ispituju svakog dok ne otkriju ko ima veze sa slikarstvom.

- Pa, šta da radimo?

- Hajde jednostavno da pozovemo neke druge novine. Do sada su svi saznali za tu vest.

- Dobro. - Piter podiže telefonski imenik s police i potraži pod D imena dnevnih listova.

- Koji? - upitao je.

Mič je zažmurio i spustio prst na stranicu. Piter je okrenuo broj i tražio da razgovara s nekim novinarom. Kad se s druge strane javio glas, upitao je: - Da li znate stenografiju?

Glas je zajedljivo odgovorio:

- Naravno.

- Onda zapišite. Ja sam Renal, majstor falsifikator i sad ću vam reći zašto sam to uradio. Hteo sam da dokažem da je londonska umetnička scena, koja se toliko usredsređuje na velika dela i mrtve slikare, folirantska. Deset najvećih trgovaca u Londonu ne

prepoznaje falsifikat kad ga vidi. Motivišu ih pohlepa i snobizam, a ne ljubav prema umetnosti. Zbog njih je novac koji se troši na umetnost uskraćen umetnicima kojima je zaista potreban.

- Usporite - bunio se novinar.

Piter gaje ignorisao.

- Sada nudim trgovcima njihov novac nazad, umanjen za svoje troškove koji iznose oko hiljadu funti. Uslov je da desetinu gotovine, a to je oko pedeset hiljada funti, izdvoje za kupovinu zgrade u centru Londona u kojoj će mladi nepoznati slikari moći jeftino da iznajme atelje. Trgovci moraju da se dogovore i da osnuju fond kojim će kupiti tu zgradu i upravljati njome. Drugi uslov je da se obustavi policijska istraga. Potražiću njihov odgovor na moju ponudu u vašem listu.

Novinar je brzo rekao:

- Da li ste i vi mladi slikar?

Piter je prekinuo vezu.

- Zaboravio si francuski izgovor - podsetio ga je Mič.

- Oh, jebiga! - opsovao je Piter. Zajedno su izašli iz govornice.

Dok su išli prema kući, Mič reče: - Ma, dođavola, mislim da to i nije važno. Sad znaju da to nije uradio Francuz. To sužava istragu na Britaniju. Pa šta?

Piter se ugrize za usnu.

- To pokazuje da postajemo nemarni, eto šta. Bolje da pripazimo da ne pravimo račun s krčmarom dok ne plate.

- Bez krčmara.

- Jebeš poslovice.

Kad su stigli, En je bila u bašti ispred kuće i igrala se s Vibeke na suncu.

- Sunčano je, hajde da odemo nekud - predložila je.

Piter je pogledao Miča.

- Zašto da ne?

Uto se s pločnika pored njih začuo dubok glas i reči s američkim izgovorom: - Kako su uspešni falsifikatori?

Piter je prebeleo i okrenuo se. Laknulo mu je kad je video zdepastog Arnaza i njegove bele zube. Čovek je nosio neki smotuljak pod miškom.

- Uplašio si me - rekao je Piter.

Smeškajući se, Arnaz je gurnuo rasklimana drvena vrata na ogradi i ušao. Piter mu reče: - Idemo unutra. - Sva trojica pođoše gore u atelje. Kad su seli, Arnaz je mahnuo novinama.

- Čestitam vam. Ni sam to ne bih bolje obavio. Toliko sam se smejaio jutros u krevetu da mi se guzica pocepala.

Mič je ustao i zagledao se u Arnazovu zadnjicu.

- Kako si je zalepio?

Piter se nasmeja.

- Miče, nemoj više da se glupiraš.

Arnaz je nastavio:

- Brilljantna operacija. Falsifikati su bili dobri. Uspeo sam prošle nedelje da vidim vašeg Van Goga kod Klejpola. Zamalo da ga kupim.

- Pretpostavljam da ne rizikuješ što si došao ovamo - rekao je Piter zamišljeno.

- I ja. Uostalom, morao sam da dođem kako bih zaradio nešto na ovom poslu.

Mičov glas postade neprijateljski: - Mislio sam da si se u ovo uključio samo iz zabave.

- Između ostalog. - Arnaz se ponovo nasmeja. - Ali pre svega sam hteo da vidim koliko vas dvojica vredite.

- Na šta, dođavola, ciljaš, Arnaze? - Piteru je postalo neprijatno.

- Kao što rekoh, voleo bih da vidim neku dobit od svoje investicije. Zato želim da obojica napravite po još jednu kopiju. Za mene.

- Ne dolazi u obzir, Arnaze - reče Piter. - Ovo smo uradili da bismo nešto dokazali, ne da bismo zaradili. Ima izgleda da prođemo bez posledica. Nema više falsifikovanja.

Mič tiho reče:

- Mislim da nemamo izbora.

Arnaz mu klimnu glavom. Molećivo je raširio ruke.

- Slušajte, momci, nema opasnosti. Niko neće saznati za ta dva falsifikata. Ljudi koji ih budu kupili nikad neće priznati da su nasamareni, jer bi to značilo da su i sami bili umešani u mutne radnje. I niko sem mene neće znati da ste ih vi falsifikovali.

- Nisam zainteresovan - odvratio je Piter.

Arnaz reče:

- Mič zna da ćete uraditi to, zar ne, Miče?

- Da, kučkin sine.

- Onda to reci Pitu.

- Arnaz nas drži za jaja, Piteru - reče Mič. - On je jedina osoba na svetu koja može da nas potkaže policiji. Sve što treba da uradi jeste da anonimno telefonira. A mi još nismo postigli dogovor s trgovcima.

- Pa? Ako on potkaže nas, zašto mi ne bismo potkazali njega?

Mič mu odvrati:

-Zato što protiv njega nema dokaza. Nije učestvovao u operaciji. Niko ga nije video, dok je mene videla gomila ljudi. Mogu da nas suoče sa svedocima, pitaju gde smo bili tog dana i sam bog zna šta još. On je samo dao novac, i to gotovinu, sećaš li se? Može sve da porekne.

Piter se obratio Arnazu.

- Kada hoćeš slike?

- Dobar dečko. Hoću da ih naslikate sada, sačekaću. En je provirila kroz vrata s detetom na rukama.

- Hej, ljudi, idemo li u park ili ne?

- Žao mi je, draga - odgovorio je Piter. - Sada nećemo moći. Moramo nešto da uradimo.

En nije pokazala šta misli. Izašla je.

- Kakve slike želiš, Arnaz? - pitao je Mič.

Čovek je podigao smotuljak koji je doneo.

- Hoću dve kopije ovoga.

Smotuljak je pružio Miču. Mič je odvio papir i izvukao uramljenu sliku. Zbunjeno ju je pogledao. Zatim je pročitao potpis i zviznuo.

- Gospode bože - izustio je zadivljen. - Odakle ti ovo?

2.

Samanta se igrala porcelanskom šoljom za kafu i gledala kako lord Kardvel pažljivo jede kreker s povećim komadom blu stiltona. Uprkos svemu, taj čovek joj se svideo: visok, sed, dugog nosa i nasmejanih očiju. Tokom večere postavljao joj je pametna pitanja o glumačkom radu i činilo se da ga njene priče o tome stvarno zanimaju i povremeno sablažnjuju.

Tom je sedeo naspram nje, a Džulijan na drugom kraju stola. Tu su bili njih četvoro, ne računajući batlera, i Samanta se načas pitala gde je Sara. Džulijan je nije pomenuo. Sad je oduševljeno govorio o slici koju je kupio. Oči su mu sijale dok je gestikulirao. Možda je ta slika bila uzrok njegovog preobražaja.

- Modiljani ju je poklonio! - rekao je. - Dao ju je nekom rabinu u Livornu, koji se povukao u neko beznačajno seoce u Italiji i poneo je sa sobom. Bila je tamo tokom svih ovih godina, visila na zidu neke seljačke kolibe!

- Jeste li sigurni da je to original? - upitala je Samanta.

- Potpuno. Ima karakteristične detalje, njegov potpis, a znamo i njeno poreklo. Više se ne može očekivati. Osim toga, uskoro ću je dati na ekspertizu jednom od vrhunskih stručnjaka.

- Biće bolje da je original - dodao je lord Kardvel. Gurnuo je poslednju mrvu sira u usta i zavalio se u stolicu s visokim naslonom. Samanta je posmatrala kako je batler bešumno prišao da skloni njegov tanjir.

- Koštala nas je mnogo novca.

- Nas? - radoznalo je ponovila Samanta.

- Moj tast je finansirao operaciju - brzo je rekao Džulijan.

- Čudno, jedna moja prijateljica je pominjala izgubljenog Modiljanija - rekla je Samanta. Namrštila se pokušavajući da se seti imena. Pamćenje ju je tih dana vrlo loše služilo. - Mislim da mi je pisala o tome. Zove se Di Slej.

- Mora da postoji još jedan - odvratio je Džulijan.

Lord Kardvel je pijuckao kafu.

- Znae, Džulijan nikad ne bi izveo taj veliki poduhvat da ga ja nisam posavetovao. Neće ti smetati da ispričam tu priču, Džulijane?

Na osnovu izraza Džulijanovog lica, Samanta je pretpostavila da mu nije pravo, ali Kardvel je nastavio.

- Došao je kod mene da mu pozajmim novac da kupi slike. Rekao sam mu da sam poslovan čovek i da, ako želi novac, mora da mi pokaže kako ću ja zaraditi u tom poslu. Predložio sam mu da ode i da pronade nešto zaista vredno, jer ću samo u tom slučaju rizikovati svoj novac. I upravo to je i uradio.

Džulijanov osmeh, upućen Samanti, govorio je: Pustimo matoru budalu da brblja.

- Kako ste postali biznismen? - pitao je Tom.

Kardvel se nasmejao.

- To se dogodilo u mojoj ranoj mladosti. Do dvadeset prve godine, skoro sve sam bio obavio: obišao svet, bio izbačen iz koledža, jahao trkačke konje i vozio avione, a da ne pominjem tradicionalne stvari kao što su vino, žene i pesma. - Zastao je na trenutak, zureći u šoljicu kafe, a onda nastavio: - Kad sam napunio dvadeset jednu, nasledio sam novac i oženio sam se. Dok sam trepnuo, ako ne i pre, na putu je bio naslednik... ne Sara, naravno, ona se rodila mnogo kasnije. Odjednom sam shvatio da je gubljenje vremena prilično ograničavajuće zanimanje. Nisam hteo da upravljam nekretninama ni da radim u očevoj firmi. Zato sam svoj novac odneo u londonski Siti, gde sam otkrio da ni drugi ne znaju više od mene o finansijama. To je bilo u vreme kad se berza raspadala. Svi su bili prestravljeni. Kupio sam neke kompanije koje, koliko sam video, nisu zavisile od onoga što se dešavalo na tržištu akcija. Bio sam u pravu. Kad je svet ponovo stao na noge, bio sam četiri puta bogatiji nego na početku. Od tada je napredovanje išlo sporije.

Samanta je klimnula glavom. Nešto slično je i sama pretpostavila.

- Da li vam je drago što ste se ušli u poslovni svet? - pitala je.

- Nisam siguran. - U starčevom glasu osećao se prizvuk umora. - Znae, bilo je perioda kad sam i ja želeo da promenim svet, kao vi mladi. Mislio sam da mogu da upotrebim svoje bogatstvo da učinim nešto dobro. Ali kada se upustite u poslove u kojima treba da opstanete, da sprečite raspad firme i zadovoljite deoničare, izgubite

interesovanje za plemenite ciljeve. - Zastao je. - Osim toga, svet ne može da bude toliko loš dok postoje cigare kao što su ove. - Umorno se osmehnuo.

- I slike kao što su vaše - dodala je Samanta.

Džulijan upita:

- Hoćeš li da pokažeš Semi i Tomu svoju galeriju?

- Naravno. - Starac je ustao. - Treba da je pokazujem dok su slike još tu.

Batler povuče Samantinu stolicu kad je ustala. Pošla je za Kardvelom iz trpezarije u hol, zatim dvostrukim stepeništem na prvi sprat. Na vrhu stepeništa, Kardvel podiže veliku kinesku vazu i uze ključ ispod nje. Samanta krajičkom oka pogleda Toma i primeti da on sve budno prati, zenice su mu se hitro pomerale s jedne na drugu stranu. Nešto u dnu dovratka kao da je privuklo njegovu pažnju.

Kardvel je otključao teška vrata i uveo ih u galeriju koja je uzimala ugaonu sobu, verovatno nekadašnju sobu za prijeme, pomisli Samanta. Prozori su bili zastakljeni armiranim staklom.

Kardvel je očigledno uživao dok je prolazio pored nizova slika, pričajući pomalo o nabavci svake od njih.

- Oduvek ste voleli slike? - pitala ga je Samanta.

Klimnuo je glavom.

- To je jedna od stvari kojima vas uči klasično obrazovanje. Međutim, mnogo toga je izostavljeno, kao što je, na primer, film.

Zastali su ispred jednog Modiljanija. Slika je predstavljala nagu ženu koja je klečala na podu, pravu ženu, pomislila je Samanta, jednostavnog lica, raščupane kose, naglašenih kostiju i nesavršenog tena. Svidela joj se.

Kardvel je bio tako prijatan i šarmantan da je osećala grižu savesti zbog planirane pljačke. Ipak, ionako će ostati bez slika, a njegovo osiguranje će platiti gubitak. Osim toga, i šerif od Notingema je verovatno bio šarmantan*

Ponekad se pitala da li su ona i Tom malo zastranili i da li je ta ludost bolest kojom ju je on zarazio, bolest koja se prenosi seksom. Potisnula je osmeh. Bože, godinama nije bila tako puna života. Kada su izlazili iz galerije, rekla je: - Iznenađena sam što prodajete slike, čini mi se da ih mnogo volite.

Kardvel se sa žaljenjem osmehnu.

- Da. Ali tako je to kad uhvatite đavola za rep.

- Znam šta hoćete da kažete - odgovorila je Samanta.

3.

- Ovo je đavolski gadno, Vilou - rekao je Čarls Lampet.

Smatrao je da je taj izraz opravdan. Došao je u ponedjeljak s vikenda iz seoske kuće bez telefona i bez briga u kancelariju, da bi zatekao svoju galeriju u središtu skandala.

Vilou je stajao ukočeno ispred Lampetovog pisaćeg stola. Izvukao je kovertu iz unutrašnjeg džepa sakoa i spustio je na sto.

- Moja ostavka.

- Nema nikakve potrebe za tim - rekao je Lampet. – Ti ljudi su nasamarili sve važnije galerije u Londonu. Pobogu, lično sam video platno i poverovao sam.

- Možda bi bilo bolje za galeriju da odem - bio je uporan Vilou.

- Gluposti. E pa, vi ste učinili taj gest, a ja sam odbio vašu ostavku, i sad zaboravimo to. Sedite, eto tako, i ispričajte mi šta se tačno dogodilo.

- Sve je ovde - odgovorio je Vilou pokazavši novine na Lampetovom stolu. - Priča o falsifikatima u jučerašnjim, a uslovi koji nam se nude u današnjim novinama. - Seo je i pripalio tanku cigaru.

- Ipak mi ispričajte.

- To se dogodilo dok ste bili u Kornvolu. Pozvao me je taj tip Renal i rekao da je odseo u Hiltonu. Ispričao je da ima jednog Pisaroa koji bi nam se možda svideo. Znao sam, naravno, da nemamo nijednog Pisaroa, pa sam se zainteresovao. Tog popodneva došao je ovde sa slikom.

Lampet ga prekinu:

- Mislio sam da je neka žena donosila slike u galerije.

- Ovu nije. Došao je samo muškarac.

- Pitam se da li postoji neki razlog za to - glasno je razmišljao Lampet. - U svakom slučaju, nastavite.

- Pa, slika je dobro izgledala. Ličila je na Pisaroa, bila je potpisana, a imala je i sertifikat od Munijea. Mislio sam da vredi osamdeset pet hiljada. On je tražio šezdeset devet, pa sam se polakomio. Rekao je da je iz jedne agencije u Nansiju, i zato mi je

delovalo uverljivo to što ne ume tačno da je proceni. Pretpostavio sam da jednostavno nema iskustva u prodaji skupih dela. Vi ste se vratili dva dana kasnije i odobrili kupovinu, a onda smo sliku stavili u prodaju.

- Hvala bogu da je nismo prodali - rekao je Lampet zahvalno. - Skinuli ste je sa zida, naravno.

- Prva stvar koju sam jutros uradio.

- Šta je s ovim poslednjim događajem?

- Mislite na ucenu? Veći deo novca dobićemo nazad. To je ponižavajuće, naravno, ali nije ništa u poređenju s brukom kojoj smo izloženi zato što smo tako nasamareni. A ta njihova ideja, jeftini ateljei za umetnike, zaista je za pohvalu.

- Onda, šta predlažete?

- Mislim da prvo moramo sazvati sve oštećene galeriste.

- Lepo.

- Možemo li da održimo ovde sastanak?

- Zašto da ne. Samo obavite to što pre. Publicitet je odvratna stvar.

- Biće još i gore dok se sve ne reši. Danas će doći policija.

- Onda će biti bolje da obavimo što više posla pre nego što stignu. - Lampet je posegnuo rukom preko stola da uzme telefon i izgovorio: - Donesite nam kafu, Mejvis. - Raskopčao je sako i gurnuo cigaru među

zube. - Jesmo li spremni za izložbu Modiljanija?

- Jesmo. Mislim da će biti dobra.

- Šta smo dobili?

- Tri od lorda Kardvela, naravno.

- Da. Uzećemo ih za nekoliko dana.

- Zatim, imamo crteže koje sam kupio na početku. Bezbedno su stigli.

- Šta je s pozajmljenim slikama?

- To smo uradili prilično dobro. Dikson nam pozajmljuje dva portreta, Magi ima nekoliko skulptura za nas, a mi imamo dva akta, uljani pastel, od Disajda. Za neke još čekam potvrdu.

- Koliku proviziju želi Dikson?

- Tražio je dvadeset pet odsto, ja sam je spustio na dvadeset.

Lampet progundā.

- Ko zna zašto uopšte pokušava. Čovek bi pomislio da smo neka prčvarnica u Čelsiju, a ne vodeća londonska galerija.

Vilou se osmehnuo.

- I mi uvek pokušavamo kod njega.

- Tačno.

- Rekli ste da imate nešto u rukavu.

- Ah, da. - Lampet pogleda na sat. - Jednu neotkrivenu. Moram da odem tamo da vidim šta je s tim. Ipak, to može da sačeka da popijem kafu.

Lampet je razmišljao o falsifikatom dok se taksi probijao Vest Endom prema Sitiju. Čovek je lud, naravno; ali luđak s nesebičnim motivima. Lako je biti dobročinitelj s tuđim novcem. Nema sumnje da bi bilo pametno da udovolje njegovim zahtevima. Samo, Lampet je mrzeo da ga neko ucenjuje.

Taksi se zaustavio u prednjem dvorištu agencije i Lampet uđe u zgradu. Jedan pomoćnik mu je uzeo mantil koji je obukao zbog hladnog septembarskog vetra.

Lipsi ga je čekao u kancelariji s neizbežnom čašicom šerija na stolu. Lampet sede na stolicu. Otpio je malo šerija da se ugreje.

- Dakle, dobili ste je!

Lipsi klimnu glavom. Okrenuo se prema zidu i gurnuo u stranu deo police s knjigama da bi otkrio sef u zidu. Otključao je vrata ključem zakačenim tankim lancem o kaiš na pantalonama.

- Dobro je što imam veliki sef - rekao je. Obe ruke je zavukao unutra i izvukao uramljeno platno dimenzija sto dvadeset puta devedeset centimetara. Da bi Lampet mogao da je osmotri, uspravio je sliku na stolu i stao iza nje pridržavajući je.

Lampet se načas zagledao u platno. Zatim je spustio čašicu sa šerijem, ustao i prišao bliže. Izvadio je iz džepa lupu i proučio poteze četkice. Zatim se udaljio i ponovo se zagledao.

- Koliko ste je platili? - upitao je.

- Morao sam da se oprostim s pedeset hiljada.

- Vredi dvostruko.

Lipsi je spustio sliku na pod i seo na stolicu.

- Mislim da je odvratna - odvratio je.

- I ja. Ipak, jedinstvena je. Zapanjujuća. Nema sumnje da je to Modiljani. Ali niko ne zna da je slikao i takve stvari.

- Drago mi je što ste zadovoljni - dodao je Lipsi. Njegov glas je nagovestio da bi mu više prijao malo poslovniji ton razgovora.

- Sigurno ste imali veštog čoveka na tom zadatku - naglas je razmišljao Lampet.

- Najboljeg - Lipsi je potisnuo osmeh. - Obišao je Pariz, Livorno, Rimini...

- I stigao do nje pre moje sestričine.

- Ne baš. Ono što se dogodilo...

- Ne želim da znam detalje - presekao ga je Lampet. - Jeste li mi spremili račun? Hteo bih odmah da platim.

- Naravno. - Lipsi je pošao prema vratima i rekao nešto sekretarici. Vratio se s listom papira u ruci.

Lampet je pročitao račun. Osim pedeset hiljada za sliku, račun je iznosio hiljadu devetsto četiri funte. Izvadio je čekovnu knjižicu i napisao iznos.

Nova sala bila je zatvorena za posetioce, a u njenom središtu bio je postavljen dugačak konferencijski sto. Na zidovima su visili sumorni viktorijanski predeli, u skladu s mračnim raspoloženjem prisutnih.

Predstavnici devet galerija sedeli su za stolom, dok su pomoćnici i advokati iz pratnje seli na stolice uza zid. Vilou je sedeo na čelu stola, pored Lampeta. Po visokim uskim prozorima neumorno je dobovala kiša. Vazduh je bio gust od dima cigara.

- Gospodo - počeo je Vilou - svi smo izgubili mnogo novca i ispali prilično naivni. Ponos ne možemo povratiti, ali možemo da razgovaramo o tome kako da vratimo novac.

- Uvek je opasno platiti ucenjivaču. - Izrazit škotski izgovor pripadao je Remziju Krofortu. Palčevima je nategnuo pa pustio

tregere i pogledao Viloua preko naočara. – Ukoliko budemo saradivali s tim ljudima, oni ili neko drugi mogli bi da ponove isti štos.

Umešao se blagi tihi glas Džona Diksona.

- Nisam baš siguran, Remzi! Od sada ćemo svi biti mnogo oprezniji, naročito u pogledu porekla. Takav trik ne može dva puta da se ponovi.

- Slažem se s Diksonom - izgovorio je treći čovek. Vilou pogleda na kraj stola i primeti Pola Roberts, najstarijeg čoveka u sali, koji je govorio s lulom u ustima. - Mislim da falsifikator nema šta da izgubi - nastavio je Roberts. - Sudeći po onome što sam pročitao u novinama, tako je vešto prikrio trag da policija nema nikakvih izgleda da ga nađe, bez obzira na to da li ćemo mi prihvatiti njegove uslove. Ako odbijemo, pljačkaš će jednostavno gurnuti pet stotina hiljada u svoj džep.

- Uzećete blindirano vozilo za isporuku?

- Naravno - potvrdio je Lipsi. - To je već uključeno u cenu. Je li sve ostalo u redu?

Lampet je izvukao ček i pružio ga detektivu.

- Smatram da sam napravio dobar posao.

Vilou je klimnuo glavom. Roberts je bio verovatno najugledniji trgovac umetničkim delima u Londonu i u izvesnom smislu bard tog sveta. Njegova reč se slušala.

- Gospodo, preliminarno sam skicirao nekoliko planova tako da to možemo brzo da obavimo ako prihvatimo zahteve - uzvratio je Vilou. Iz aktentašne je izvadio svežanj papira. - Naš advokat, gospodin Džankers, napravio je dokument o osnivanju fonda. - Uzeo je fasciklu s vrha, a ostale podelio prisutnima. - Možda biste hteli da ga pogledate. Značajna klauzula nalazi se na trećoj strani. U njoj stoji da fond neće ništa preduzimati dok od gospodina Renala ne dobije otprilike pet stotina hiljada funti. Onda će se isplatiti devedeset odsto te sume nama deseterici, u razmeri s navedenim iznosima plaćenim za falsifikate. Složićete se sa mnom da su iznosi korektni.

- Neko će morati da upravlja fondom - reče Krofort.

- I to pitanje sam preliminarno razrešio - rekao je Vilou.

- Naravno, sve zavisi od vašeg pristanka. Međutim, direktor Akademije likovnih umetnosti zapadnog Londona, gospodin Ričard Pinkman, pristao je da bude predsednik fonda, ako ga zamolimo. Mislim da bi potpredsednik trebalo da bude neko od nas... možda gospodin Roberts.

- Svi bi trebalo da potpišemo izjavu da nećemo dati nikakav dodatni novčani prilog izuzev onog koji je ugovoren prilikom osnivanja fonda. I moraćemo da se usaglasimo u vezi s povlačenjem prijave policiji protiv mesjea Renala i njegovih saučesnika.

- Pre nego što bilo šta potpišem, želim da moj advokat prouči papire - rekao je Krofort.

- Naravno - složio se Vilou.

- I ja se slažem, ipak, svi želimo da se ovo što brže obavi - umešao se Roberts. - Zar ne bismo danas mogli načelno da odobrimo plan. Ostalo mogu da obave naši advokati za dan-dva, ako ne postoje nikakve začkoljice.

- Dobra ideja - složio se Vilou. - Možda bi gospodin Džankers mogao da koordinira aktivnosti advokata? - Džankers je klimnuo glavom u znak pristanka.

- Jesmo li se dogovorili, gospodo? - Vilou je prešao pogledom po licima prisutnih, tražeći one koji su protiv. Nije bilo takvih. - Onda nam preostaje samo izjava za štampu. Da li biste to prepustili meni? - Sačekao je da vidi da li se neko protivi. - Vrlo dobro. U tom slučaju, odmah ću dati izjavu. Ostaviću vas s gospodinom Lampetom. Mislim da se on pobrinuo za čaj.

Vilou je ustao i izašao. U svojoj kancelariji seo je za telefon. Podigao je slušalicu, malo zastao i osmehnuo se sebi.

- Mislim da si se iskupio, Vilou - tiho je izgovorio.

Vilou je ušao u Lampetovu kancelariju s večernjim novinama u ruci.

- Izgleda daje sve gotovo, Lampete - rekao je. - Džankers je rekao novinarima da je postignut dogovor.

Lampet pogleda na sat.

- Vreme je da popijemo džin napomenuo je. - Jeste li za jedan?

- Hvala.

Lampet je otvorio komodu i sipao džin u dve čaše.

- A što se tiče toga zaključka da je sve gotovo, u to nisam sasvim siguran. Još nismo dobili novac. - Otvorio je bocu tonika i svaku čašu napunio dopola.

- Oh, dobićemo novac. Falsifikatori se ne bi toliko trudili samo da bi nam zatim pravili probleme. Osim toga, što pre nam daju novac, pre će i policija odustati od istrage.

- Nije samo novac u pitanju. - Lampet se teško spustio u stolicu i otpio pola čaše. - Proći će godine dok se trgovina umetničkim delima ne oporavi od ovog udarca. Javnost sada misli da smo neznalice koje ne razlikuju remekdelo od razglednice s mora.

- Moram da kažem, ovaj... - oklevao je Vilou.

- Šta?

- Ne mogu da se oduprem osećaju da su nešto ipak dokazali. Šta, zapravo ne znam. Ali reč je nečem veoma komplikovanom.

- Naprotiv, vrlo je jednostavno. Dokazali su da su visoke cene koje se plaćaju za velika dela odraz snobizma, a ne divljenja slikaru. Svi mi to već znamo. Dokazali su da pravi Pisaro ne vredi više od dobre kopije. Ali javnost je ta koja diže cene, a ne trgovci.

Vilou se smeškao i gledao kroz prozor.

- Znam. Ipak, i mi doprinosimo toj inflaciji.

- A šta očekuju? Ne bismo mogli da živimo kad bismo prodavali platna za pedeset funti.

- Vulvort može.

- Ali pogledajte kvalitet njihove robe. Ne, Vilou. Falsifikator možda jeste u pravu, ali to neće ništa promeniti. Izgubićemo ugled na izvesno vreme... duže vreme, očekujem, ali ubrzo će se sve opet normalizovati, jednostavno zato što tako mora da bude.

- Nimalo ne sumnjam da ste u pravu - izgovorio je Vilou. Popio je piće. - E pa, dole zatvaraju. Jeste li spremni za polazak?

- Jesam. - Lampet je ustao, a Vilou mu pridržava mantil. - Uzgred, šta je policija rekla novinarima?

- Izjavili su da im ne ostaje ništa drugo nego da obustave istragu, s obzirom na to da je tužba povučena. Ali stekao sam utisak da bi im ipak bilo drago da uhvate tog Renala.

Lampet izađe na vrata, a Vilou pođe za njim. Lampet odvratil: - Ne verujem da ćemo ikada više čuti za Renala.

Čutke su sišli niza stepenice i prošli kroz praznu galeriju. Lampet pogleda kroz izloge i reče: - Moj automobil još uvek nije stigao. Pogledajte tu kišu.

- Moraću da požurim.

- Ne, sačekajte. Povešću vas. Moramo da porazgovaramo o Modiljanijevoj izložbi. Nismo imali vremena prethodnih nekoliko dana.

Vilou pokaza rukom preko galerije.

- Neko je zaboravio ono što je kupio.

Lampet pogleda. U uglu, ispod prilično lošeg crteža ugljenom, ležale su dve velike kese Sejnzberija. Iz jedne je virila kutija praška za veš. Vilou priđe da pažljivije pogleda.

Rekao je:

- Pretpostavljam da se danas treba čuvati bombi u kesama. Mislite da nas IRA smatra svojim ciljem?

- Ne verujem da koriste omekšivač za svoje bombe.

Prešao je preko sobe i podigao jednu kesu. Mokar papir se pocepao i sadržaj se prosuo po podu. Vilou iznenađeno progundala i sagnu se. Ispod praška za veš i salate bilo je nešto zamotano u novinsku hartiju. Svežanj čvrstog i teškog papira. Vilou ga je izlistao i pažljivije pročitao.

- To su akcije i obveznice - kazao je na kraju. - Deonice koje mogu da se prodaju na berzi i potvrda da se uz potpis mogu preneti drugom licu. Nikad do sada nisam video toliko novca na gomili.

Lampet se nasmejao.

- Falisifikator je platio. Transakcija je obavljena. Pretpostavljam da bi to trebalo da kažemo štampi. - Na trenutak se zagledao u akcije. - Pola miliona funti - tiho je rekao. - Da li shvatate, Vilou? Kad biste

sad uzeli te kese i pobjegli, mogli biste do kraja života da živite raskošno u Južnoj Americi.

Vilou zausti da mu odgovori kad se vrata galerije otvoriše.

- Žao mi je, zatvorili smo - doviknuo je Lampet.

Ušao je neki muškarac.

- Sve je u redu, gospodine Lampet - rekao je. - Ja sam Luis Brum. Upoznali smo se pre neki dan. Javili su mi telefonom da je pola miliona vraćeno. Da li je to istina?

Lampet pogleda Viloua i obojica se nasmejaše.

- Zbogom, Južna Ameriko! - reče Lampet.

Vilou sa strahopoštovanjem zavrte glavom.

- Moram odati priznanje našem prijatelju Renalu. Na sve je mislio.

4.

Džulijan je vozio sporo kroz mirno dorsetsko selo, oprezno upravljajući iznajmljenom kortinom po uskom putu. Sve što je imao bila je adresa Gastona Mura, Danroumin, Kramford.

Danroumin! Prava je misterija zašto je najznačajniji poznavalac likovne umetnosti u zemlji svoju kuću nazvao tako banalnim imenom. Možda je to neka šala*

Mur je sigurno bio ekscentrik. Odbio je da se preseli u London, nije imao telefon, a nikada nije odgovarao na pisma. Kad bi krupnim zverkama u umetničkom svetu zatrebale njegove usluge, morali su da se potrude da dođu do njegovog sela i pokucaju mu na vrata. A usluge su morali da plate šuštavim novčanicama od jedne funte. Mur nije imao račun u banci.

U selima uvek izgleda kao da tu niko ne živi, razmišljao je Džulijan. Skrenuo je u krivinu i oštro zakočio. Stoka je prelazila put. Ugasio je motor i izašao. Pitaće pastira.

Očekivao je da vidi mladića ošišanog „na šerpu“, kako gricka travku. Pastir je bio mlad, ali imao je modernu frizuru, ružičast džemper i ljubičaste pantalone uvučene u velingtonke.

- Tražite slikara? - pitao je prijatnim grlenim dijalektom.

- Kako ste pogodili? - začudio se Džulijan.

- Većina stranaca traži njega. - Pastir pokaza rukom. - Vratite se putem i skrenite kod bele kuće. Tu je bungalov.

- Hvala vam. - Džulijan se vratio u kola i odvezao se nazad do bele kuće. Pored nje je bila staza izrovana od točkova. Pratio ju je dok nije stigao do kapije. Na beloju, gotovo oljuštenoj boji, izbledelim gotskim slovima pisalo je Danroumin.

Džulijan potapša džep sakoa da proveri da li je svežanj novčanica i dalje tu; zatim podignu sa zadnjeg sedišta pažljivo umotanu sliku i izvadi je iz automobila. Otvorio je kapiju na ogradi i kratkom stazom prišao kući.

Murov dom predstavljale su dve spojene starinske seljačke prizemne zgrade. Krov je bio nizak, prozori mali, s rešetkastim

staklom, a između kamenja se krunio malter. Džulijan to ne bi nazvao „bungalovom“.

Na njegovo kucanje je odgovorio, posle dužeg čekanja, pogrbljen čovek sa štapom. Imao je žbun sede kose, naočare s debelim staklima, a glavu je nakrivio kao ptica.

- Gospodin Mur? - rekao je Džulijan.

- Šta ako jeste? - odgovorio je čovek jorkširskim izgovorom.

- Džulijan Blek iz Crne galerije. Pitam se da li biste hteli da mi potvrdite autentičnost jedne slike.

- Jeste li doneli gotovinu? - Mur je još držao ruku na vratima kao da je spreman da ih zalupi.

- Jesam.

- Uđite onda. - Uveo ga je u kuću. - Čuvajte glavu - rekao je nepotrebno jer je Džulijan bio previše nizak da bi mu smetale niske grede.

Dnevna soba je izgleda zauzimala veći deo jedne prizemne zgrade. Bila je pretrpana starinskim nameštajem, među kojim je potpuno nov, veoma veliki televizor odudarao kao bela vrana. Smrdelo je na mačke i firnajz.

- Onda, hajde da je pogledamo.

Džulijan je počeo da odvija platno, otkopčavao je kožne kaiševe, uklanjao table od stiropora i vate.

- Nema sumnje da je i to falsifikat - rekao je Mur. - U poslednje vreme gledam samo kopije. Ima mnogo toga. Vidim na televiziji da je prošle nedelje neki pametnjaković svima dobro zabiberio. Morao sam da se nasmejem.

Džulijan mu pruži platno.

- Mislim da ćete zaključiti da je ovo original - odvratio je. - Potreban mi je samo vaš pečat saglasnosti.

Mur uze sliku, ali je ne pogleda.

- Morate nešto da shvatite - reče. - Ne mogu da potvrdim da je neka slika originalna. Jedini način da se to uradi jeste da gledate slikara kako je slika, od početka do kraja, onda je ponesete sa sobom i zaključate u sef. Tada možete biti sigurni. Ja samo pokušam da dokažem da je nešto falsifikat. Postoje različiti načini da se falsifikat sam oda, a ja znam većinu. Ali ako ništa ne pronađem,

umetnik ipak sutra može da dođe i da kaže kako nikad to nije naslikao, što se ne može opovrgnuti. Razumete?

- Naravno - odgovori Džulijan.

Mur ga je uporno gledao, držeći na kolenima platno okrenuto nadole.

- Pa, hoćete li je pogledati?

- Još mi niste platili.

- Izvinite. - Džulijan se maši za džep s novcem.

- Dve stotine funti.

- U redu.

Džulijan izvadi dva svežnja novčanica. Mur počne da ih broji.

Dok ga je gledao, pomislio je daje starac pametno odlučio kako će provesti ostatak života. Živeo je sam, u miru i tišini, svestan da je svoj posao stručno obavljao. Nimalo nije mario za snobovštinu i pritiske iz Londona i štedljivo je koristio svoje veliko umeće, prisiljavajući gospodu iz sveta umetnosti da preduzmu zamorno hodočašće do njegove kuće pre nego što ih on milostivo primi. Bio je dostojanstven i nezavisan. Džulijan mu je zavideo.

Mur je prebrojao novčanice i nemarno ih gurnuo u fioku. Na kraju se posvetio platnu. Odmah je rekao: - Ako je falsifikat, onda je proketo dobar.

- Kako to možete tako brzo da kažete?

- Potpis je baš kako treba, ne previše savršen. Većina falsifikatora greši: oponaša potpis tako verno da izgleda neprirodno. Ovaj slobodno teče. - Prešao je pogledom preko platna. - Neobično. Sviđa mi se. Pa, da li želite da uradim hemijski test?

- Zašto da ne?

- Zato što to znači da će ostati trag na platnu. Moram da sastružem malo boje. To može da se izvede na mestu gde okvir prekriva sliku, ali ja ipak uvek pitam.

- Samo napred.

Mur je ustao.

- Pođite sa mnom. - Poveo je Džulijana nazad kroz predvorje u drugu kuću. Miris firnajza postao je jači. - Ovo je laboratorija - dodao je.

Bila je to četvrtasta prostorija s drvenim radnim stolom prislonjenim uza zid. Prozori su bili prošireni, a zidovi okrečeni u belo. Fluorescentna lampa visila je s tavanice. Na klupi je bilo nekoliko starih kantica od boje ispunjenih neobičnim tečnostima.

Brzim pokretom, Mur je izvadio protezu i bacio je u čašu od pireksa.

- Ne mogu da radim s njom - objasnio je. Seo je za klupu i stavio platno ispred sebe. Počeo je da skida ram. - Imam neki osećaj u vezi s tobom, dečko - rekao je dok je radio. - Mislim da smo slični. Ne prihvataju te kao jednog od svojih, zar ne?

Džulijan se zbunjeno namršti.

- Mislim da ne prihvataju.

- Znaš, uvek sam više znao o slikama nego o ljudima za koje sam radio. Koristili su moju stručnost, ali me nikada nisu stvarno cenili. Zato

sam danas tako prokleta odvratan prema njima. Odnose se prema čoveku kao prema nekom batleru, znaš. Većina dobrih batlera zna više o jelu i vinima nego njihove gazde. A ipak ih gledaju s visine. To se zove klasna razlika i celog života sam pokušavao da budem jedan od njih. Mislio sam da ću to postići stručnošću, ali prevario sam se. Nije bilo nikakvih izgleda!

- A šta ako se čovek dobro oženi? - sugerisao je Džulijan.

- Jesi li ti to uradio? Onda si postupio gore nego ja. Možeš da odustaneš od trke. Žao mi te je, sine.

Jedna strana rama sad je bila slobodna i Mur izvadi staklo. S police je uzeo oštar nož, sličan skalpelu. Gledao je izbliza u platno, zatim oštricom oprezno skinuo milimetarski deo slike.

- Oh - progundao je.

- Šta?

- Kad je Modiljani umro?

- Hiljadu devetsto dvadesete.

- Oh.

- Zašto?

- Boja je pomalo mekana, to je sve. Ali, to ništa da znači. Pridrži.

Uzeo je bocu providne tečnosti s police, sipao malo u epruvetu i uronio nož u nju. Nekoliko minuta se ništa nije dogodilo. Džulijanu je

to izgledalo kao večnost. Onda je boja na nožu počela da se otapa i cedi kroz tečnost.

Mur pogleda Džulijana.

- To sve govori.

- Šta ste dokazali?

- Slika nije starija od tri meseca, mladiću. Imate falsifikat. Koliko ste je platili?

Džulijan je zurio u boju koja se rastvarala u epruveti.

- Koštala me je skoro svega - tiho je rekao.

Vraćao se u London ošamućen. Kako se sve to dogodilo, nije imao pojma. Pokušao je da smisli šta da preduzme.

Pošao je kod Mura s jednostavnom idejom da njegovom potvrdom poveća vrednost slike. Toga se naknadno setio; nimalo nije sumnjao u autentičnost dela. Sad je poželeo da o tome nije ni razmišljao. U mislima mu se vrzmalo pitanje, kao kad kockar kotrlja kocke među dlanovima: može li da se pretvara da Mura nije ni video?

Ipak bi mogao da je izloži u galeriji. Niko ne bi znao da nije original. Mur je nikada neće videti tamo, nikada neće saznati da se prodaje.

Nevolja je u tome što bi Mur mogao slučajno da se izlane. Možda posle više godina. Onda bi istina izašla na videlo: Džulijan Blek je prodao platno za koje je znao da je falsifikat. Bio bi to kraj njegove karijere.

To je bilo gotovo nemoguće. Mur će ionako za nekoliko godina umreti, sigurno ima već sedamdeset. Kada bi samo starac uskoro umro.

Odjednom je Džulijan shvatio da prvi put u životu razmišlja o ubistvu. Odmahnuo je glavom kao da želi da rastera konfuziju. Ideja je bila besmislena. Ipak, u poređenju s tako drastičnom idejom, rizik

izlaganja slike delovao je beznačajno. Šta može da izgubi? Bez tog Modiljanija Džulijan teško da će i imati karijeru. Neće više biti novca od tasta, a galerija će verovatno biti promašaj.

Odlučio je. Zaboraviće Mura. Izložiće sliku.

Sad je najvažnije da se ponaša kao da se ništa nije dogodilo. Očekivali su ga na večeri kod lorda Kardvela. Sara će biti tamo, i planirala je da prespavaju kod njenog oca. Džulijan će provesti noć sa svojom ženom: ima li nečeg prirodnijeg od toga? Produžio je prema Wimbledonu.

Kad je stigao, na prilazu je pored tastovog rolsrojsa stajao poznati tamnoplavi dajmler. Pre nego što je ušao u kuću, Džulijan je ubacio lažnog Modiljanija u prtljažnik kortine.

- Dobro veče, Simse - rekao je batleru kad mu je ovaj otvorio vrata. - Da li je to automobil gospodina Lampeta na prilazu?

- Da, gospodine. Svi su u galeriji.

Džulijan mu je pružio kratak kaput i popeo se uza stepenice. Čuo je Sarin glas iz sobe na spratu.

Ušao je u galeriju i stao kao ukopan. Zidovi su bili prazni. Kardvel mu je doviknuo: - Uđi, Džulijane, i pridruži se ožalošćenima. Čarls je odneo sve moje slike da ih proda.

Džulijan je prišao, rukovao se, i poljubio Saru.

- To je priličan šok - odvratio je. - Prostor izgleda ogoljeno.

- Zar ne? - od srca se složio Kardvel. - Zato ćemo prokleta dobro da večeramo i da zaboravimo na sve. Izvini, Saro.

- Ne moraš da paziš šta govoriš preda mnom, znaš to - odgovorila je njegova ćerka.

- O, bože - izusti Džulijan. Zurio je u jedinu sliku na zidu.

- Šta vam je? - pitao je Lampet. - Izgledate kao da ste videli duha. To je samo jedna moja mala akvizicija koju sam doneo da vam pokažem. Ne možete imati galeriju bez ijedne slike na zidu.

Džulijan se okrenuo i prišao prozoru. U glavi mu je vladao kaos. Slika koju je Lampet doneo bila je identična kopija njegovog lažnog Modiljanija.

Kopile ima original dok Džulijan ima ćorak. Gotovo se gušio od mržnje. Odjednom mu se u mislima rodio divlji, luđački plan. Brzo se okrenuo.

Svi su ga gledali pomalo začuđeno i zabrinuto.

- Upravo sam rekao Čarlsu da i ti imaš jednog nepoznatog Modiljanija, Džulijane - izjavio je Kardvel.

Džulijan se usiljeno nasmejao.

- Zato sam se toliko šokirao. Ovaj je potpuno isti kao moj.

- Gospode bože! - reče Lampet. - Da li ste potvrdili autentičnost?

- Nisam - slagao je Džulijan. - A vi?

- Bojim se da nisam. Bože, mislio sam da nema sumnje u vezi s ovim.

- Jedan od vas ima kopiju - odvratio je Kardvel. - Izgleda da danas u svetu ima više falsifikata nego originala. Lično se nadam da Džulijan ima original, uložio sam novac u njega. - Nasmejao se od srca.

- Mogla bi oba da budu originali - rekla je Sara. - Mnogi slikari su se ponavljali.

Džulijan upita Lampeta:

- Gde ste nabavili svog?

- Kupio sam ga od jednog čoveka, mladi Džulijane.

Džulijan shvati da je prešao granicu profesionalne etike.

- Izvinite - promrmljao je.

Batler je pozvonio za večeru.

Samanta je bila na krilima. Tom joj je te večeri dao neobičnu limenu kutijicu i ona je iz nje uzela šest plavih kapsula. Glava joj je bila lagana, nervi su joj podrhtavali, treperila je od uzbuđenja.

Sedela je na prednjem sedištu kombija, zbijena između Toma i Buljookog Rajta. Tom je vozio. Pozadi su sedela još dvojica.

- Zapamtite, ako budemo veoma tihi, nećemo morati nikoga da ućutkamo. Ako nas neko iznenadi, uplašite ga revolverom i vežite ga. Bez nasilja. Sada tišina, stigli smo.

Ugasio je motor i pustio da automobil sam klizi poslednjih nekoliko metara. Zaustavio gaje ispred gvozdene ograde kuće lorda Kardvela. Onima pozadi dobacio je preko ramena: - Čekajte signal.

Njih troje su izašli. Na glave su stavili čarape, koje će navući na lice ako ih neko u kući bude iznenadio. Oprezno su prošli prilazom. Tom je zastao kod poklopca nalik onom na šahtovima i šapnuo Rajtu: - Alarm protiv provalnika.

Rajt čučnu i proturi šipku ispod poklopca. S lakoćom ga podignu i osvetli unutrašnjost baterijskom lampom.

- Mačji kašalj - rekao je.

Samanta je posmatrala, zadivljena, kako se saginje i gura ruke u rukavicama u splet žica. Odvojio je dve bele. Zatim je iz male torbe uzeo parče žice sa štikaljkom na krajevima. Bele žice izlazile su na jednoj strani instalacije, a nestajale na drugoj. Rajt je priključio štikaljkama svoje parče žice na dva izlaza udaljenija od kuće. Zatim je presecao žice na suprotnom kraju. Ustao je.

- Direktna linija s lokalnom policijom - prošaputao je. - Sad je presečena.

Produžiše prema kući. Rajt je oprezno prešao snopom lampe preko prozorskog rama.

- Samo jedan - prošaputao je.

Ponovo je posegnuo u torbu i izvadio sekač stakla. Isekao je tri strane malog četvorougla u prozoru pored ručke. Odmotao je parče lepljive trake i pregrizao je zubima. Jedan kraj je omotao oko palca, a drugi pritisnuo na staklo. Zatim je zarezao četvrtu stranicu četvorougla i krajem lepljive trake izvadio staklo. Pažljivo ga je spustio na zemlju.

Tom je gurnuo ruku kroz prozor i oslobodio kvaku. Otvorio je krilo prozora i popeo se u kuću. Rajt je uhvatio Samantu za mišicu i odveo je do ulaznih vrata. Uskoro su se tiho otvorila i Tom je provirio.

Sve troje su prošli preko predvorja i popeli se uza stepenice. Ispred galerije, Tom je uhvatio Rajta za nadlakticu i pokazao mu donji deo dovratka. Rajt je spustio torbu na pod i otvorio je. Izvadio je infracrvenu lampu, upalio je i usmerio snop na malu fotoćeliju ugrađenu u drvo. Slobodnom rukom je izvukao nogare, podvukao ih pod lampu i podesio visinu. Na kraju je lampu nežno spustio na nogare. Uspravio se.

Tom je ispod vaze uzeo ključ i otključao vrata galerije.

Džulijan je ležao budan osluškujući Sarino ravnomerno disanje. Posle večere su odlučili da prenoće u kući lorda Kardvela.

Sara je već neko vreme čvrsto spavala. Pogledao je na svetleće kazaljke sata: bilo je pola tri. Sad je vreme. Odgurnuo je pokrivač i polako seo, spustivši noge na pod. Boleo ga je stomak kao da ga je neko vezao i udarao.

Plan je bio jednostavan. Sići će u galeriju, skinuće Lampetovog Modiljanija i staviće ga u prtljažnik kortine. Lažnog će okačiti u galeriju i vratiće se u krevet. Lampet nikad neće saznati za to. Slike su bile skoro identične. Ustanoviće da je njegova lažna i pretpostaviće da je Džulijan imao original od samog početka.

Obukao je bademantil i papuče koje mu je dao Sims, i otvorio vrata spavaće sobe.

Šunjati se po kući u gluvo doba noći teorijski je lako: čovek i ne pomišlja da to još neko radi. U stvarnosti je bilo vrlo rizično. Recimo, šta ako neko od starijih ljudi pođe u toalet? Šta ako se saplete o nešto?

Dok je na prstima prelazio preko odmorišta, Džulijan je smišljao šta će da kaže ako ga iznenade. Pošao je da uporedi Lampetovog Modiljanija sa svojim, to će zvučati uverljivo.

Stigao je do vrata galerije i ukočio se. Bila su otvorena. Namrštio se. Kardvel ih je uvek zaključavao. Večeras je sopstvenim očima video kako okreće ključ u bravi i stavlja ga ispod vaze. Znači da je i neko drugi ustao usred noći i pošao u galeriju. Čuo je šapat: - Prokletstvo!

Drugi glas je prosiktao:

- Mora da su proklete stvari danas odnete.

Džulijan je začkiljio u mraku. Glasovi su dopirali od lopova. Ali bili su izigrani: slike su nestale.

Čula se tiha škripa i on se priljubio uza zid iza ogromnog sata. Iz galerije izroniše tri prilike. Jedna je nosila sliku.

Nosili su pravog Modiljanija.

Džulijan je zaustio da vikne. U tom trenutku jedna prilika je prošla kroz snop mesečine koji je prodirao kroz prozor. Prepoznao je čuveno lice Samante Vineker. Bio je toliko zapanjen da nije mogao da progovori. Kako je moguće da je to Semi? Verovatno je tražila da je povede na večeru kako bi prikupila podatke o galeriji zbog krađe. Ali, kako se povezala s lopovima? Džulijan je odmahnuo glavom. To nije ni važno. Njegov plan se izjalovio.

Munjevito je razmišljao kako da razreši novonastalu situaciju. Više nije bilo potrebe da zaustavi lopove, znao je kuda nose Modiljanija. Međutim, njegov plan je potpuno propao.

Odjednom se u mraku osmehnuo. Ne, uopšte nije propao.

Lako strujanje hladnog vazduha odalo je da su lopovi otvorili ulazna vrata. Dao im je minut da nestanu. Jadna Semi, pomislio je.

Tiho se spustio niza stepenice i izašao iz kuće. Nečujno je otvorio prtljažnik kortine i izvadio lažnog Modiljanija. Ugledao je izrezanu rupu u prozoru jedne sobe. Prozor je bio otvoren. Tuda su znači ušli. Spustio je poklopac prtljažnika i vratio se u kuću, ostavivši ulazna vrata otvorena kao što su ih lopovi ostavili. Popeo se do galerije i okačio lažnog Modiljanija na mesto gde je visio original.

Zatim se vratio u krevet.

Iako je veoma malo spavao, probudio se rano. Brzo se istuširao, obukao se i sišao u kuhinju. Sims je doručkovao, a kuvar je spremao doručak za gazdu i njegove goste.

- Nemojte da prekidate - rekao je Simsu kad je batler ustao. - Odlazim rano, popio bih samo kafu, ako dopustite. Kuvar će je skuvati.

Sims nabode slaninu, jaja i kobasice na viljušku i jednim zalogajem završi doručak.

- Kada jedan ustane rano, i ostali će brzo za njim, to vam kažem iz iskustva, gospodine Blek. Biće bolje da postavim sto - rekao je.

Džulijan je sedeo i pio kafu. Batler je izašao. Trenutak kasnije čuo je iznenađen uzvik. Džulijan je to očekivao. Sims se brzim koracima vratio u kuhinju.

- Mislim da smo pokradeni, gospodine - uzbuđeno je izgovorio.

Džulijan je glumio iznenađenje.

- Šta? - uzviknuo je i ustao.

- Trpezarijski prozor je otvoren i isečeno je okno na njemu. Jutros sam primetio da su ulazna vrata otvorena, ali sam mislio da ih kuvar nije zatvorio za sobom. I vrata galerije sam našao otvorena, ali slika gospodina Lampeta još uvek je tamo.

- Hajde da pogledamo taj prozor - reče Džulijan. Sims pođe za njim. Džulijan se na trenutak zagleda u rupu na staklu. - Pretpostavljam da su došli po slike i da su bili razočarani. Očigledno su zaključili da je Modiljani bezvredan. Čudno, možda ga nisu prepoznali. Prvo treba da zovemo policiju, Simse. Zatim probudite lorda Kardvela i pregledajte kuću da biste utvrdili da li je nešto drugo nestalo.

- Odmah, gospodine.

Džulijan pogleda na sat.

- Pretpostavljam da bi trebalo da ostanem, ali imam važan sastanak.

Mislim da ću otići jer ništa drugo, izgleda, nije ukradeno. Recite gospođi Blek da ću joj se javiti telefonom.

Sims je klimnuo glavom a Džulijan je otišao.

Vozio je veoma brzo kroz London. Bilo je rano, vetrovito jutro, ali su putevi bili suvi. Nadao se da će Samanta i njeni saučesnici, među kojima je sigurno i onaj njen prijatelj kojeg je upoznao, zadržati sliku barem jedan dan.

Zaustavio je automobil ispred kuće u Izlingtonu i iskočio iz automobila, ostavivši ključ u bravi. U njegovom planu je bilo previše pretpostavki i nagađanja. Bio je nestrpljiv.

Snažno je zvekirom lupao na vrata i sačekao. Kada mu ni posle nekoliko minuta niko nije otvorio vrata, ponovo je pokucao. Na kraju je izašla Samanta. U njenim očima bilo je prikrivenog straha.

- Hvala bogu - rekao je Džulijan i progurao se pored nje u kuću. Tom je stajao u predvorju s peškirom oko pojasa.

- Šta, dođavola, zamišljate kad ovako upadate...

- Zaveži - odbrusi mu Džulijan. - Idemo dole da porazgovaramo?

Tom i Samanta se zgledaše. Samanta je polako klimnula glavom i Tom je otvorio vrata koja su vodila u suteran. Džulijan je sišao. Seo je na kauč i rekao: - Hoću natrag svoju sliku.

- Nemam pojma o čemu... - počela je Samanta.

- Ne trudi se, Semi - prekinuo ju je Džulijan. - Sve znam. Provalili ste sinoć u kuću lorda Kardvela da ukradete njegove slike. Kada ih niste zatekli tamo, uzeli ste jedinu koja je ostala. Na nesreću, to nije njegova slika, nego moja. Ako mi je vratite, neću otići u policiju.

Samanta je bez reči ustala i prišla ormanu. Otvorila ga je i izvadila sliku. Pružila je Džulijanu.

Pogledao joj je lice: delovalo je krajnje izmučeno. Obrazi upali, oči ispunjene nečim što nije bilo ni strah ni iznenađenje, kosa zapuštena. Uzeo je sliku.

Preplavilo ga je olakšanje. Osećao se prilično slabo.

Tom nije hteo da razgovara sa Samantom. Sedeo je na stolici već četrdeset pet minuta, pušio i zurio u prazno. Donela mu je šolju kafe koju je skuvala Anita, ali kafa se ohladila i stajala je netaknuta na stočiću.

- Tome, šta ti je? Neće nas uhvatiti, obećao je da neće otići u policiju.

Ništa nismo izgubili. To je ionako bila samo šala - ponovo je pokušala da mu objasni.

Nije joj odgovorio.

Samanta je zabacila glavu i zažmurila. Bila je iscrpljena od napetosti koja joj nije dozvoljavala da se opusti. Čeznula je za tabletama, ali sve ih je potrošila. Kad bi se samo trgao iz transa, Tom bi mogao da izađe i da joj nabavi nešto.

Na ulaznim vratima čulo se lupanje. Tom se na kraju pokrenuo. Oprezno, kao ulovljena životinja, pogledao je prema vratima. Samanta je čula Anitine korake u hodniku. A zatim i prigušen razgovor.

Iznenada se na stepenicama pojavilo nekoliko pari nogu. Tom je ustao.

Tri čoveka nisu ni pogledala Samantu. Dvojica su bila krupne građe, i nosila su svoju težinu lako kao sportisti. Treći je bio nizak.

Imao je kaput sa somotskim okovratnikom. Onaj niski je rekao: - Izneverio si šefa, Tome. Nezasadovoljan je. Želi da razgovara s tobom.

Tom je skočio, ali su ona dvojica bila brža: jedan je ispružio nogu, a drugi gurnuo Toma preko nje. Podigli su ga držeći ga za ruke. Na licu niskog zatitrao je čudan, gotovo privlačan osmeh. Obema rukama udario je Toma u stomak. Udarao ga je još dugo pošto se Tom skljojao zatvorenih očiju, dok su ga ona dvojica pridržavala.

Samanta je otvorila usta ali nije imala snage da vrisne.

Mali je udario Toma po licu dok nije otvorio oči. Zatim su ga izneli iz kuće. Samanta je čula udarac ulaznih vrata. Onda je zazvonio telefon. Automatski je podigla slušalicu i slušala.

- Oh, Džo - rekla je. - Džo, hvala bogu da si tu. - Zaplakala je.

Džulijan je drugi put u roku od dva dana pokucao na vrata Danroumina. Mur mu je otvorio, iznenađen.

- Ovog puta imam original - rekao je Džulijan.

Mur se osmehnuo.

- Nadam se - odvratio je. - Uđi, dečko. - Odveo ga je pravo u laboratoriju. - Daj to ovamo.

Džulijan mu pruži platno.

- Imao sam sreće.

- Kladam se da jesi. Ali bolje da mi ne pričaš pojedinosti.

Mur izvadi protezu i skinu stranicu rama.

- Izgleda potpuno isto kao ona od juče.

- Jučerašnja je bila kopija.

- A sad želiš pečat Gastona Mura. - Mur je uzeo nož i s ivice platna skinuo tanak sloj boje. Sipao je tečnost u epruvetu i uronio nož.

Obojica su čekala u tišini.

- Izgleda da je prava - rekao je Džulijan posle nekoliko minuta.

- Ne žuri.

Nastavili su da gledaju.

- Ne! - vrisnuo je Džulijan.

Boja je baš kao i prethodnog dana počela da se otapa.

- Još jedno razočaranje. Žao mi je, dečko. - Džulijan besno udari pesnicom klupu.

- Kako? - prosiktao je. - Ne vidim kako je moguće!

Mur je gurnuo protezu u usta.

- Slušaj, dečko. Falisfikat je falsifikat. Ali niko ga ne kopira. Neko se potrudio da napravi dve iste. Gotovo sam siguran da negde postoji original. Možda ćeš ga naći. Možeš li da ga potražiš?

Džulijan je stajao ukočeno. Emocije su mu iščilele s lica i izgledao je poraženo, ali dostojanstveno, kao da više nije važna bitka, sad kad je saznao da je izgubio.

- Tačno znam gde se nalazi - rekao je. - I ne postoji baš ništa što mogu da učinim u vezi s tim.

5.

Kada je Majk ušao u stan u Ridžents parku, Di je sedela gola u platnenoj stolici. Skinuo je mantil.

- Mislim da je seksi - reče ona.

- Običan mantil - odvrati Majk.

- Majk Arnaz, ti si nepodnošljivo narcisoidan - nasmejala se. - Mislila sam na sliku.

Spustio je mantil na pod i seo kraj nje na pod. Oboje su zurili u sliku na zidu.

Žene su bile nesumnjivo Modiljanijevo delo: izdužena uska lica, karakteristični nosevi, zagonetan pogled. Ali tu se i završavala sličnost s njegovim ostalim radovima.

Isprepletana tela i udovi, iskrivljeni i izuvijani, pomešani s prizorom iz pozadine: peškirimama, cvećem, stolovima. U tom smislu, slika je predstavljala preteču onoga što je tokom poslednjih godina Modiljanijevog života Pikaso još slikao tajno. I boje si se razlikovale. Bile su psihodelične: jarkoružičaste, narandžaste, ljubičaste i zelene, čiste i jasne, potpuno neprilagođene tom periodu. Neprimerene onome što su prikazivale: jedna noga bila je zelena, jabuka plava, a ženina kosa tirkizna.

- Mene ne uzbuđuje - rekao je na kraju Majk. - Barem ne na taj način. - Okrenuo se od slike i spustio glavu na Diino bedro. - Ovo me, svakako, uzbuđuje.

Dotakla mu je kovrdžavu kosu.

- Majk, da li mnogo razmišljaš o ovome?

- Ne.

- Ja razmišljam. Mislim da smo ti i ja užasan, gnusan, briljantan par prevaranata. Vidi čega smo se dokopali: ove divne slike skoro džabe, materijala za moju tezu i po pedeset hiljada funti oboma. - Zakikotala se.

Majk je sklopio oči.

- Naravno, dušo.

Di je zažmurila i oboje se prisetiše seoske kafane u jednom italijanskom selu.

Di je prva ušla u kafanu i zaprepašćeno shvatila da se u njoj već nalazi nizak tamnokos živahan čovek koga su tog jutra uputili na pogrešan trag.

Majk je razmišljao brže. Šapnuo joj je na uvo: - Ako odem, zadrži ga razgovorom.

Di se brzo pribrala i prišla stolu za kojim je sedeo stranac.

- Iznenađena sam što ste još uvek ovde - rekla je ljubazno.

Čovek je ustao.

- I ja sam - odvratio je. - Da li biste mi se pridružili?

Svi troje sedošše za sto.

- Šta želite da popijete? - upitao ih je.

- Mislim da je red na mene - odgovori Majk. Osvrnulo se ka šanku. - Dva viskija ijedno pivo - doviknuo je.

- Ja sam Lipsi.

- Ja sam Majki Arnaz, a ovo je Di Slej.

- Drago mi je. - Iskra iznenađenja blesnu u Lipsijevim očima kad je čuo prezime Arnaz.

U kafanu je ušao još jedan čovek. Pogledao je ka njihovom stolu. Malo je oklevao, a onda je rekao: - Video sam engleske tablice. Mogu li da vam se pridružim ? Ja sam Džulijan Blek - reče treći čovek, a onda se i njih troje predstaviše.

- Neobično je zateći toliko Engleza u tako malom zabačenom mestu kao što je ovo - nastavio je Blek.

Lipsi se osmehnuo.

- Ovo dvoje tragaju za izgubljenim remekdelom - blago je rekao.

- Onda ste vi sigurno Di Slej. I ja tražim tu sliku - dodao je Blek.

Majk se odmah uključio.

- Kao i gospodin Lipsi, iako on jedini nije otvoreno priznao. - Lipsi je zaustio nešto da kaže, ali ga je Majk preduhitrio. - Međutim,

obojica ste zakasnili. Ja već imam sliku. U prtljažniku automobila. Da li želite da je vidite?

Ne čekajući odgovor, Majk je ustao i izašao. Di je prikrla iznenađenje i setila se uputstva.

- Vidi, vidi - uzvratila Lipsi.

- Kažite mi - obratila mu se Di - kako ste vas dvojica saznali za sliku? Mene je čista sreća navela na trag.

- Biću iskren prema vama - rekao je Blek. - Napisali ste razglednicu našoj zajedničkoj prijateljici, Semi Vineker, a ja sam je video. Upravo otvaram svoju galeriju i nisam mogao da se oduprem iskušenju da pokušam da nađem sliku.

Di se okrenu ka Lipsiju: - A vas je znači poslao moj ujak.

- Ne - odgovorio je. - Grešite. Slučajno sam upoznao nekog starca u Parizu koji mi je pričao o tome. Mislim da je taj čovek i vama sve rekao.

Iz kuće se začu dozivanje i konobar ode u zadnji deo da vidi zašto ga žena zove.

Di se pitala šta je Majk smislio. Pokušala je da oteže razgovor.

- Mene je starac poslao u Livorno - rekla je.

- I mene - izjavio je Lipsi. - Ali odatle je samo trebalo da pratim vaš trag i da se nadam se da ću vas možda prestići. Vidim da nisam uspeo.

- Upravo tako.

Vrata su se otvorila i Majk se vratio. Di se zapanjila: ispod miške je nosio sliku. Uspravio ju je na stolu.

- Evo je, gospodo - rekao je. - Slika zbog koje ste prevalili toliki put samo da biste mogli da je vidite.

Svi se zagledaše u nju. Na kraju, Lipsi reče: - Šta ćete da uradite s njom, gospodine Arnaz?

- Prodaću je jednom od vas dvojice - odgovori Majk. - A budući da ste me gotovo preduhitрили u potrazi, ponudiću vam posebne uslove.

- Nastavite - rekao je Blek.

- Stvar je u tome da platno treba prokrijumčariti iz zemlje. Italijanski zakoni ne dozvoljavaju izvoz umetničkih dela bez dozvole, a ako zatražimo dozvolu, pokušaćete da nam oduzmu sliku. Predlažem

da je odnesem u London. To znači da moram da povredim zakone dve zemlje... jer ću morati krišom da je unesem u Britaniju. Da bih se obezbedio, treba mi od onoga ko ponudi više potpisana izjava da je reč o isplati kockarskog duga.

- Zašto je ne prodate ovde? - pitao je Blek.

- Slika više vredi u Londonu - odgovorio je Majk široko se osmehnuvši. Skinuo je platno sa stola. - Naći ćete me u telefonskom imeniku - rekao je. - Vidimo se u Londonu.

Dok je plavi mercedes iza sebe ostavljao kafanu i jurio prema Riminiju, Di reče: - Kako si, pobogu, to uspeo da izvedeš?

- Pa, otišao sam iza kafane i razgovarao sa ženom - objašnjavao je Majk. - Jednostavno sam je pitao da li je Danijeli živeo u toj kući i ona je rekla da jeste. Pitao sam je da li je ostavio neke slike a ona mi je pokazala ovu. „Koliko tražite za nju?“, pitao sam je. Onda je pozvala muža. Tražio je stotinak funti.

- Zaboga! - uskliknula je Di.

- Ne brini - odvratio je Majk. - Smanjio sam na osamdeset.

Di je otvorila oči.

- Na kraju je ipak ispalo lako - rekla je. - S carinom nije bilo problema. Falsifikatori su brzo napravili dve kopije za nas, pa su Lipsi i Blek, ne znajući jedan za drugoga, platili po pedeset hiljada funti za kockarski dug. Nimalo me ne grize savest što smo prevarili ta dva ljigavca. I oni bi nama isto uradili. Naročito Lipsi, i dalje sam sigurna da ga je unajmio ujka Čarls.

- Mmmm. - Majk je mazio Di. - Da li si danas radila na tezi?

- Nisam. Znaš, mislim da je ipak neću napisati.

Podigao je glavu da je pogleda.

- Zašto?

- Posle svega ovoga, deluje mi nestvarno.

-I šta ćeš da radiš?

- Pa, jednom prilikom si mi ponudio posao.

- Odbila si ga.

- Sada je drugačije. Dokazala sam da vredim koliko i ti. I znam da smo dobar tim, u poslu, i u krevetu.

- Da li je ovo pravi trenutak da te zaprosim?

- Nije. Ali, postoji nešto drugo što bi mogao da učiniš za mene.

Majk se osmehnu:

- Znam. - Pridigao se na kolena i počeo da joj ljubi pupak.

- Hej, postoji nešto što nisam razjasnila.

- Oh, bože! Zar ne možeš da se usredsrediš na seks?

- Ne još. Slušaj. Ti si finansirao one falsifikatore, zar ne? Ašera i Mičela?

- Da.

- Kada?

- Kad sam došao u London.

- A zamisao je bila da ih na taj način obavežeš da nam naprave one kopije.

- Tačno. Možemo li sada da se kresnemo?

- Samo trenutak. - Odgurnula je njegovu glavu s grudi. - Ali kad si došao u London, nisi imao pojma da sam na tragu slici.

- Tačno.

- Zašto si onda ugovorio uslugu falsifikatora?

- Verovao sam u tebe, dušo.

U sobi je neko vreme vladala tišina, a napolju je padao mrak.

KRAJ